

DEĞER

CEZA VE TEVKİFEVLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ YAYINIDIR

YIL: 7 ■ HAZİRAN 2021 ■ ISSN 2687-3656

AYLIK KÜLTÜR VE YAŞAM DERGİSİ

f /cte.deger

t /CTEdeger

cte.adalet.gov.tr

“Sağlık, vücutları
sağlam olanların
başına konmuş
bir taçtır.”

Hiz. Muhammet (s.a.v.)

06

DEĞER

Yeni Dünya
Düzeni ve Sağlık

18

RÖPORTAJ

Yakup MOĞUL
Adalet Bakan Yardımcısı

24

GEZİ

Arnavutluk

44

MANEVİYAT

Mü'min Temiz
İnsandır

İstanbul'un fethinin 568. yıl dönümü kutlandı

Tarihin akışını değiştiren İstanbul'un fethinin yıl dönümü dolayısıyla çeşitli etkinlikler düzenlendi. Galata Kulesi'nde ve Ayasofya Camii'nde ışık ve video haritalama (mapping) teknolojisiyle gerçekleştirilen gösterilerde, İstanbul'u 21 yaşında fethederek çağ açıp çağ kapatan ve Osmanlı'yı dünya imparatorluğuna dönüştüren Fatih Sultan Mehmet Han'ın at üstündeki görseline yer verildi.

CEZA VE TEVKİFEVLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
YAYINIDIR.

SARIBİ

Ceza ve Tevkifeleri
Genel Müdürlüğü Adına
Yunus ALKAÇ (Genel Müdür)

YAYIN KURULU

Serdar SEZER (Yayın Kurulu Başkanı)
(Genel Müdür Yardımcısı)
Barış ÖNER (Daire Başkanı)
Dilek ŞİRİN (Tetkik Hâkimi)
Hakan ERDEM (Yazı İşleri Müdürü ve Editör)

YAZARLAR

A. Gül AŞIK • Abdullah KAYA
Bahadır Ahmet ATILA • Celal CEYLAN
Duygu ÇANKAYA ÇADIRLIOĞLU
Deniz ÖZYÖRÜK • Ejder TOPAL
Ersin KAYA • Ferhat ÇELİKER • İpek KOÇ
Murat NAMDAR • Murtaza AYDIN
Muhsin KÜRT • Mehmet VARNALI
Mehmet GÖKCE • M. Recep KOLCU
Oktay FERİK • Ramazan SAĞIR
Sibel KARAGÜL BADAR • Suna ÖĞÜR
Şirin Ceren GÖMLEKSİZ • Yasin YILMAZ
Yaşar İNCİ

FOTOĞRAFLAR

Cesim ŞEKER • Hüseyin ÖZTÜRK
Hayri TURHAL

İLETİŞİM

Ceza ve Tevkifeleri Genel Müdürlüğü
Hacı Bayram Mah. Agah Efendi Caddesi
No:70/1 Altındağ/ANKARA

Değer Dergisi Telefon: (0312) 507 05 67
Değer Dergisi Faks: (0312) 223 43 91
E-posta: ctedeger@gmail.com

GRAFİK TASARIM

BrainTurk Reklam Tanıtım Tasarım Ofisi

BASKI

Ankara Açık ÇİK Matbaası
İstanbul Yolu 15. km Hava Müzesi Karşısı
Şaşmaz / Ankara
Tel: (0312) 278 76 10 Faks: (0312) 278 25 68

MATBA-BASKI ŞEFİ

Serkan YILDIZ

YAYIN TÜRÜ

Yerel Süreli Yayın

BASIN TARİHİ

27/07/2021

Merhaba Değerli Okurlar,

İnsan hayatında önem sırasına koyduğumuzda değerler arasında **sağlık** ön plandadır. Çünkü sağlık; bir canlının yaşamını düzgün bir şekilde devam ettirebilmesi için en önemli etkenlerden biridir. “Hayatta her şeyin başı sağlıktır” cümlesi de sağlığın önemini ve değerini ifade eder.

İnsanların huzurlu ve mutlu bir şekilde yaşam sürdürmelerini için sağlığına dikkat etmeleri çok önemlidir. **Sağlıklı bir bedene sahip** olmak için ise düzenli ve disiplinli olmak şarttır. Düzen ve disiplinden kopup, hareketsiz bir yaşam sürerek beden ve ruh sağlığınıza dikkat etmediğimizde sağlık sorunları başlayacaktır.

İnsanlar belirli dönemlerde hastalanabilir. Hastalanılan dönemde hayatın güzellikleri o an için size uzaktır. Ne koşup oynamanın zevki vardır ne de yediğiniz yemeklerin. En sevdiğiniz yemeği yemeyebilir, sokağa çıkıp en sevdiğiniz aktiviteyi yapmayı istemeyebilirsiniz. Hasta olduğunuz dönemde her şey anlamını yitirir. İşte o anlarda **en çok isteyeceğiniz şey sağlığınıza kavuşmaktır.**

Sağlığımızın önemini onu kaybetmeden, değerini bilerek koruyucu bir çerçevede yaşamamız gerekir. Bu kapsamda **temizliğe** dikkat ederek, **dengeli ve düzenli beslenmeye** özen gösterilmelidir. Bu kriterlerin yanı sıra uzun vadede sağlıklı bir vücuda sahip olmak istiyorsak spor yapmayı da ihmal etmemeliyiz. Ayrıca çok basit kurallarla hayatımızı daha sağlıklı ve verimli hale getirmek mümkündür. Çok geç olmadan sağlığınıza gereken önemi vermeli ve **sağlık kontrollerimizi** aksatmamalıyız.

Hastalıkların hepsinden kaçabilmek mümkün olmasa da sağlıklı bir hayat tarzı hastalıkla mücadele şansını artıracaktır. Özellikle günümüzde Covid-19 ile büyük bir mücadele verdiğimiz şu dönemde; **temizliğe, hijyene, sosyal mesafeye** dikkat etmenin yanında bedenimizi ve ruhumuzu sağlıklı tutmaya özen göstermeliyiz. Sağlık her şeyin başıdır ve sağlığını yitiren birinin dünyaya sahip olmasının dahi hiçbir önemi yoktur. Bu nedenle **sağlığımızın değerini henüz yitirmemişken bilelim** ve kendimize dikkat edelim.

Değer dergimiz de haziran sayısı değerini sağlığa ayırarak; *sağlığın önemi, kalp krizi sırasında yapılması gerekenler, spor, psikoloji ve maneviyat* gibi içerikleriyle sağlıklı bir yaşamın sırlarını siz değerli okurlarımız için özetliyor. Sağlıklı ve mutlu bir hayat geçirmeniz dileğiyle...

İÇİNDEKİLER

01 EDITÖRÜN NOTU

"İnsanların huzurlu ve mutlu bir şekilde yaşam sürdüremeleri için sağlığına dikkat etmeleri çok önemlidir. Sağlıklı bir bedene sahip olmak için ise düzenli ve disiplinli olmak şarttır..."

05 BAŞYAZI

Yaşam, bize verilen çok değerli bir hediyedir. Bu güzelliği sevdiğimizle beraber doyasıya yaşayabilmek için sağlıklı olmamız şarttır. Bu nedenle sağlığımızı korumalı, sağlık tedbirlerine azami ölçüde uymalıyız.

06 DEĞER

Yeni Dünya Düzeni ve Sağlık Üzerine

08 AİLE

Sevgiyle Büyüyen Beyinler

09 ÇOCUK

Çocuklarda Mizah Gelişimi

10 İNSAN

O Güç Senin İçinde

11 SAĞLIK

Kalp Krizi Sırasında Mutlaka Yapılması Gerekenler

12 HAYATIN İÇİNDEN

Pişmanlık ve Keşke

13 BİLİM

Starlink Uydu İnterneti

14

ARAŞTIRMA

Türkiye'nin İlk Otomobili Devrim'in Gerçek Hikâyesi

Adalet Bakan Yardımcısı

Yakup MOĞUL

18

RÖPORTAJ

24

GEZİ

Arnavutluk

32 FOTO DEĞER

Artvin-Şavşat

34 TARİHTE BU AY

Haziran

Siz neredesiniz Derginiz orada!

www.cte.adalet.gov.tr adresinden dergimizin arşivine ücretsiz ulaşabilir, indirebilir, okuyabilirsiniz.

36

KÜLTÜR VE
GELENEKLERŞanlı İlimizde
Halk Oyunları
Kültürü

40

DEĞERLİ
ŞAHSİYETLERHacı
Bektâş-ı
Velî

Hacı Bektâş-ı Velî, XIII. yüzyılda Cengiz istilâsı sebebiyle Anadolu'ya vuku bulan derviş göçleri arasında aynı mektebe mensup Yesevî veya daha kuvvetli bir ihtimalle Haydarî dervişlerinden biri olarak Anadolu'ya gelmiş olmalıdır. Aslen Horasanlı olan ve Nişâbur şehrinde doğduğu bilinen Hacı Bektâş-ı Velî, şeyhinin dergâhında üç yıl hizmet ettikten sonra şeyhinden emanetleri ve icazeti almıştır.

44

MANEVİYAT

Mü'min Temiz
İnsandır

46

PSİKOLOJİ

Mutlu Evlilik
Nasıl İnşa
Edilir?

48

PERSONELİMİZDEN
GELENLER

Velayet

50

EDEBİYAT

Her Sözcüğün Bir
Hikâyesi Vardır

Merhaba Değerli Okurlar, Edebiyat sayfamızda Türkçe ve Türkçe'nin kullanımına dikkat çekmek adına makalelere yer vermeye devam ediyoruz. Bu sayıda sözcüklerin farklı dillerdeki ve Türkçe'deki kullanımlarından bahsedeceğiz.

52

SİNEMA

Yol

Yaşadığı dünyayı hırslarıyla ve bitmek bilmeyen istekleriyle kirleten insanın trajik öyküsüdür Yol filmi. Baba ve oğlunun her şeye rağmen hayatta kalmak için mücadele verişleri ve bunu yaparken insanlık vasıflarını kaybetmemeye gayret edişleri de filmin önemli mesajları arasında yer alıyor.

54

MÜZİK

Piyano

55

KİTAP TANITIMI

- İnci
- Kalp Ağrısı

56

TARİHİN
ARKA SOKAĞICelaledin
Harezmsah

Tarihin ağır aksak işleyen dönemlerinden biriydi 13. yüzyıl...

58

HİKAYE

ferZiOn

60

PERSONELİMİZDEN
GELENLER

Osmanlı'da Bir Padişah Divanı: Divan-ı Hümayun

Çektiğiniz fotoğrafların dergimizde yayınlanmasını ister misiniz ?

Değer dergisi eğitim, kültür ve yaşam alanı gibi birçok farklı konuda makale içeren tek dergi olarak 7. yılında kadrosunu güçlendiriyor.

Türkcell Dergiilik uygulamasında da yer alan Değer dergisi, her ay farklı bir insanlık değerini sayfalarına taşıyarak topluma karşı sorumluluk görevini yerine getiriyor. Siz de fotoğraflarınızla bu güçlü kadroda yer almak isterseniz, özgeçmiş ve referans fotoğraflarınızı ctedeger@gmail.com e-posta adresimize göndermeniz yeterli.

Merhaba Değerli Okurlar;

Değer dergimizin haziran sayısı ile yeniden karşınızdayız. Bu ayki konumuz “sağlık.” Sağlık, kişide yalnızca bir hastalık veya sakatlığın bulunmaması değil; “bedenen, ruhen ve sosyal yönden tam bir iyilik hali” olarak tanımlanmaktadır. “Vücudun ve ruhun esenlik içinde bulunması durumu” olarak da tarif edebileceğimiz sağlık, bu yönüyle her şeyden önemlidir. “Muhibbi” mahlasıyla şiirler yazan Kanuni Sultan Süleyman, bu gerçeği şöyle ifade etmiştir: “Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi/Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi.”

Yüce Peygamberimiz, “İki büyük nimet vardır ki insanların çoğu (onları değerlendirme hususunda) aldanmıştır: Sağlık ve boş zaman.” buyurarak kaybetmeden önce sağlığın kıymetinin bilinmesi gerektiğini bizlere hatırlatmaktadır.

Peygamberimizin iki büyük nimetten biri olarak ifade ettiği sağlık, bu dünyadaki en değerli varlığımızdır. Maalesef bu nimetin kıymetini ancak kaybettiğimiz zaman anlıyoruz. Dünya genelinde yaşanan ve halen pençesinden kurtulamadığımız Covid-19 pandemi sürecinde bu gerçeği daha iyi gördük. “Sağlıklı kalmak” bu süreçte en önemli gündemimiz oldu. Bir kez daha gördük ki sevdiklerimizle geçireceğimiz güzel günlerin teminatı olan sağlığımızı korumak, birey olarak en önemli sorumluluklarımızın başında gelmektedir.

Değerli Okurlar;

Covid-19 ile mücadele sürecinde; maske kullanımı, fiziksel mesafe ve el hijyeni başta olmak üzere koruyucu sağlık tedbirlerinin ve sağlıklı beslenmenin önemini bir kez daha hatırladık. Sağlık personelimiz; hızlı teşhis, tedavi ve aşılama ile tedavi edici sağlık hizmetlerinde başarılı çalışmalara imza attı. Diğer taraftan; kalıcı bozukluklar ile engelliliğin etkilerini en aza indirmek ve kişilerin başkalarına bağımlı olmadan yaşamını

sürdürebilmelerini sağlamak amacıyla yürütülen esenlendirici sağlık hizmetleri konusunda ülkemizin son yıllarda önemli gelişmeler gösterdiğini memnuniyetle müşahade ettik.

Bedensel ve fiziksel sağlığımızı koruyabilmek için sağlıklı beslenmenin, spor yapmanın, belirli dönemlerde seyahate çıkmanın ve tatil yapmanın, tanı ve tedaviye yönelik rutin kontroller yaptırmanın, bilinçli ilaç kullanmanın ve sağlığınıza zarar veren her türlü kötü alışkanlıklardan sakınmanın son derece önemli olduğunu bir kez daha gördük.

Sağlık söz konusu olduğunda ilk aklımıza gelen bedensel ve fiziksel sağlığımızdır. Ancak konu “sağlık” olunca değişimimiz gereken bir diğer önemli husus da ruh sağlığıdır. Ruhen ve sosyal olarak sağlıklı olmak; sadece soyut bir duygu durumu değil, aynı zamanda fiziksel sağlığı da doğrudan etkileyen bir iyi olma halidir.

Bu itibarla; ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin ruhen ve sosyal yönden iyi olmalarını temin edebilmek amacıyla yürüttüğümüz psiko-sosyal yardım çalışmaları, yürüttüğümüz iyileştirme programlarının en önemli ayağını oluşturmaktadır.

Kıymetli Okurlar;

Yaşam, bize verilen çok değerli bir hediyedir. Bu güzelliği sevdiklerimizle beraber doyuya yaşayabilmek için sağlıklı olmamız şarttır. Bu nedenle sağlığımızı korumalı, sağlık tedbirlerine azami ölçüde uymalıyız.

Bu vesileyle özellikle Covid-19 ile mücadele sürecinde fedakârca görev yapan sağlık personelimiz başta olmak üzere, insanın yaşamını sağlıklı sürdürebilmesi için emek veren herkese teşekkürlerimi sunuyorum.

Yeni Dünya Düzeni ve Sağlık Üzerine

Kıymetli Değer Dergisi Okurları,

Son zamanlarda daha iyi anladık ki **sağlık**; üzerimizde taşıdığımız, sahip olduğumuz en büyük **nimettir**. Elbette sağlık ile ilgili işin uzmanlarının, kıymetli **hekimlerimizin** çok değerli görüşleri mevcuttur. Sağlık çalışanlarımızın bizleri hayatta tutabilmek, sağlığımızı muhafaza edebilmek uğrunda yaptıkları her işi **takdirle ve minnetle** anarak bu ayki konumuza girizgâh yapmak istedim. Özellikle **Covid-19** salgını süreciyle birlikte eşsiz emeklerini ve karşılığı asla ödenemeyecek fedakârlıklarını her daim hayırla ve şükranla anacağımızdan hiç şüphe edilmesin. Sağlığımızı emanet ettiğimiz **sağlık çalışanlarımıza** buradan sevgi ve selamlarımızı gönderiyoruz.

Kıymetli Okurlar,

Değer dergisinin her ay belirlediği **değer konuları**, bizim geçmişten günümüze taşıdığımız, kendi rengimizle boyadığımız, medeniyet tasavvuruna dönüştürdüğümüz, idealleştirerek tablolastırdığımız kavramlardır. **Ahlaktan bahsederken** Türk'ün töresine, İslam'ın ahlak prensiplerine bakıyoruz. **Vatanseverlik derken** al bayrağı kaniyla boyayan şehitlerimizin emsalsiz kahramanlıklarına atfı nazar ediyor, kara toprağın nasıl vatanlaştığını, içine hangi faktörlerin girdiğini mütalaa ediyoruz.

Sağlık konusuna geldiğimizde de meseleyi kendi bakış açımızdan değerlendirmenin gerekliliğini vurgulayarak makaleye devam etmek istiyorum.

Değerli Okurlar, hep birlikte şöyle bir yılın muhasebesini yapalım.

Covid-19 salgını ile birlikte yaşamımızda pek çok şey değişti. Hayatımızın olağan rutinleri lüks haline dönüştü. Her gün yaptığımız sıradan işler mazide kaldı. İçinde yaşadığımız **evler**, dışarıyla bağlantımızın kesildiği bu süreçte en büyük sosyal alan haline geldi. Çoğumuzun ilk defa karşılaştığı bu durum beraberrinde birçok sorunu getirdi. **Ruhsal olarak etkilendik** ve gerçekten hem virüs belası ile hem de sürecin getirdiği ağır hava ile mücadele etmek zorunda kaldık. Kabul etmek gerekiyor ki hepimiz yorulduk. Fakat tünelin ucunda ışık görüldü. **Gerek aşı çalışmaları gerekse de tedavi sürecinde yaşanan gelişmeler** yakında bu ağır sürecin sona ereceğini bizlere müjdelemektedir.

Kıymetli Okurlar, hayatta hiçbir şey kalıcı değildir. Başlangıcı olan her şey bir gün bitecektir. Salgın da böyle... Fakat geride üzerine konuşulacak bir yığın mesele ve konu bırakarak bitecektir. **Covid-19 salgını** filmlere konu olacak, dizilerde yer alacak, kitaplar yazılacak ve adına araştırmalar yapılacaktır. **Sağlığın ne denli önemli bir nimet** olduğu hususunda salgının çok güçlü bir pekiştirme gerçekleştirdiği konuşulacak, tartışılacaktır. Benim değinmek istediğim mesele ise tam olarak şudur. **Salgın sürecinde 'Batı'** (Özellikle insan hakları, evrensel değerler, ahlak ve etik başta olmak üzere insan merkezli yaklaşımları savunduğunu iddia ettiği için *Batı diyorum*) nasıl bir yaklaşım sergilemiştir? Herkesin kapısında beklediği, içine girmek ve ona benzemek için yarıştığı, yüksek değerlerin ve ilkelelerin merkezi! salgın sürecine nasıl bir katkı sunmuştur? Yani *aşının orada bulunması ve kullanılması* dersiniz kastettiğim şey bu değildir. Kastettiğim şey; salgın sürecinde her devlet kendi vatandaşını korumak içgüdü-süyle hareket etmiştir. Bu hususta hatırlayın ilk aylarda birbirlerinin gemilerine el koyan, test kitlerini gasp eden devletlerin haberlerini okuduk. İnsani değerlerin sözde savunucuları virüs tehdidi karşısında insanlıklarını

kaybettiler. Ve adeta birbirleriyle karşı karşıya geldiler. Benmerkezci yaklaşımın Batı'yı nasıl esir aldığını bir kez daha gösterdiler.

Sürecin ilk zamanlarından itibaren **ülkemiz kendi imkân ve koşullarıyla gerek dost ve komşu ülkelere gerekse de dünyanın dört bir yanına yardım elini uzatmaya ça-
alıştı.** Mesele insan sağlığı ise *bunun milliyeti olmaz, dini olmaz, mezhebi olmaz* şiarıyla hareket ederek kadim devlet töremize uygun olanı tatbik etti. Fakat şurası bir gerçek ki dünya ekonomisine yön veren, siyasi ve askeri olarak kendini dünyanın hamisi zanneden bir takım ülkeler aynı refleksleri göstermedi. Önce ilaç sonra **aşı milliyetçiliği** gündeme oturdu. Gelişmekte olan ya da gelişmemiş ülkelere bırakın aşı tedarikini temizlik malzemeleri bile dağıtılmadı. Birileri Afrika Kıtasını sadece sömürdü. Kitanın altındaki madenleri delice sevenler; üzerinde yaşayan, kaderleri madenin rengi kadar kara ama kendi temiz insanlarını sev(e)medi. Sağlık konusunda bile dünya

maalesef yekvücut olamadı. Sağlık-tan bahsediyoruz; **temizlik, hijyen kavramlarının önemine atfı nazar ediyoruz fakat dünyada temiz suya erişemeyen milyonlarca insandan bahsetmiyoruz.** Onları görmüyoruz, görsek de görmezden geliyoruz. Birileri dünyanın bütün nimetlerinden ölçsüzce yararlanırken diğerleri ölçsüzce ötelenmekte, mahrum bırakılmakta, yoksun ve yoksul hale mahkûm edilmektedir. **Sağlık, evrensel bir değer değil midir?** Evet, kitaplarda öyle yazıyor fakat uygulamada maalesef öyle değil...

Ülkemizin geliştirdiği **yerli aşının ihtiyacı olan bütün ülkelere de dağıtılacağını** yetkililerimiz müjdeledi. Bu çok önemli bir haberdur. Ve çok kıymetlidir. Çünkü bizler yani Türk milleti hiçbir zaman *"Benmerkezci"* bir yaklaşımı benimsememiştir. **Türk milleti bencil değildir.** Adil olmayı, hakkaniyetli olmayı, ahlaklı olmayı şiar edinmiş ve devletin temellerini bu düsturla atmış, bu ilkelere üzerinde yükseltmiştir. Birilerinin yaygarasını yaptığı insan hakları ve

değerleri bizim için kitabi değil hayati-dir. Dünyanın kaymak tabakası aşırı tedarikle birlikte normal hayatına dönerken diğer tarafta insanların test kitine ulaşamaması sağlık konusunun ne derece vahşileştiğini ve kapitalizme kurban gittiğini ispatlamaya kâfi gelmez mi?

Kıymetli okurlar, yazıma son verirken şunu ifade etmek istiyorum. Yeni dünya düzeninde askeri, ekonomik, endüstri vb. alanlarda olduğu gibi **sağlık ve tarım alanında da söz sahibi olmanın** ne denli önemli olduğunu bu süreçte çok acı bir şekilde müşahade ettik. Sağlıklı nesiller ülkemizin geleceğidir. Sağlığımız için; hastaneler, ilaçlar, tedavi yöntemleri, aşılar vesaire sürecin sonucuna yönelik aşamalıdır. Esas mesele hasta olmadan önce vücudu dinç tutmak, hareketli olmak ve beslenmemize dikkat etmekten geçmektedir. Tarımda yerli tohum her geçen gün daha önemli hale gelmektedir. Genetiği ile oynanmış tohum, suni sebze, meyve ve bu gıdaların insanla buluşması bir takım hastalıkları tetiklemektedir. Bu hastalıkların ilaçları da vahşi sistemin aynı kurgulayıcıları ve inşaedicileri tarafından üretilmekte ve bu döngüden yani insan sağlığı üzerinden küresel şirketler para üstüne para kazanmaktadır. Türk milletinin geleceğini kurtarmalıyız. Elbette ilaç gerektiğinde kullanılmalıdır. Fakat **ilaça mahkûm edilmiş bir insanlık tasavvur edenlerin sistemine hiçbir şekilde dâhil olmamalıyız.** Ata tohumlarımızı toprakla buluşturmalı, sağlıklı nesiller için toprağı etkin ve doğru kullanmalıyız. Şu hususu önemle belirtmek isterim ki, nüfus olmadan büyük devlet olamayız. Sadece nüfus, devletleri büyük yapmaz. Fakat büyük ve güçlü olan devletlerin arkasında dinamik, sağlıklı bir nüfus kitlesi vardır. Ülkemizin her bir ferdi kıymetlidir. Sağlıklı olmaları hem kendi hayatları hem de millet ve devletimizin devamı için hayatımızın devamı için elzemdir.

Sağlıklı yarınları kavuşmamız temennisiyse...

Sevgiyle Büyüyen Beyinler

Beyin, malumunuz sizlerin de bildiği üzere yönetici merkezimiz, hareket ve davranışlarımızın sorumlu merkezidir. **Gelişimi** ise anne karnından başlayıp yetişkinliğe yani yirmili yaşlara kadar devam eder. Bu gelişimin sağlıklı olabilmesi için erken çocukluk dönemi dediğimiz dönemde bebeğin ihtiyaçlarının sağlıklı bir şekilde karşılanması gerekir.

Sağlıklı olarak bahsedilen çocukların gelişimini destekleyen bakım veren davranışlardır. Çocuğunuzun yeme, içme, barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra **beynin diğer ihtiyaçları** devreye giriyor. Beyindeki bazı hormonların ve uyarıcı sinirlerin çalışabilmesi için çocuğun ebeveynlerinden **sevgi, şefkat ve kabul** görmesi gerekiyor. Öyle ki beyin böylece aldığı diğer uyarıcıları daha iyi yorumlayıp daha sağlıklı davranış örüntüleri geliştirebiliyor. Örneğin; bebeklik ve çocukluk çağında sürekli kızan sürekli eleştiren sürekli tüm hayatla olan meselesini çocuğuna yansıtan ebeveynlerin çocukları ileride kendisini değersiz ya da seilmeye layık görmeyen yetişkinler haline gelebiliyorlar. Evet çoğu zaman ihtimaller üzerine yazıyoruz çünkü bizleri şekillendiren ve yetişkinlikteki halimizin oluşmasına etki eden pek çok faktör bulunmakta bu nedenle kesin konuşmaktan da yazmaktan da çekinebiliriz.

Çoğu anne baba ya da bakım verenler kendi yavrusunun **'en biricik'** olduğu algısına kapılır ancak bu algıyı çocuğa yansıtmaya başladıkları an olaylar ileride kontrolden çıkabilir. Çocukların sadece **seilmeye** ve ne olursa olsun ailesinin orada olduğunu bilmeye ihtiyacı vardır. Bunun dışında yapılan abartılı davranışlar ilerleyen yaşlarında çocukların hayal kırıklığına dahi tahammül edemeyen bireyler haline gelmesine neden olur ki bu da istendik bir durum değildir.

Gelişimin en hızlı olduğu dönemler yaşamın ilk yıllarıdır. Bu nedenle anne baba olmak isteyen yetişkinlerin bu dönemlerde çocuklarına **sağlıklı bir eğitim** verip veremeyeceklerini sorgulamaları gerekir. Bir yetişkin ya da genç eğer yeteri kadar **sevgi, ilgi ve şefkat** görmüş ise ve isteklerini erteleme davranışını kazanabilmişse aile içerisinde, gelecekte kendisini bekleyen ve kaçınması mümkün olmayan zorlu yaşam olayları ile etkin bir şekilde mücadele edebilecektir.

“

Beyindeki bazı hormonların çalışabilmesi için çocuğun ebeveynlerinden sevgi, şefkat ve kabul görmesi gerekiyor. Öyle ki beyin böylece aldığı diğer uyarıcıları daha iyi yorumlayıp daha sağlıklı davranış örüntüleri geliştirebiliyor.

”

Yapılan çalışmalar sevgisiz bir ortamda büyüyen çocukların suç işleme ve kötü alışkanlıklar kazanma olasılığının daha kolay olduğunu ortaya koymuştur. Yetişkinlere o dönem önemsiz görünse de o dönem de atılan tohumların sağlıklı olması çok önemlidir ki ileride verimli bir kazanım sağlanabilsin. Beyin görüntüleme çalışmalarında da sevgi görmeyen beyin yapısının daha farklı olduğunu göstermiştir. Yani işin özü şudur; **sevmek ve seilmek** isteriz her yaşta her koşulda ve en çok anne balarımız tarafından...

Çocuklarda Mizah Gelişimi

Sevgili değer dergisi okurları, bu ayki yazımız hepimizin az ya da çok günlük yaşantısında kullandığı, olaylara farklı açılardan bakmayı öğretebilen, bazen yoğun stres altında iken farkında olmasak da başa çıkma yöntemi, **savunma mekanizması** olarak kullandığımız aslında bize birçok katkısı olan **mizah** üzerine...

Çocuklarda mizah gelişimi üzerine kapsamlı araştırmalar yapan **Paul McGhee**, yaş gruplarına, bilişsel gelişimlerine göre **çocukların mizah gelişimini açıklayan** bir mizah kuramı öne sürmüştür.

McGhee; *tutarsız, beklenmedik, tuhaf olayların çocuklar için komik ve mizahın temeli* olabileceğini söyler. Ancak çocuğun durumun tutarsız, gerçeklikten farklı ve uyumsuz olduğunu keşfedebilmesi için **bilişsel gelişiminin yeterli olması** gerekir. Örneğin; büyük burunlu, komik ağızlı bir maske takan bir baba 9-10 yaşlarındaki çocuğunu güldürebilirken, 2-3 yaşlarındaki bir diğer çocuğunu bu durum korkutup ağlatabilir. Buradaki temel farklılık **9-10 yaşlardaki çocuğun somut işlemler dönemine ulaşması**; babasının maskeyi çıkarınca önceki haline döneceğinin farkında ve bu durumun onu gerçekten değiştirmedığının bilincinde olmasıdır.

Şimdi gelin hep birlikte McGhee'nin **çocukların mizah gelişimi ile ilgili belirtmiş olduğu 4 evreye** yakından bakalım sevgili okurlar:

1. Evre (Nesnelere Karşı Tutarsız Davranışlar):

McGhee, **1 ve 2 yaş arasındaki çocuklarda mizah** anlayışının genel olarak bir nesneyi başka bir nesneye benzeterek, birini diğeri-nin yerine koyarak onu eğlenceli bulma üzerine kurulu olduğunu ifade eder. Örneğin; oyun küplerini telefona benzetip kulağına götürme gibi.

2. Evre (Nesnelerin, Olayların, İnsanların Tutarsız Olarak Adlandırılması):

Bu evre genellikle **çocuklar konuşmaya başladıktan sonra**, 2 yaş civarında oluşmaya başlar. Kelime dağarcığı gelişmeye başlayan çocuk; **insanlara, olaylara, nesnelere yanlış adlar verildiğinde** bu durum ona eğlenceli gelir ve 2 yaş grubunun mizahı oluşmuş olur. Örneğin; bu yaşlardaki çocuklar ile konuşurken çocuğun izlemiş olduğu çizgi filmde en sevdiği kedi karakterinin bir kuş olduğunu söylemek onları bir hayli eğlendirecektir.

3. Evre (Kavramsal Tutarsızlık):

Kavramsal tutarsızlık evresi, **3-4 yaş arasında** bir zamanda başlayıp çocuğun öğrendiği kavramlar, dilin gelişmesi ile önem kazanmış olur. Bu evrede çocuklar genel olarak **uyaklı sözcükleri kullanarak** (*koş, boş, hoş...*) kendilerine bir eğlence kaynağı yaratmış olurlar. Bu yaşlarda **kuklaları konuşturmak** mizah gelişiminin önemli bir kısmını oluştururken aynı zamanda çocuğun kelime dağarcığının ve yaratıcılığının gelişimine katkı sağlayan bir işlev görecektir.

4. Evre (Çoklu Anlamlar ve Yetişkin Türü Mizahın Başlaması):

7-8 yaş civarı ve sonrasına denk gelen **çoklu anlamlar** ve yetişkin türü mizahın başlama evresinde bilişsel beceriler gelişmeye başlar ve tekerlemeler, bilmeceler, **orta düzeyde bilişsel zorlamalarla keşfedilecek sorular, fıkralar** önem kazanır. McGhee'ye göre bu evre, ileride daha soyut ve daha fazla bilişsel zorlamayla birlikte ergenlik ve yetişkin mizahına çevrilebilir.

O Güç Senin İçinde

Çekersin kalbine katranın en karasını,
İçinde yara diye ne varsa sebep sensin.
Bir garip ızdıraptır geçmez ruhun yarası,
Ruhuna çare diye her çeşit merhem sensin.

Hüzün dolu bulutlar sis olmuşsa gözüne,
Düşerken keder diye damlanın tuzu sensin.
En acı hatıralar hapsolmuşsa sözüne,
Zehirlidir cümleler, her bir imlası sensin.

Baktığında geriye kalan nedir avucunda?
Kırdığın tüm kalplerin derin sızısı sensin.
Telaflı eder misin? Pişmanlık bedava!
Kırıklarından sızan canın hoyratı sensin.

Bir çıkar yol ararsan önce dön bak kendine,
Kim sunmuş mutluluğu bir altın tepside?
Bahanesi kolaydır, güç olansa değişmek,
Mutlu olmak istersen, sen mutlu etmelisin.
Mutlu etmek içinse, o güç senin içinde!

Kalp Krizi Sırasında Mutlaka Yapılması Gerekenler

Kalbin kendisini besleyen damarlardaki **ani bir tıkanıklık** sonucu kalp krizleri meydana gelir. Kalp krizi sırasında hızlı hareket etmek ve **vakit kaybetmemek** çok önemli. Bu nedenle kalp krizinin erken dönemde tespit edilebilmesi açısından kalp krizi sırasında oluşabilecek belirtiler iyi bilinmeli. *"Kalp krizi geçirdiğinizden şüphelendiğinizde; çabuk davranmak ve acil tıbbi yardım çağırmak hayatta kalma şansını büyük ölçüde artırıyor."*

Yanınızda başkaları varsa **ambulans** size ulaşana kadar **yanınızda** kalmalarını isteyin. Birinden sizi arabasıyla hastaneye götürmesini istemenin aksine 112'yi aramak genel olarak acil bakım almanın en hızlı yoludur. **112 Acil Sağlık Hizmetleri** çalışanları, kalp krizi geçiren kişilere gerekli bakım için eğitilmiştir ve ayrıca ilk tedavinize başlanarak ileri tedavi için sizi hızlı bir şekilde hastaneye götürebilir.

- Yalnız başınıza iseniz 112 ve yakınlarınıza haber verdikten sonra şuurunuz kapanabileceği için **evinizin kapısını açık bırakın**. Gelenlerin sizi kolayca bulabilmesi için kapıya yakın güvenli bir yerde, sağlam bir yere yaslanarak rahat bir şekilde oturun.
- Araç kullanıyorsanız uygun bir şekilde **aracınızı kenara çekin** ve yardımın ulaşmasını bekleyin.
- Sakin kalın ve **gereksiz hareket etmeyin**.
- Hasta yakınları da bu konuda dikkatli olmalı ve **gereksiz telaş yapmamalıdır**. Hastanın stresini azaltmak ve korkusunu gidermek faydalı olacaktır.

Acil Yardım Gelene Kadar Ne Yapılabilir?

- Aspirine karşı bilinen bir alerjiniz yok ise aspirin alabilirsiniz. Aspi-

ni ağzınızda ezerek çiğneyin ve az miktarda su ile yutun.

- Eğer doktorunuz tarafından daha önce önerildiyse **dilaltı** (nitrat) alabilirsiniz. Fakat bu şekilde bir öneri yapılmadıysa dilaltı (nitrat) almayın.

Doğru Olarak Bilinen Yanlışlar

Öksürmek: Kalp krizi geçirdiğinizi anladığınızda sürekli olarak öksürmenin faydalı olduğu fikri doğru değildir. Bu durum sadece **kalp hızında ani düşme olduğu zamanlarda** kısa süreli etkili olabilir. Acil müdahale ekibi böyle bir durumda kısa bir süre öksürmenizi isteyebilir. Bunun dışında kendi başınıza sürekli yapmak size gereksiz efor sarfettireceğinden, kalp krizi sırasında önerilmemektedir.

Sıcak veya Soğuk Duş: Faydası yoktur, kalp krizi sırasında kesinlikle **tavsiye edilmemektedir**. Kalp krizi sırasında, sıcak veya soğuk uygulama yapılan diğer yöntemlerin de faydası yoktur.

Masaj: Göğüs veya sırt bölgenize masaj **yaptırmayın**.

Su ve Biber: Kalp krizi sırasında su içilmesi ve acı biber yenmesinin kalp krizine bir faydası yoktur. Aksine kalp krizinde sık görülen bulantı ve kusma sonucunda soluk borusuna kaçabileceği için **hasta yeme ve içmeyi kesmelidir**.

Kalp Krizinde Hangi Belirtiler Görülüyor?

Kalp krizinin klasik belirtisi göğüs- te, özellikle orta noktada, birkaç dakikadan daha fazla süren ağrıdır. Bu rahatsızlık; basınç, gerginlik, sıkışma veya ağrı gibi hissedilebilir. **Ağrı boyun, kollar, sırt, çene veya mideye** yayılabilir. Göğüste yeri tam tarif edilemeyen genel bir rahatsızlık hali olarak hissedilebilir. Erkeklerde kalp krizi sırasında genellikle klasik **göğüs ağrısı** görülmektedir. Ayrıca; mide bulantısı, hazımsızlık, mide ekşimesi veya karın ağrısı, nefes darlığı, terleme, ve baş dönmesi de görülebilir.

Pişmanlık ve Keşke

Şarkılara, şiirlere konu olmuş bir kavramdan bahsedeceğim size. Bundan 10 yıl sonrasına gittiğimizde bugüne dair **pişmanlıklarınız ve keşkeleriniz** neler olur? Bazılarımızın **pişmanlığı**; yanlış kişilerle dost olmak, olumsuz alışkanlıklar, sevdikleriyle yeterince vakit geçirememek, başkaları için yaşamak, ertelemek, yeterince dinlenmemek ya da istediği evi-arabayı alamamış olmak olabilir. Peki, sizin **pişmanlığınız** nedir?

Hepimizin hayatında **pişmanlık** duyduğu, keşke yapmasaydım ya da neden yaptım dediği bir olay illa ki olmuştur.

Pişmanlık psikoloji sözlüğünde; *genellikle kişinin geçmişte yaptığı davranışı, farklı yapsaydı ya da olaylar farklı gelişseydi, işin daha iyi sonuçlanabileceğine dair duygu olarak tanımlanmıştır* (Reber,1985). **Pişmanlık** sadece yaptıklarımız için değil yapmadıklarımız için de olabilir. Pişmanlığın içinde suçluluk, hayal kırıklığı, öfke gibi duygular da görülebilir ve pişmanlık duygusuna çok fazla odaklanmak şu anki hayatımızı yaşamamızı olumsuz yönde etkileyebilir.

İnsanın içinde bulunduğu psikolojik durum gereği her zaman **doğru kararlar alamaması**, aldığı kararlardan **hatalı sonuçlar** çıkması son derece normaldir. Alınan bu kararlardan çıkan olumsuz sonuçların etkisinden kurtulamamak, **keşke** ile başlayan cümleleri sürekli olarak kullanmak, var olan olumsuz durumu daha da kronik hale getirmektedir. Bu nedenle kişinin **kendine hata payı bırakması** ve aldığı kararların sonuçlarını kabullenebilmesi ve pişmanlık duyduğu durumdan çıkardığı sonuçlar çok önemlidir. Önemli olan olumsuz olarak görülen pişmanlık durumunun ileriki yaşamımız için kattığı deneyimlerdir.

Her okuduğumda bende farklı duygular uyandıran ve hatalarımla, başarısızlıklarım ve tüm pişmanlıklarım andırmamı sağlayan bir şiirle son veriyorum satırlarıma.

Sil baştan yaşama şansım olsaydı eğer,

Oturup saymazdım eski yanlışlarımı.

Kusursuz olmaya çalışmaz, rahat bırakırdım yüreğimi.

Neşeli olurdum, geçmişte olmadığım kadar,

Ve elbette çok daha coşkulu olurdu sevdalarım,

İçine de yeterince ciddiyet katardım.

Bu denli temiz, titiz olmazdım hiç, öyle bir şansım olsaydı eğer.

Hiç çekinmezdim daha fazla riske girmekten de...

Daha çok yolculuklara çıkar, gün doğumlarını kaçırmazdım asla;

Hele dağlara tırmanmanın, ırmaklarda yüzmenin keyfini...

Hiç bilmediğim yerlere giderdim, gidebildiğimce.

Doyasıya dondurma yer, boş verirdim kuru nimetlere.

Farkında değilseniz hâlâ, öğrenin artık:

Yaşam “an”lardan oluşur, sadece anlardan,

“Şimdi”yi yakalayın.

Yanında termometresi, bir şişe suyu, şemsiyesi

Ve paraşütsüz yerinden kıpırdamayan bir insandım ben.

Ama yeni baştan yaşayabilseydim eğer, Yüksüz, iyice hafiflemiş olarak çıkardım yolculuklara.

İlkbahara yalınayak girer, sonbahara dek unuturdum ayakkabıyı.

Hiç bilinmeyen yolları keşfeder, tadına varırdım gün ışığının,

Çocuklarla daha çok oynardım, yeniden bir şansım olsaydı eğer...

Ama ne çare...

İş işten geçmiş ne yazık ki!

85’indeyim artık ve biliyorum ki ölmekteyim.

UYDU İNTERNETİ

Çok yakın bir zamanda bu odada internet çekiyor mu çekmiyor mu? Acaba internet hızımı nasıl yükselte bilirim? sorunsallarını yaşamak zorunda kalmayacağız.

Uzay şirketi olan SpaceX tarafından kurulan Starlink uydu takım yıldızları ile uydudan geniş bant internet hizmeti verilmeye başlandı. Bu hizmeti verebilmek için Ocak 2015'te çalışmalarına başlayan şirket, bu çalışmaların neticesini 2020 yılı Eylül ayı itibarıyla 775 uyduyu yörüngeye konuşlandırarak aldı. Ayrıca bu yıl itibarıyla her iki haftada bir gerçek-

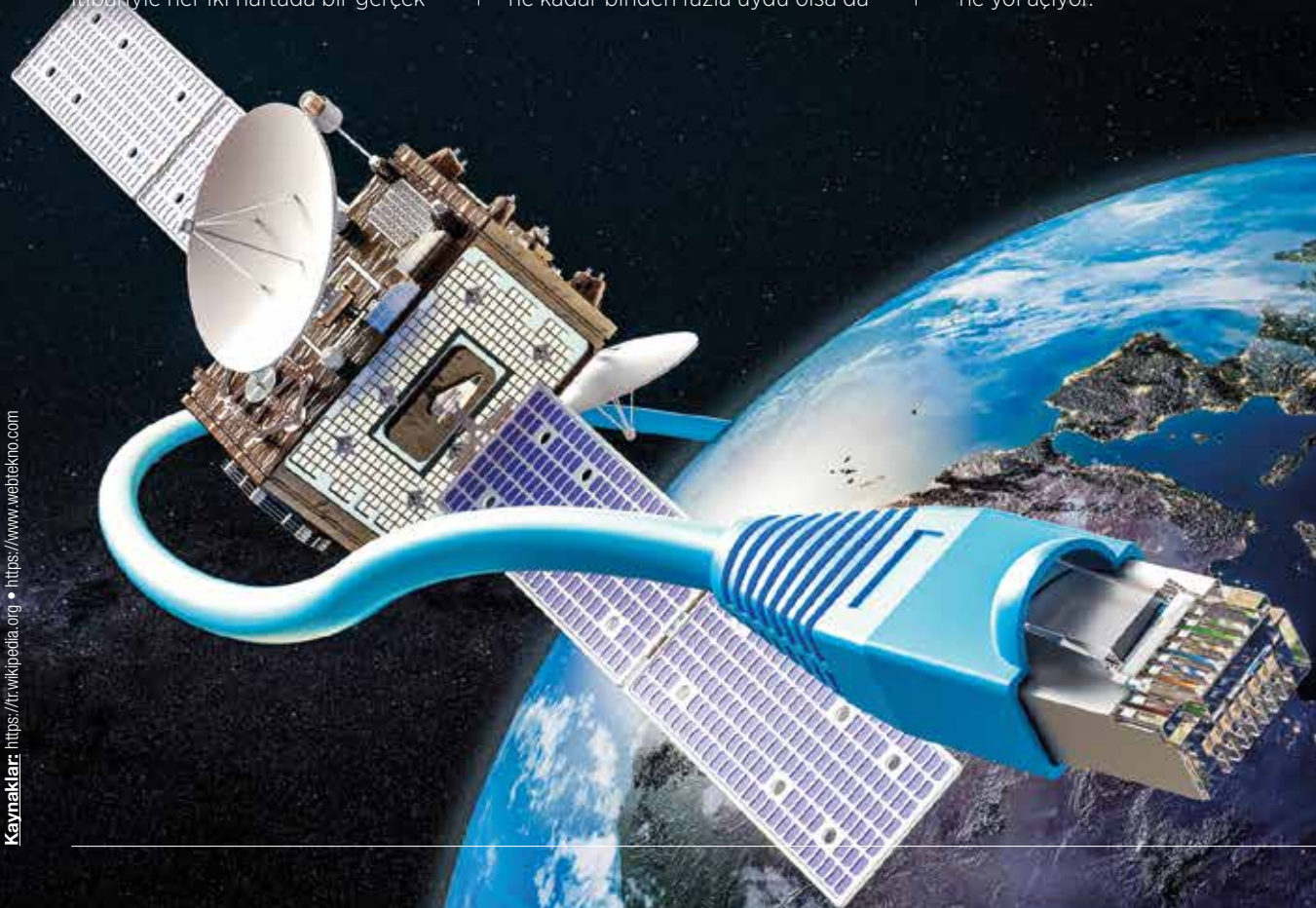
leştirilecek fırlatmalarda, fırlatma başına 60'tan fazla uydunun yerleştirilmesi planlanıyor.

Starlink son birkaç aydır beta sürecinde ve başvurusu uygun bulunan kişiler 500 dolar karşılığında uydu + modem olarak Starlink internetinden faydalanmaya başladılar. Ayrıca her ay 99 dolarlık bir ödeme de yapmak zorundalar ve kullandıkları internet şu an için taşınabilir değil. Çünkü Starlink'in beta programına kullanıcılar, konumlarının uygun bulunması durumunda kabul edildiler, yani her ne kadar binden fazla uydu olsa da

Starlink halen her yerden kesintisiz hizmet sunabilecek seviyede değil.

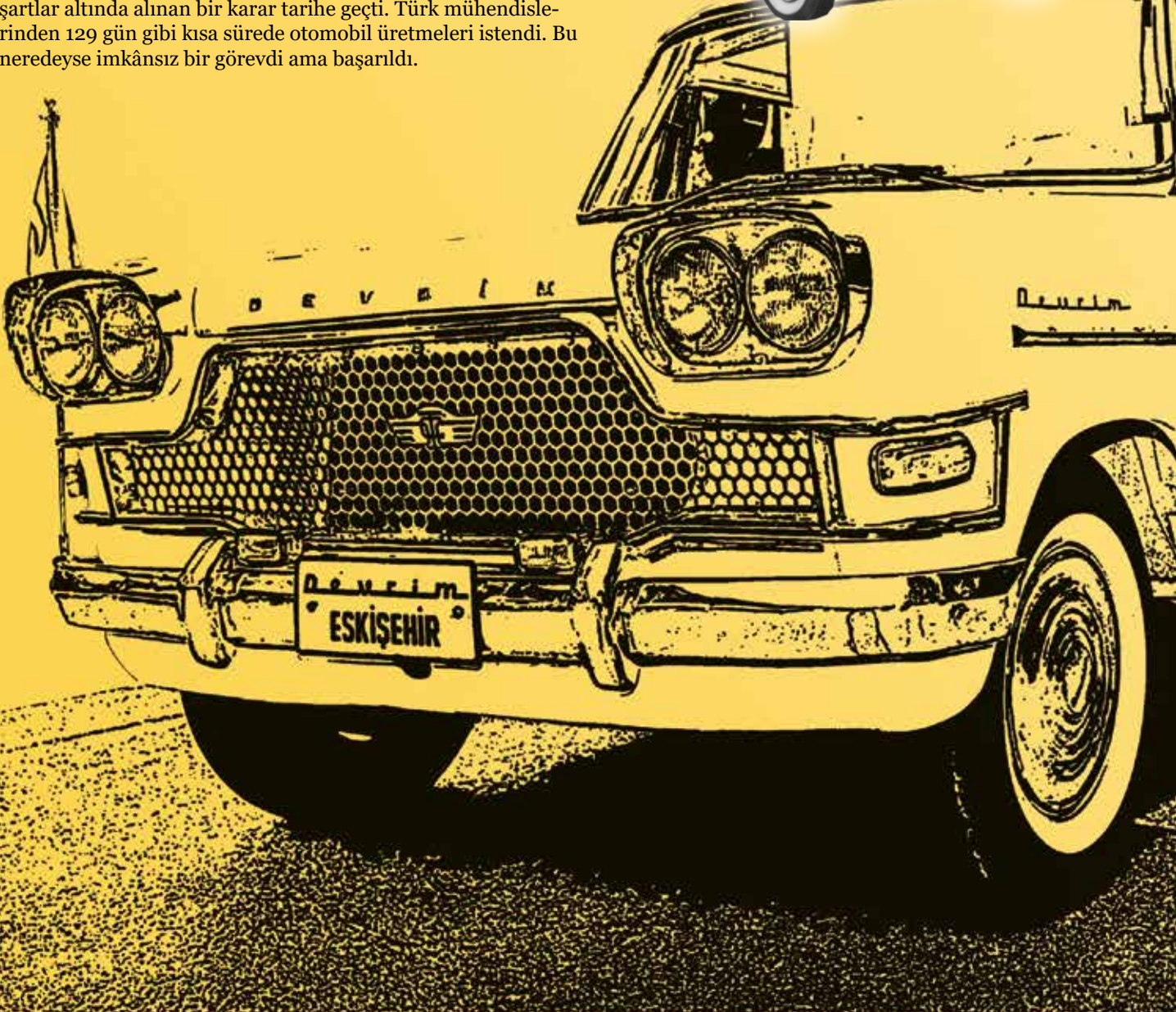
Ayrıca bir diğer önemli detaysa Elon Musk'ın beta süreci tamamlandıktan sonra Starlink internetinin tamamen mobil hale geleceğini belirtmiş olması. Böylece Starlink kullanıcıları, var olan Starlink donanımlarını kullanarak diledikleri yerden internet hizmeti alabilecekler. Musk'ın örneklerine göre açıklayacak olursak; bir karavanda ya da hareket halindeki bir tırda olmak fark etmeksizin, Starlink interneti her yerden kullanılabilir durumda olacak.

Elon Musk, 2021 yılı sonuna doğru beta programının tamamlanacağını ve tüm ülkelerde kullanılacak hale geleceğini bildirdi. Starlink programının başlangıç amacı Afrika kıtasına, kırsal ve yetersiz hizmet alanlarına ucuz bir şekilde geniş bant interneti sağlamak. Dezavantajlarından bahsedecek olursak, gerçekleştirilecek bu girişimle beraber binlerce uydunun 340 ile 1.550 km arasındaki yörüngeye yerleştirilecek olması uzun vadede uzay çöplüğü oluşacağı endişelerine yol açıyor.

Türkiye'nin İlk Otomobili Devrim'in Gerçek Hikâyesi

29 Ekim 1961 günü Türkiye tarihi bir olaya tanıklık etti. Türk mühendisler, sadece 129 gün gibi kısa bir sürede ilk yerli otomobili ürettiler. "Devrim" adı verilen ilk otomobilin macerası talihsiz şekilde sona erdi. Türkiye'de sanayinin bugünkü kadar gelişmediği, henüz sac üretimi yok iken bu şartlar altında alınan bir karar tarihe geçti. Türk mühendislerinden 129 gün gibi kısa sürede otomobil üretmeleri istendi. Bu neredeyse imkânsız bir görevdi ama başarıldı.

Devrimi İmal Etme Görevi TCDD'ye Verildi

Devrim arabalarının hikâyesi, **16 Haziran 1961'de** Ankara'da yapılan bir toplantıyla başladı. **Devlet Demiryolları** yöneticileri ve mühendisleri Ankara'da toplantıya çağrıldı. TCDD Genel Müdür Yardımcısı **Emin Bozoğlu** toplantıda, Cumhurbaşkanı **Cemal Gürsel'in** talimatı doğrultusunda gelen yazıyı okudu. Buna göre ordunun ihtiyacını karşılayacak bir otomobil tipinin geliştirilmesi isteniyordu. Görev de TCDD'ye verilmişti. Hatta bunun için 1.400.000 TL ödenek ayrılmıştı. O zamanın şartlarında verilen görevi yerine getirmek neredeyse imkânsızdı. Üstelik bunun için tanınan süre çok azdı. Üretilen otomobilin **29 Ekim'e yetişmesi** gerekiyordu. Toplantıya katılanların bir kısmı bunun çok zor olduğunu söyleyerek görevi kabul etmedi. Bir kısmı ise her şeye rağmen elini taşın altına koydu.

Mühendisler İşe Koyuldular

Böylece **Emin Bozoğlu** başkanlığında bir ekip kurularak "Devrim" arabalarının yapımına başlandı. İlk iş olarak kullanılmayan bir bina çalışmalar için uygun hale getirildi. Atölyenin zemini sac levhalarla döşendi. Bir baş üstü gezer vinç, bankolar ve toplantı masası atölyeye yerleştirildi. Kapiya da zamanı gösteren bir levha asıldı. Levhada büyük rakamlarla geriye **kaç gün kaldığı** yazılıydı. Ekip hızla organize olarak iş bölümü yaptı. **Dizayn, motor-şanzıman, karoser, fren, elektrik donanımı ve döküm işleri** gibi çalışma grupları oluşturuldu. Zorluklar ve imkânsızlıklarla mücadele halinde geçecek günler başlamıştı. Mühendisler **12 saatlik vardiyalar** halinde çalışıyordu. Ama çoğu zaman atölyede birkaç saat kestirerek işlerine dönüyorlardı.

İlk etapta yapılması planlanan otomobilin ana hatları saptandı. **Orta boyda 4-5 kişilik ve 1000-1100 kilo ağırlığında** bir otomobil yapılacaktı. İmkânlar kısıtlıydı. Arabanın **karoseri** için hazırlanan maketlerden biri seçildi ve **alçıdan modeli** yapıldı. Karoserin tavanı ve kaput gibi sac bölümleri, işte bu modelden alınan kalıplarla yapılan beton bloklara çekildi. Ardından çekiç yardımıyla düzeltilerek tek tek yapıldı. Motor gibi başka bazı parçalar ise Sivas ve Ankara'daki TCDD fabrikalarında imal edildi.

Çalışmalar nihayet ekim ayında sonuç vermeye başladı. Ekim ortalarına doğru otomobillerden ilki neredeyse hazırды. Üstelik birkaç parça haricinde **tamamı yerli üretimdi**. İlk otomobil böylece **deneme sürüşlerine** başladı. Mühendisler hemen ikinci otomobil için kolları sıvadı. Siyah renkte olmasına karar verilen bu otomobil ucu ucuna yetişti. Öyle ki boyanın son katı 28 Ekim akşamı atıldı. Otomobilin pasta ve cilası Ankara'ya sevk esnasında trende yapıldı.

Devrim Arabaları Kullanıma Hazır Hale Geldi

Sonunda beklenen gün geldi. Otomobiller, Eskişehir'den yola çıkmadan önce "olası yangın ihtimaline karşı" depoları boşaltıldı. Planlamaya göre Sıhhiye'deki benzin istasyonundan yakıt alınacak ve tören alanına gidilecekti. Devrim arabalarını taşıyan tren sabahın ilk ışıklarıyla Ankara'ya ulaştı. Ankara Demiryolu'na indirilen iki Devrim arabası görüçüye çıkmaya hazırды.

Otomobiller, sabahın erken saatlerinde motosikletli trafik ekiplerinin eşliğinde yola çıktı. Ancak eskort ekibinin yakıt ikmali yapılacağından haberi yoktu. İşte bu detay, Devrim arabalarının bütün başarısını gölgede bırakacaktı. Durum, Meclis'in önüne gelindiğinde fark edildi.

Alalecele benzin bulundu. Getirilen benzin o aceleyle birinci arabaya konuldu. Tam ikinci arabaya sıra gelmişti ki Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel göründü, protokol bir anda arabanın etrafını sardığında görümliler benzini arabaya dolduramadılar.

Gürsel, Anıtkabir'e gitmek üzere ikinci sıradaki arabaya yöneldi. Devrim hareket etti, ne var ki boşaltılan deponun dibinde kalan yakıt ancak 100 metre gitmelerine olanak verdi. Cemal Gürsel, "Ne oluyor?" diye sordu. Cevap, Yüksek Mühendis Rifat Serdaroğlu'ndan geldi: "Paşam benzin bitti." Gürsel'den özür dilenerek hemen diğer Devrim arabasına geçmesi rica edildi.

Devrim'in Talihsiz Sonu

Bu aksiliğe rağmen Devrim arabalarının her ikisi de 29 Ekim'de görevini başarıyla yerine getirdi. Olmaz denilen olmuş, mühendisler her türlü zorluğu ve imkânsızlığı aşarak kısa bir sürede **ilk Türk otomobili Devrim'i üretmeyi başarmıştı.**

Ancak ertesi günkü gazete manşetlerinde bu başarı, fedakârlık ve özverinin yerine biten *benzin hikâyesi* anlatıldı. Eline malzeme geçen zamanın medyası bu fırsatı en acımasız şekilde kullandı. *"100 metre gidip bozuldu"* başlıklarıyla verilen haberlerde, o talihsizlikten sonra Devrim arabalarının hipodromdaki geçit törenine gittiğinden bahsedilmiyordu bile. Haberlerde ve yorumlarda Devrim arabaları için harcanan paranın boşa gittiğinden söz ediliyordu.

Devrim arabalarının öyküsü böylece sona erdi. **Proje durdu.** Üretilen arabalar depolarda çürümeye terk edildi. O maceradan geriye kalan bir tek araç, talihsizlikle biten öykünün tanığı olarak ayakta durmaya devam ediyor.

1961 yılında üretilen Devrim arabası, o günden bu yana **TÜLOMSAŞ** tesislerinde korunuyor. 5 Eylül 2017'de kapsamlı bir bakımdan geçirilen Devrim, TÜLOMSAŞ tesislerinde hazırlanan yeni müzede sergileniyor.

Müzede otomobilin yapımında kullanılan **kaynak motoru, matkap, torna tezgâhları, kumpas, pergel, cetvel, çizim masası, kireç taşından yapılan maket, yedek parçalar, orijinal motor bloku ve çalışmaların görselleri de** yer alıyor. İmkânsız denilen bir projenin hayata geçiş sürecine tanıklık etmek isteyenler, müzeyi ücretsiz olarak gezabiliyor.

Devrim Arabasının Yapımında Görev Alan İsimler

TCDD Genel Müdür Yardımcısı
Y. Müh. Emin Bozoğlu
TCDD Fabrikalar Dairesi Başkanı
Y. Müh. Orhan Alp
TCDD Cer Dairesi Başkanı
Y. Müh. Hakkı Tomsu
TCDD Cer Dairesi Başkan Yardımcısı
Y. Müh. Nurettin Erguvanlı
Eskişehir Demiryolu Fabrikası Mdr.
Y. Müh. Mustafa Ersoy
Adapazarı Demiryolu Fab. Mdr
Y. Müh. Celal Taner
Ankara Demiryolu Fabrikası
Y. Müh. Mehmet Nöker
TCDD Genel Müdürlük Müşaviri
Y. Müh. Hüsnü Kayaoğlu
TCDD Genel Müdürlük Müşaviri
Y. Müh. Necati Peköz

Teknik Ekip-Yönetim Grubu

Y. Müh. Tayfun Gültekin
Y. Müh. Gültekin Sabuncuoğlu
Y. Müh. Salih Kayasağın
Y. Müh. Kemal Serdaroğlu
Y. Müh. Şecaattin Sevgen
Y. Müh. Kemalettin Vardar
Y. Müh. Şahin Karadağ

Döküm İşleri

Metalurjist İsmail Sıdal

Satın Alma-Maliyet Hesapları

Y. Müh. Yavuz Yücel

Tasarım Grubu

Y. Müh. Nurettin Erguvan
Y. Müh. Ercan Türer
Y. Mimar Kemal Elagöz

Karoser Grubu

Mak. Müh. Celal Taner
Y. Müh. Faruk Akyol
Y. Müh. Samim Özgür
Y. Müh. Salih Kaya Sağın
Y. Müh. Hamdi Tahıllıoğlu
Y. Müh. Ferdi Mertcan Keskin

Süspansiyon ve Fren Grubu

Mak. Müh. Hamit İşeri
Y. Müh. İsmet Özkan
Y. Müh. Mustafa Seyrek

Elektrik Donanım

Y. Müh. Hasan Dinçer
Latif Dinçer

Kaynak Grubu

Mak. Müh. Halil Gedik

ADALET BAKAN YARDIMCISI
**YAKUP
MOĞUL**

Adalet Bakan Yardımcısı Yakup Moğul Değer Dergisine konuştu.

Değer dergisinin Haziran sayısı röportaj konuğu Adalet Bakan Yardımcısı Yakup Moğul oldu. Bakan Yardımcımız, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğümüz ile ilgili projelerden personele, İşyurtları'ndan hükümlü-tutuklulara, ceza infaz kurumlarında pandemiyle ilgili alınan önlemlerden Değer dergisine kadar birçok konuda açıklamalarda bulundu.

Sayın Bakanım bize biraz kendinizden ve hâkimlik mesleğine nasıl başladığınızdan bahseder misiniz?

Aslen **Gümüşhaneli** olmakla birlikte **Zonguldak'ta** doğdum. İlk ve orta öğrenimimi Zonguldak'ta tamamladım. 16 yaşında kazandığım **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden** 1996 yılında okul derecesi ile mezun oldum.

Hukuk Fakültesinde okumak bilinçli olarak yaptığım bir tercihti. Sonrasında çok istediğim Hâkimlik mesleğine girmek bana nasip oldu.

İlk olarak **Zonguldak hâkim adayı** olarak staja başladım. Staj bitiminde de kura çekerek hâkim olarak atandım.

Evliyim ve iki çocuk babasıyım.

Sayın Bakanım, sakın, sabırla dinleyen bir profil çiziyorsunuz. Yakup Moğul'u bir de sizden dinleyebilir miyiz?

Genel olarak sabırlı olduğumu söyleyebilirim. Karşımdaki insanı anlayabilmek, sorunlara çözüm üretebilmek için öncelikle iyi bir dinleyici olmanın gerekli olduğuna inanıyorum. **İyi bir idarecinin sabırlı davranması gerekir. Zira sabır başarının anahtarıdır.** Ayrıca **çözüm ve sonuç odaklı** bir tarzım olduğunu ifade edebilirim.

Hem kürsüde görev yapmış hem de idari görev almış birisi olarak kürsü ile idari görev arasında nasıl bir fark görüyorsunuz?

Hâkim ve Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı olarak farklı illerde uzun yıllar görev yaptım. Vebali ağır olan ve Peygamber postu olarak nitelenen mesleğimi bu şuurla elimden geldiğince titizlikle yapmaya gayret ettim. Ardından Adalet Bakanlığı'nın idari birimlerinde görev aldım. **Ceza İşleri Genel Müdürü** iken 23.01.2021 tarihinde **Adalet Bakan Yardımcısı** olarak atandım. İdari görevler nitelik itibarıyla hâkimlik mesleğinden farklı olsa da **ortak amaç ülkemize ve milletimize hizmettir.** Bu bilinçle görevimi ifa etmeye çalışıyorum.

Bakanlıktaki görev alanınızdan bahseder misiniz Sayın Bakanım? Bakanlığımızda yer alan çok önemli birimlerin sorumluluğunu üstlenmiş durumdasınız. Görev alanlarınız ile ilgili okurlarımızı da bilgilendirelim istiyoruz.

Bildiğiniz üzere Bakanlığımızda birçok ana ve yardımcı hizmet birimleri var. Benim sorumluluğumda olan birimler; **Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı, Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, İç Denetim Birimi Başkanlığı, Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu.**

Hazır bizim de bağlı bulunduğumuz Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne kısaca değinmiş iken kurumumuzla ilgili projeleriniz nelerdir Sayın Bakanım?

369 ceza infaz kurumu ve 70 bini aşkın personeliyle **Bakanlığımızın en önemli birimlerinden biri olan Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü-**

müz, ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülere güvenlik, sağlık, eğitim gibi çok çeşitli alanlarda hizmet sunmaktadır. Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlarla yapılan işbirliği çalışmaları ve bu kapsamda yürütülen projelerin **Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğümüzün sunduğu hizmetlerin daha da iyileştirilmesi noktasında önemli katkı sağladığı bir gerçektir.**

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğümüz, **son yirmi yılda onsekiz uluslararası projeyi tamamlamıştır.** *Sivil İzleme Kurullarının Etkinliğinin Avrupa Standartlarına Uygun Olarak Arttırılması, Avrupa Ceza Adalet Sisteminde Çalışan Personelin Kariyer Gelişimi İçin Danışma Kılavuzu Projesi, Ceza İnfaz Kurumları Personel Eğitim Merkezlerinin Kurumsal Kapasitelerinin Güçlendirilmesi Projesi, Annesinin Yanında Kalan Çocuklar İçin Kurum Modeli Geliştirilmesi Projesi, Bağımlılıkla Mücadelede Yargı ve Yürütme Sisteminin Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi* gibi beş proje ise halen sürdürülmektedir.

Bu yönüyle **Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğümüz**, **IPA fonları** yanında **AB-Türkiye mali işbirliği** altında yer alan **Erasmus ve TAİEX fonlarını** da taşra teşkilatımızla birlikte son derece verimli şekilde kullanan birimlerin başında gelmektedir.

Diğer yandan; *Ağaçlandırma ve Koordinasyon Projesi, Avrupa Cezaevi Personeli Futbol Turnuvası, ACEP (Akıllı Teknolojilerin Ceza İnfaz Kurumlarına Entegrasyon Projesi), Ceza İnfaz Kurumu Mimarisi, Biyometrik İmza Yöntemi ile Takip Sistemi (BİOSİS), Yenilebilir Enerji projesi* gibi yerel düzeydeki projelerimiz de devam etmektedir.

Özellikle tüm dünyayı saran Koronavirüs salgınına karşı Bakanlığımız çok hızlı refleks gösterip ceza infaz kurumlarımızda çok etkili tedbirler aldı. Alınan tüm bu tedbirler konusunda sizden bilgi alabilir miyiz? Kurumlarımız bu salgını nasıl karşıladı?

Bir yılı aşkın süredir tüm dünyayı etkisi altına alan **pandemi ile etkin şekilde mücadele** edilmesi amacıyla Devletimizin diğer kurumları gibi Adalet Bakanlığı da yoğun bir çaba göstermiştir. Takdir edersiniz ki ceza infaz kurumları gibi çok sayıda insanın bir arada bulunduğu kurumlarda pandemi tedbirlerinin sıkı bir şekilde uygulanması son derece kritik bir önem taşımaktaydı. **Bakanlığımız da Sağlık Bakanlığı ve Bilim Kurulu'nun tavsiyeleri doğrultusunda gerekli tedbirleri almış ve de uygulamıştır.** Böylelikle infaz hizmetleri aksatılmaksızın hükümlü ve tutuklular ile personel ve vatandaşlarımızın sağlığının azami düzeyde korunması sağlanmıştır. Hamdolsun, Bakanlığımız üzerine düşen bu zorlu görevi bugüne kadar hakkıyla yerine getirmiştir. **Bu vesile ile tüm Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ve Ceza İnfaz Kurumu personellerimize bu süreçte gösterdikleri fedakârlıklar nedeniyle teşekkür etmek istiyorum.**

Peki Sayın Bakanım, normalleşme süreci kapsamında ceza infaz kurumlarımızda alınan tedbirlerde bir esneme olacak mı? Bildiğiniz üzere birçok ceza infaz kurumumuzda personelimiz vardiyalı sistemde fedakârca çalışıyor. Tam normalleşme için tarafınızca değerlendirilen bir eylem planı var mıdır?

Az önce de ifade ettiğim gibi ceza infaz kurumlarımızdaki tedbirler Sağlık Bakanlığı ve Bilim Kurulu'nun tavsiyeleri doğrultusunda alınmakta ve uygulanmaktadır. Hepimizin bildiği gibi pandemi ile mücadelede alınan tedbirler meyvelerini vermiş, **vaka sayılarında kayda değer bir azalma olmuştur.** Temmuz ayı başından itibaren ülke genelinde normalleşme yönünde gelişmeler olacağı öngörülmektedir.

Ceza infaz kurumlarımızda da normalleşmeye dönük adımları mümkün olan en kısa sürede atma imkânı bulacağımıza inanıyorum. Aşılama yakalayacağımız başarının da bu noktada çok önemli olacağını düşünüyorum.

Kurumlarımızda pandemi öncesi hükümlü ve tutukluların topluma yeniden kazandırılmaları, iş ve meslek sahibi olmaları bakımından çok önemli çalışmalar yürütülüyordu. Pandemi sürecinde 7242 sayılı kanun kapsamında izne gönderilenler oldu. Bize biraz bu süreçten bahsedebilir misiniz? Pandemi öncesi ve sonrasında hükümlü ve tutukluların topluma kazandırılmasında ve tahliye sonrası iş ve meslek sahibi olabilmelerine olanak sağlanması noktasında kurumlarımızda hangi çalışmalar yürütülüyor?

Günümüzde tüm dünyada ceza infaz sistemlerinin şahısların ıslahı yanında onların tekrar topluma intibak edebilmelerini ve kendilerine toplumda yer bulabilmelerini sağlayacak araçları temin etmesi gerektiği fikri genel kabul görmektedir.

Bakanlığımız da bu anlayış içerisinde hükümlü ve tutuklularımızın ceza infaz kurumlarında meslek öğrenmelerini sağlama gayreti içerisinde. Bu konuda **İşyurtları Kurumumuz-**

ca yürütülen projelerle bu konuda önemli bir mesafe kat edilmiştir. Her ne kadar Pandemi sürecinde alınan tedbirlerin gereği olarak (7242 sayılı Kanun uyarınca) açık ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin izne gönderilmesiyle kısmi bir aksama yaşanmış ise de bu alandaki faaliyetleri artırma ve yaygınlaştırma kararlılığımız devam etmektedir.

Sayın Bakanım, malumunuz geçtiğimiz ay ceza infaz kurumlarımızda ve denetimli serbestlik müdürlüklerimizde görev yapan personelimizin tayin sonuçları yayınlandı. Birçok personelimizin görev yerleri değişti. Buradan da bu vesileyle her birine yeni görev yerlerinde başarılar diliyoruz. Kurumlarımıza yeni personel alımı olacak mı?

Evet, sizin de ifade ettiğiniz gibi 2021 yılı isteğe bağlı atama talepleriyle ilgili **Norm ve Atama Sistemi (NAS)** çalışmaları Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğümüz tarafından 11 Haziran'da sonuçlandırılarak ilan edildi. Ben, **görev yeri değişen tüm personelimize yeni görev yerlerinin hayırlı olmasını ve başarılı çalışmalar yapmalarını diliyorum.**

Malumunuz olduğu gibi infaz sistemimizin daha da iyileştirilmesi ve imkânlarının artırılması amacıyla ülkemizin birçok yerinde yeni ceza infaz kurumları açılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. Bu da beraberinde yeni personel alımını gerekli kılmaktadır. Yakın zamanda idare memuru ve öğretmen alım sonuçlarını açıkladık. **Hâlihazırda infaz ve koruma memuru, büro personeli, şoför, aşçı, teknisyen gibi 5358 sözleşmeli personel alım sürecindeyiz.** Bunların sonuçlarını da mümkün olan en kısa sürede açıklamayı planlamaktayız.

Cumhurbaşkanımız tarafından açıklanan "İnsan Hakları Eylem Planı" özellikle ceza infaz kurumlarımızda barındırılan hükümlü ve tutukluları yakından ilgilendiriyor. Bu hususta kurumlarımızda ne gibi reformlar planlanıyor?

İnsan hakları standartlarını yükseltme amacına matuf bir politika belgesi olan **İnsan Hakları Eylem Planı, Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından 2 Mart 2021 tarihinde kamuoyu ile paylaşıldı. Bu Belgede 11 temel ilke etrafında; 9 amaç, 50 hedef ve 393 faaliyet belirlenmiştir.**

Eylem Planında belirlenen bu faaliyetlerin önemli bir kısmı da **ceza infaz kurumlarımızın standartlarının artırılmasına** yöneliktir.

Bu çerçevede;

Hükümlü ve tutukluların, avukatları ile yazışmalarına, süreli ve süresiz yayınlara erişimlerine ilişkin uygulamadan kaynaklı sorunların giderilmesi, ziyaret şartlarının iyileştirilmesi, başta çocuklara yönelik olmak üzere açık görüş imkânlarının genişletilmesi, dijital dönüşüm sayesinde görüntülü görüşme olanağı sağlanması, nakillerde aile bağlarının bulunduğu yerlerin dikkate alınması, tahliye olan kimsesiz çocuklar hakkında gerekli koruyucu tedbirlerin alınması, beraberinde 0-6 yaş grubu çocuğu bulunan anneler bakımından gerekli iyileştirmelerin yapılması, **“Ceza İnfaz Kurumları İnsan Hakları İzleme Komisyonu”**nun yeniden yapılandırılarak etkinliğinin artırılması, mesleki eğitimin sayı ve çeşitliliğinin artırılması, ceza infaz kurumlarında barınma koşullarına ilişkin standartların daha da yükseltilmesi, ceza infaz kurumu ve denetimli serbestlik müdürlüğü personeline Avrupa Konseyi ile Birleşmiş Milletler’in tavsiyelerini de içerecek şekilde insan hakları konusunda düzenli eğitim verilmesi gibi çok çeşitli ve kapsamlı reformların hayata geçirilmesi amaçlanmaktadır.

15 günden 2 yıla kadar değişen vadelere gerçekleştirilecek bu faaliyetler sayesinde insan haklarına dayalı bir hukuk devleti anlayışının daha da güçlendirilmesine yönelik önemli bir adım atılmış olacağına inanıyorum.

Sayın Bakanım, geriye dönüp baktığınızda Adalet Bakan Yardımcılığına atandığınız günden bugüne kadar geçen dönemi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sayın Bakanımızın takdiri ve Sayın Cumhurbaşkanımızın tensipleri ile Adalet Bakan Yardımcılığı görevi tarafıma tevdi edildi. Böyle bir görev ve layık görülmek takdir edersiniz ki insana büyük bir onur vermenin yanında ağır bir sorumluluk da yüklüyor. Yaklaşık 5 ayı tamamlamak üzere olduğum bu vazifeyi bu sorumluluk anlayışı içerisinde ve titizlikle yerine getirme gayreti içerisindeyiz. **Bugüne kadar birlikte mesai yaptığımız birim amirlerimizle, çalışma arkadaşlarımızla uyumlu ve verimli bir çalışma dönemi geçirdik.** Bundan sonra da aynı anlayışla hep birlikte devletimize ve milletimize hizmet etme çabası içinde olacağız.

İşyurtlarının mevcut iş kolları ile hükümlülere yaptırılan faaliyetlerden ve bunların sağladığı avantajlardan bahsedermisiniz?

Sohbetimiz sırasında ceza infaz sistemlerinin en önemli amaçlarından birinin de *tutuklu ve hükümlülerin topluma yeniden kazandırılması* olduğunu ifade etmiştim. Bu kapsamda; **hükümlü ve tutuklulara bir meslek ve sanat öğretmek ya da onları bu alanda geliştirmek** son derece önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle Bakanlığımız bünyesinde bu görevi üstlenen **İşyurtları Kurumumuzun faaliyetlerine şahsen özel bir ilgi gösterdiğimi ve yakından takip ettiğimi vurgulamak isterim.** Zira söz konusu faaliyetler sayesinde hem ceza infaz kurumlarına girmiş

bireylerin hayatlarına dokunulmakta, onlara somut bir kazanım sağlanmış olmakta, hem de yine işyurtlarımızı ağıt satış noktaları ve düzenlenen fuarlar aracılığı ile tabiri caizse bu faaliyetlerin meyveleri vatandaşlarımız ile paylaşılmaktadır. **Benim de şahsen sürekli müşterisi olduğum İşyurtları satış noktalarının vatandaşlarımız nezdinde büyük bir ilgiyle karşılandığını müşahade ediyor ve bundan da büyük bir mutluluk duyuyorum.**

Sayın Bakanım, bize vakit ayırdığınız için çok teşekkür ederim. Hükümlü ve tutukluların iyileştirilmesine yönelik faaliyetlerin yer aldığı Değer dergimiz ve eki olan annesinin yanında kalan çocuklar için çıkardığımız Değer Çocuk dergimiz var. Ayrıca bildiğiniz üzere 2002 yılında kurulan Sesleniş gazetemizde 20. yılına hazırlanıyor. Bu yayınlarımız ile ilgili görüşlerinizi ifade eder misiniz?

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğümüzce yayımlanan **Değer dergisi** kültür, edebiyat, tarih, sağlık, sanat gibi çok çeşitli alanlardaki zengin içeriğiyle bir kurum yayımı olmanın çok ötesinde son derece profesyonel bir yayım faaliyeti gerçekleştirmektedir. Faydalı ve ilgi çekici içeriğiyle okuyucusunda yeni ufuklar açmaktadır. **Çocuk Değer dergisi** ise eğitici içeriğini eğlenceli bir formatta küçük okuyucularına sunmaktadır. Diğer yandan **Sesleniş gazetesi** de başta

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü olmak üzere Bakanlık faaliyetlerimizin teşkilatımız ve diğer kurumlarla paylaşılması noktasında önemli bir rol oynamaktadır. Uzun soluklu ve kaliteli süreli yayım yapmak sabır ve beceri isteyen bir iştir. Bu faaliyetleri yıllardır istikrarlı bir şekilde sürdüren ekibinizi tebrik ediyor ve başarılarınızın devamını diliyorum.

Bu arada okurlarımız bizleri adalet.gov.tr, Turkcell Dergilik ve sosyal medyadan da takip edebiliyor. Yıllık 500 binin üzerinde de bir indirme sayımız var. Özellikle dijital anlamda en etkili süreli kamu kurumu yayınlarını oluşturuyoruz. Özellikle kamu kurumlarının dijital dönüşüm çalışmaları hakkında neler düşünüyorsunuz?

Dünya artık dijitalleşiyor, dünya ile birlikte Türkiye ve kurumları da dijitalleşme yolunda hızla ilerliyor. Özellikle pandemi döneminde dijitalleşme hızı ve kapasitesi dikkat çekici şekilde arttı. Adalet Bakanlığı da bu

dijitalleşmenin gereğini ve liderliğini yapıyor. Zengin ve faydalı içeriğiyle, daha geniş okur kitlesine ulaşma hedefinde olan Değer Dergisinin özellikle genç kuşaklara ulaşmak noktasında dijital platformlarda yer almasını son derece yerinde bir adım olarak görüyorum.

Sayın Bakanım Değer dergimizde her ay bildiğiniz gibi bir değere yer veriyoruz. Örneğin; bu ayın değeri "sağlık", önümüzdeki ayın değeri "vatanseverlik." Sizin önem verdiğiniz değerler nelerdir?

Cihan padişahı Kanuni Sultan Süleyman'ın "Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi. Olmaya devlet cihanda, bir nefes sıhhat gibi" vecizesinde son derece güzel ifade ettiği sağlığın önemini özellikle pandemi sürecinde hepimiz daha da iyi anladık. Son derece zorlu geçen pandemi döneminin belki de olumlu yanlarından birisi ise toplumda bu konuda oluşan bilinçlenme oldu. Dolayısıyla sağlığın ayın değeri ola-

rak ele alınmasını son derece anlamlı ve yerinde buluyorum. **Vatanseverliği ise milletimizin temel hasletlerinden biri olarak görüyorum.** Muhakkak her toplum kendine göre vatanseverdir, ancak milletimiz vatanı için canını, malını feda edebileceğini tarih boyunca birçok kez tüm dünyaya ispatlamış adeta destanlar yazmıştır. Özellikle yakın tarihimize baktığımızda 5 yıl önce yaşadığımız hain ve alçak darbe teşebbüsüne karşı milletimizin gösterdiği vatanseverlik tarihte eşine rastlanmamış bir demokrasi zaferi ile taçlanmıştır. **Bu değerlerin canlı tutulması ve genç kuşaklara aktarılmasında yapılan yayınların önemli bir rolü vardır.**

Hayatta erdemli bir insan olarak yaşayabilmek çok önemli bir amaçtır. **Önem verdiğim birçok değer olmakla birlikte az önce zikredilenlerin dışında benim için çok önemli olanların başında; alçak gönüllülük, dürüstlük ve samimiyet gelmektedir.** Zaten bu değerlere sahip olan, bunları içselleştiren insan diğer güzel erdemleri de içinde barındırıyor demektir.

Son olarak ceza infaz kurumlarında zor şartlarda görev yapan başta infaz ve koruma memurları olmak üzere personelimize, yargı camiasına ve okurlarımıza vermek istediğiniz bir mesaj var mı?

Ceza İnfaz kurumu personelimizin son derece önemli, meşakkatli ve sabır gerektiren bir vazife ifa ettiklerinin bilincindeyim. Bu anlamda bütün personelimize sabır ve kolaylıklar diliyorum. Covid -19 pandemisi sürecinde, fedakârca görev yapan sağlık çalışanlarının yanında bu süreçte ceza infaz kurumlarında alınan tedbirler nedeniyle gizli bir fedakarlık örneği gösteren ceza infaz kurumları personeli başta olmak üzere, tüm yargı mensuplarına ve çalışanlarına Bakanlığımız ve şahsım adına hassaten teşekkür ediyorum.

Son olarak, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğümüzün tüm personeline ve Değer dergisi okurlarına **saygı ve selamlarımı iletıyorum.**

Arnavutluk'un komşuları kuzeyde Karadağ, kuzeydoğusunda Kosova, doğusunda Kuzey Makedonya ve güneyinde Yunanistan'dır. Ayrıca ülkenin batıda Adriyatik Denizi ve güneybatıda İyonya Denizi'ne kıyısı vardır.

Kaynaklar

1. https://insamer.com/tr/arnavutluk_497.htm
2. <https://blog.biletbayi.com/arnavutlukta-ne-yenir.html>

Tiran

ARNAVUTLUK

Tarihçesi

Osmanlı Devleti'nin 1417'de Arnavutluk'u fethederek Arnavut sancağını kurmasıyla, ülke dört asırdan fazla bir süre Avrupa'da İslâm'ın yayılmasında merkezi bir rol oynamıştır. Arnavutluk, 1912'de Avrupa'nın oyunları sonucunda diğer Balkan ülkeleriyle birlikte Osmanlılardan ayrıldı. Ancak bu tarihten sonra da Balkan Ülkeleri Birliği'nin saldırılarına maruz kaldı. Bu saldırılar sonunda Arnavutluk'a giren Haçlı Balkan orduları, ülkenin Müslüman halkını Hristiyanlık ve ölüm arasında bir tercih yapmaya zorladılar. O tarihlerde on binlerce Arnavut, Hristiyanlığı reddettikleri için öldürüldü.

Arnavutluk'un Osmanlı Devleti'nden bağımsızlığını almasının ardından yaşanan I. Dünya Savaşı neticesinde

tam bir kaos ortamı hüküm sürmüştür. Bu karışıklıkların aşılması ve Arnavutluk'un tam anlamıyla bağımsızlığına kavuşması adına verilen mücadeleler sonucunda 1925 yılında cumhuriyet ilan edildi ve Ahmed Zogu ülkenin ilk Cumhurbaşkanı seçildi. Zogu Cumhurbaşkanı seçildikten 3 yıl sonra kendini Arnavutluk kralı olarak ilan etti.

Arnavutluk, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından yönetimi ele geçiren Enver Hoxha (*Enver Hoca*) rejimi altında yaklaşık 50 yıl süreyle idare edildi. Enver Hoca'nın komünist rejimi başından itibaren baskıcı bir politika uygulamakla birlikte, dünyada bir ilk olarak Ateizmi ülkenin resmi dini ilan etmiştir. Bu bağlamda uygulanan politikalar neticesinde halkın dini kimliği yok edilmiştir. Arnavutluk'taki komünist rejim döneminin kuru-

cusu ve lideri olan Enver Hoca'nın 1985 yılında ölmesi ve Soğuk Savaş döneminin sona ermesiyle Arnavutluk demokratikleşme sürecine girmiştir.

Demokratikleşme sürecinin başladığı 90'lı yılların başından sonra yönetime gelen hükümetler, anayasal kurumları güçlendirerek hukukun üstünlüğü ve serbest piyasa ekonomisinin tesisini öncelikli gündemlerine almışlardır. Bu süreçte, Avrupa-Atlantik kurumlarıyla bütünleşme sürecine hız vermiş olan Arnavutluk, 2009 yılında NATO üyesi olmuş ve 2014 yılında AB aday ülkesi statüsünü kazanmıştır. Ayrıca izlenen bu politikalar neticesinde 2010 yılından itibaren de Arnavutluk vatandaşları Schengen bölgesinde vizesiz seyahat etme hakkına sahip olmuştur.

Fiziki ve Beşeri Coğrafyası

Balkan ülkelerinin **en küçüğü** olan Arnavutluk yüzey şekilleri çeşitli olan bir ülkedir. Kuzeybatı-güney-doğu istikametinde ve birbirine paralel birkaç sıra halinde uzanan **dağlar** ülke yüzeyinin büyük bir kesimini kaplar. Bu dağlar, Yugoslavya'nın batısında Adriyatik denizine paralel olan Dinar Alpleri'nin Kuzey Arnavutluk'taki uzantılarıdır ve **Arnavutluk Alpleri** adıyla anılır. Derin vadilerle yarılmış ve buzullar tarafından yer yer kemirilmiş olan bu dağlık kesim **Yezerts** zirvesinde 2694 metreye ulaşır. Bu kesimin güneydoğusunda Yugoslavya sınırında yer alan **Korab kütlesi** 2751 metre ile Arnavutluk'un en yüksek noktasını teşkil eder. Kıyı boyunca kuzeyden güneye doğru uzanan ve Orta Arnavutluk'ta içeriye doğru genişlik kazanan kıyı ovaları, dağlık

kesimler dışında farklı bir coğrafi ünite meydana getirirler ve **akarsu vadileri** boyunca dağlık kesimin içine körfez gibi sokulurlar. Doğudaki dağlık bölgeden batıdaki ovalık bölgelere birdenbire geçilmez, aralarına alçak tepelerden oluşan bir alan girer.

Arnavutluk'un kıyı kesiminde ılık, içerideki dağlık kesimlerinde ise sert ve soğuk bir iklim hüküm sürer. Akarsularda yazın su seviyesi çok düşer ve bazıları tamamen kurur; en yüksek su seviyesi Kasım-Nisan arasındaki dönemde görülür. Ülkede irili ufaklı bazı göller varsa da bunlar arasında yalnız **İşkodra, Ohri ve Prespa gölleri** önemlidir. Kuzeybatıdaki İşkodra gölü ile doğudaki Ohri gölü Yugoslavya sınırı üzerinde bulunur ve her ikisinin de büyük kısmı bu ülke topraklarında kalır.

Arnavutluk topraklarının ancak %17'sinde ziraat yapılabilir. Ziraatın en çok geliştiği bölgeler, ülke genelinde en fazla mahsul veren **Draç** ve **Avlonya** arasındaki ova başta olmak üzere orta kesimdeki kıyı ovalarıdır ve buralarda daha çok buğday, mısır, tütün ve patates yetiştirilir. Ülkenin orta kesiminde dağlar içine sokulmuş vadilerin çevresinde gelişen havzalar da önemli ziraat alanlarıdır.

Ülkede yeraltı zenginlikleri olarak, yatakları dağınık şekilde bulunan ve genellikle düşük kaliteli olan **linyitten** başka, kendi ihtiyacına yettiği gibi biraz da satabildiği **petrol** ve dünya ticaretinde söz sahibi olduğu **krom** bulunmaktadır. Ayrıca nikel, bakır, demir, kömür, çinko, kurşun ve boksit çıkarılmakta olup, yakın yıllarda bulunan doğalgaz da ümit verici görünmektedir.

Arnavutluk'un Tarihi ve Turistik Yerleri

Tiran Ulusal Tarih Müzesi

1981 yılında açılan ve içerisinde ülke geçmişini yansıtan pek çok **tarihi eserin sergilendiği** Ulusal Tarih Müzesi, Mimar **Enver Faja** tarafından tasarlanmıştır. Yalnızca Tiran'ın değil, Arnavutluk'un da en büyük ve önemli müzesidir. 8 bölümden oluşur. Müzede, **Büyük İskender'in** en büyük kılıcının birebir replikası bulunur. Ayrıca Büyük İskender'in diğer kişisel eşyaları da sergilenir. Müzede, çok detaylı bir Arnavut tarihi kronolojisi yer alır. Ayrıca müzede en etkileyici sergiler arasında 16. yüzyılda ikon sanatçısı olarak tanınan **Onurfi'nin eserleri** gösterilmektedir.

Ethem Bey Cami (Tiran)

İnşası 18. yüzyılın sonunda Molla Bey tarafından başlatılan **Ethem Bey Cami** (*Et'hem Bey Mosque*), 19. yüzyılın ilk çeyreğinde yapıya adını veren oğlu tarafından tamamlanmıştır. Belli bir dönem ibadete kapatılan yapı, 1991 yılında yeniden açılmıştır. İçerisinde Ethem Bey ve eşinin mezarlarının bulunduğu dini yapının dış cephesi, İslami sanatta ender görülen ağaç, şelale, köprü motifleri işlenmiş ve fresklerle süslenmiştir.

Opera Binası (Tiran)

Arnavutluk Müzik ve Sanat Akademisi tarafından kullanılan binada 1953 yılında kurulan **Ulusal Opera ve Bale Topluluğu**, 1963'ten itibaren Opera Binası olarak da anılan Kültür Sarayı'nda faaliyet göstermeye başlamıştır. 1959 yılında inşasına başlanan yapı, aynı zamanda **Ulusal Kütüphane'ye** ev sahipliği yapıyor. Sıklıkla yerel sanatçıların müzik ve dans gösterilerine sahne olan binada uluslararası toplulukların performanslarına da yer veriliyor.

Berat Evleri (Berat)

Berat, Safranbolu'yu hatırlatan evleri ile UNESCO tarafından koruma altına alınmış bir şehir. **2.400 yıllık geçmişi** ve bir yakasında yaşayan Müslüman mahallesi diğer yakasında da Hristiyan halkı olan oldukça şirin bir kent.

Tiran/Dajti Dağı

Kentin doğusunda yer alan Dajti Dağı, sahip olduğu doğal güzellikler nedeniyle 1966 yılında **Milli Park** ilan edilmiştir. Zirvesinin 1.613 metrelik **Ramno Tepesi** olduğu dağ, kışın karla kaplı olduğu için bu hava olayını nadiren görebilen kent halkı tarafından yoğun bir şekilde ziyaret ediliyor. Ağaç ve hayvan çeşitliliği açısından zengin olan milli parkta doğa yürüyüşleri sırasında görebileceğiniz **çok sayıda kanyon, şelale, mağara ve göl** bulunuyor. Tarih öncesinde bölgeye gelen yerleşimcilerin kurdukları sivil ve askeri alanlar ise yakın zamanda keşfedilmiştir.

Opera Binası

Ulusal Tarih Müzesi

Dajti Dağı

Butrint Antik Kenti (Saranda)

Arnavutluk'un en önemli şehirlerinden biri olan **Saranda**, Butrint Antik Kenti'ne ev sahipliği yapıyor. Arnavutluk'un Yunanistan sınırı yakınındaki bir **Yunan antik kenti** olan Butrint, Vivari Kanalı'na bakan bir tepe üzerinde yer alır. Tarih boyunca Epiriot kabilelerinin şehri, Roma kolonisi ve bir piskoposluğun merkezi olmuştur. UNESCO Dünya Mirası Listesinde yer alan Butrint Antik Kenti'nde bir tiyatro, geometrik mozaiklerle süslenmiş bir hamam, 19. yüzyılda **Ali Paşa'nın yaptırdığı bir kale** bulunuyor.

Ethem Bey Camii

Gjirokaster Kalesi (Görice)

Balkanlar'daki en büyük ikinci kale olan Gjirokaster Kalesi. Roma İmparatorluğu döneminde etrafı surlarla çevrilmiş, Osmanlı döneminde de kullanılmış ve 1811 yılında Ali Paşa tarafından genişletilmiş. Kalede, 2. Dünya Savaşı sırasında İtalyan ve Almanların kullandıkları toplar, Bektaşî Türbesi, 2 adet müze, savaş sırasında bozulmuş bir Amerikan uçağı ve saat kulesi bulunuyor.

Rozafa Kalesi (İşkodra)

Bojana ve Drin nehirleri tarafından çevrilen kalenin rakımı 130 metredir. Stratejik konumundan dolayı tepede antik zamandan beri yerleşim vardır. MS 167 senesinde Romalılar tarafından ele geçirilene kadar İliryalıların kalesiydi. Orijinal kale MÖ 350 yılında İliryalılar tarafından yaptırılmıştır. İki büyük yerel nehir olan Buna ve Drini'nin birleşmesi, bölgedeki hareket için önemli bir kavşaktı. Romalılar tarafından büyük bir kısmı yok edildi, ancak bazı kalıntılar halen görünür olmasına rağmen MÖ 167'de bölgeyi ele geçirdi ve ele geçirdiler. Günümüzde gördüğünüz surların çoğu, kaleyi yeniden inşa eden **Venediklilerden ve Osmanlılardan** kalmadır.

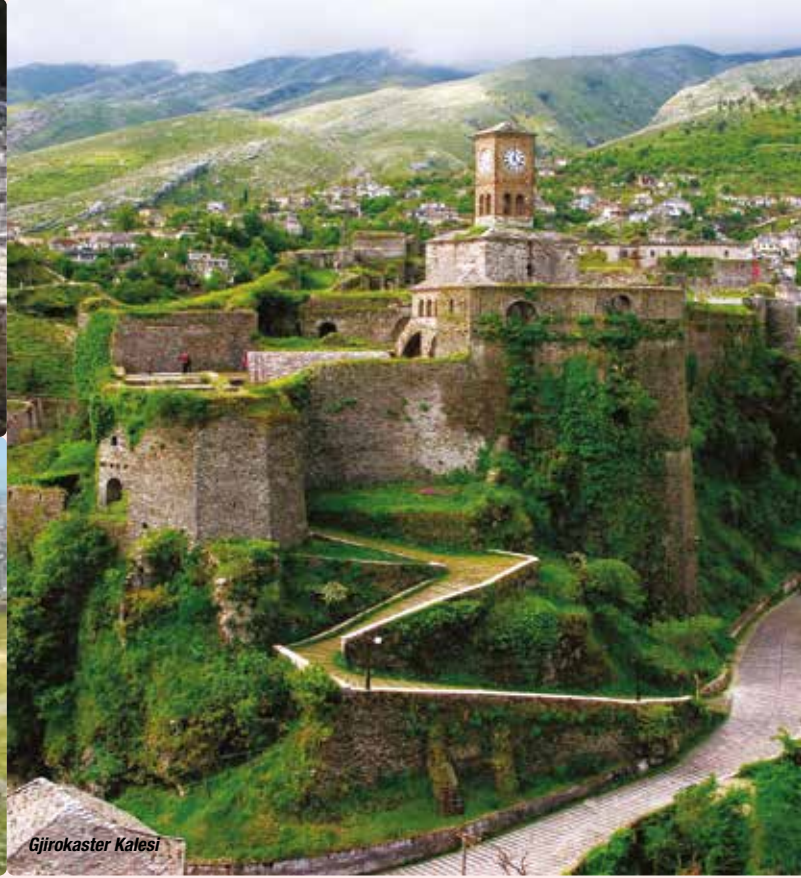
Berat Evleri

Butrint Antik Kenti

Rozafa Kalesi

Gjirokaster Kalesi

Arnavutluk'un Yöresel Lezzetleri

Byrek

Arnavutluk'ta ve Balkanlar'da en meşhur yemeklerden biri olan byrek, **tuzlu bir börek çeşididir**. Ülkenin farklı yerlerinde farklı boyutlarda bu böreği görmeniz mümkün. Özellikle **ıspanaklı** yapılan byrek çok popülerdir. Hangi versiyonunu yerseniz yiyeceğiniz damağınızda muhteşem bir lezzet kalacağından emin olabilirsiniz.

Fërgese

Arnavutluk'un geleneksel yemekleri arasında bulunan bu yemek, basit bir şekilde yapılmasına rağmen oldukça lezzetlidir. **Yapımında ise biber, domates ve süzme peynir** kullanılmaktadır. Özellikle Tiran ve çevresinde çok fazla yapılmaktadır. Bu taze ürünler birlikte pişirilerek bir krema haline getirilir ve evde yapılmış lezzetli ekmekler eşliğinde afiyetle yenir.

Tave Kosi

Tave kosi, ülkenin ulusal yemeklerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle bu yemek, Arnavutluk'a geldiğinizde kaçırılmaması gereken lezzetlerden biridir. Bu yemeğe Arnavutluk'ta dağdaki en ücra köylerden en lüks sahil şehirlerine kadar her yerde ulaşmanız mümkün olabilmektedir. **Yemek kuzu eti, yumurta, pirinç ve yoğurt** ile yapılmaktadır. Tave kosi tavuk eti ile de yapılabilmektedir.

Speca Me Gjize

Süzme peynirle hazırlanan **biber dolması**, Arnavutluk restoran-

Byrek

larında bulabileceğiniz en özel tatlardan biri. Ülkemizde hazırlanan biber dolmalarından tek farkı ise iç malzemesinde **süzme peynirin** de kullanılması. Vejetaryen yemeklerin peşinden koşanların denemesi gereken lezzetlerden biri.

Fried Kaçkavall

Balkanlar ve İtalya'da **kaçkavall** isimli peynir çokça kullanılmaktadır. Sarı, tuzlu bir peynir olan kaçkavall restoranlarda genellikle kızartılarak servis edilmektedir.

Köfte

Dedik ya Osmanlı mutfağı buralarda çok yaygın diye. Arnavutluk'ta da köfte oldukça yaygın et yemeklerinin başında gelmektedir. Çeşitli **baharatlarla ve nane ile terbiye edilen et, soğan ve salata ile servis edilmektedir.** Yanında ise genellikle yuvarlak göçmen ekmeği ikram edilmektedir.

Flia

Arnavutluk'un geleneksel yemekleri arasında sayabileceğimiz bir diğer lezzet de bu **krep tarzı yemek.** Ekşi krema ile servis edilen flia, böreğe benzemektedir. Bu yemek ülkede o kadar çok sevilmektedir ki, 18 Mart günü Arnavutluk genelinde "Flia Günü" olarak kutlanmaktadır.

Petulla

Hamur işi bir atıştırmalık olan petulla, **mayalı hamurun kızgın yağda kızartılmasıyla** hazırlanmaktadır. Bu yiyecek özellikle çayın yanında çok güzel gitmektedir ve genellikle bal ya da reçelle birlikte tüketilmektedir.

Shendetli

Ballı ve fındıklı bir kek türü olan shendetli, canı çayın yanında şekerli bir şeyler çekenler için tam bir biçilmiş kaftan. Yumuşak dokusu ve muhteşem lezzeti ile bu tatlıyı da sepetinize ekleyin ve Arnavutluk'a gittiğinizde mutlaka deneyin.

Cevapcici

İnegöl köfteye çok benzeyen bu **çubuk şeklindeki etler** ızgarada hazırlanan Arnavutluk genelinde bula-bileceğiniz önemli et yemeklerinden biridir. Doğranmış biber, acı sos ve biber ise köftenin yanında mutlaka servis edilen yiyeceklerdendir.

Chocolate Delight

Cafe kültürü Arnavutluk'ta çok popüler ve ülkede oturup keyifle bir şeyler yiyebileceğiniz pek çok cafe hizmet veriyor. Chocolate delight ise bu cafelerde tadına bakabileceğiniz çok lezzetli bir tatlı.

Speca Me Gjize

Fried Kaçkavall

Fërgese

Tave Kosi

Shendetli

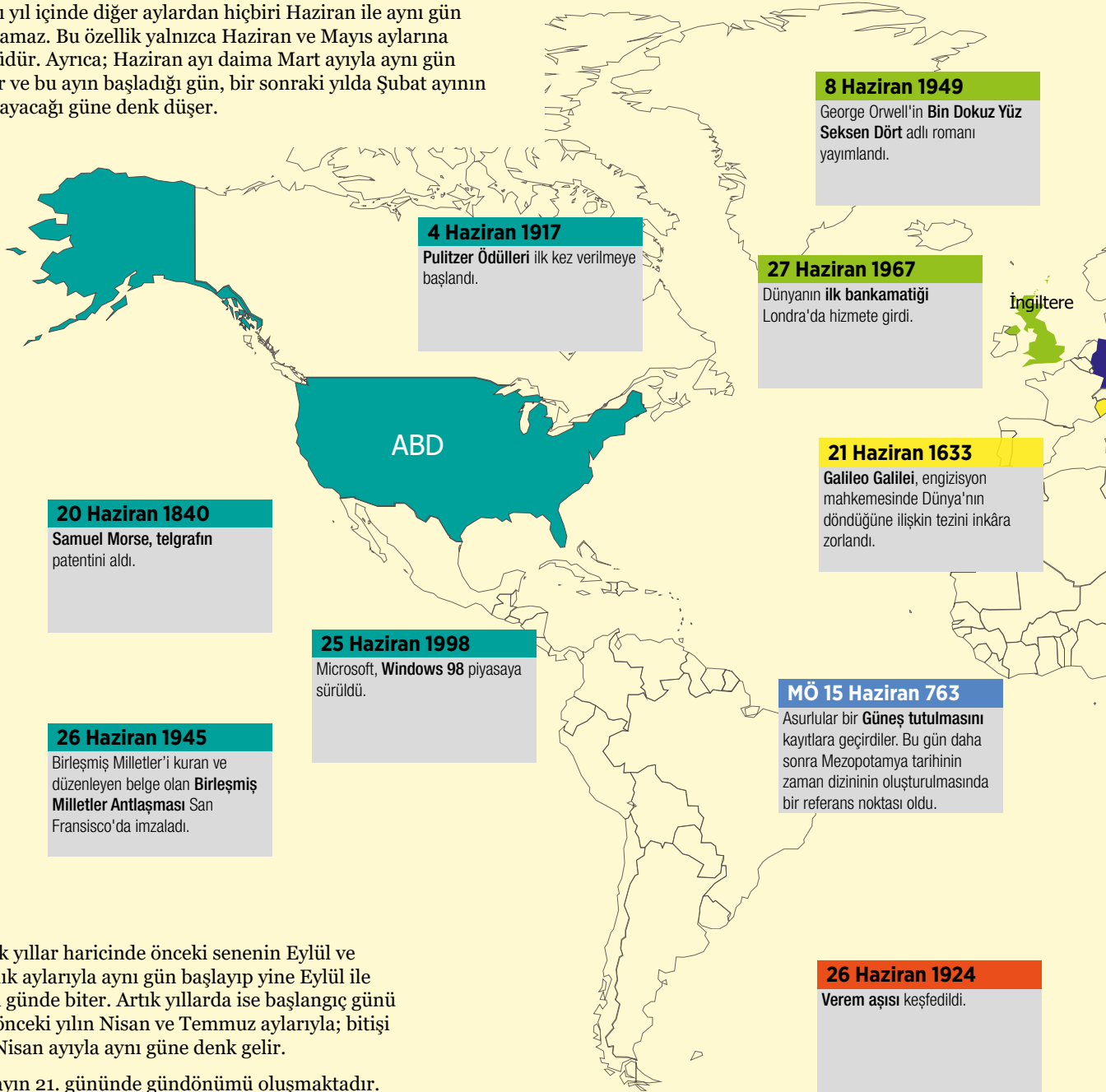
Artvin-Şavşat • Yukarı Koyunlu Köyü

HAZİRAN

Haziran; Jülyen ve Gregoryen takvimlerine göre yılın altıncı ayıdır. 30 gün çeken ayların ikincisi ve 31 günden az olan beş aydan üçüncüsüdür.

Aynı yıl içinde diğer aylardan hiçbiri Haziran ile aynı gün başlamaz. Bu özellik yalnızca Haziran ve Mayıs aylarına özgüdür. Ayrıca; Haziran ayı daima Mart ayıyla aynı gün biter ve bu ayın başladığı gün, bir sonraki yılda Şubat ayının başlayacağı güne denk düşer.

Artık yıllar haricinde önceki senenin Eylül ve Aralık aylarıyla aynı gün başlayıp yine Eylül ile aynı günde biter. Artık yıllarda ise başlangıç günü bir önceki yılın Nisan ve Temmuz aylarıyla; bitişi ise Nisan ayıyla aynı güne denk gelir.

Bu ayın 21. gününde gündönümü oluşmaktadır. Kuzey yarım kürede Yaz Gündönümü, güney yarım kürede ise Kış Gündönümü yaşanmaktadır.

30 Haziran 1905

Albert Einstein *Hareketli Cisimlerin Elektrodinamiği* isimli makalesini yayımlayarak **özel görelilik kuramını** ortaya atmış oldu.

6 Haziran 1985

Aleksey Pajitnov tarafından tasarlanan **Tetris** oyunu yayınlandı.

27 Haziran 1954

Dünyanın **ilk nükleer enerji santrali** Moskova yakınlarında Obninsk'de açıldı.

9 Haziran 1928

Avusturyalı pilot **Charles Kingsford-Smith**, uçağıyla ilk kez **Büyük Okyanus'u** aştı.

Rusya

16 Haziran 1919

Yörük Ali Efe, Yunan müfrezesini imha etti.

7 Haziran 1856

Dolmabahçe Sarayı resmen açıldı.

11 Haziran 1868

Kızılay, Mecruhin ve Marda-yı Askeriyye İmdat ve Muavenet Cemiyeti adı altında kuruldu.

22 Haziran 1919

Amasya Genelgesi yayınlandı.

23 Haziran 1939

Hatay'ın Türkiye'ye katılmasına ilişkin antlaşma Ankara'da imzalandı.

9 Haziran 1942

Anıtkabir için açılan yarışmada, **Prof. Emin Onat ve Orhan Arda'nın** projeleri birinci oldu.

20 Haziran 2021

Babalar günü

12 Haziran 2004

Yeni Zelanda'da bir evin tepesine düşen 1,3 kg ağırlığında kondrit tipinden bir **gök taşı** evde büyük hasara yol açtı ama can kaybına neden olmadı.

Yeni Zelanda

TÜRK KIZILAYI
1868

Yörük Ali Efe

Dünyanın ilk bankamatığı

Şanlı İlimizde Halk Oyunları Kültürü

Milletlerin oluşmasında kültürlerin yeri ve önemi çok büyüktür. Kültürleri oluşturan önemli unsurların başında ise **gelenek ve görenekler** gelmektedir. Geleneksel Türk kültürünün vazgeçilmez bir unsuru olan **Türk Halk Oyunları**, Türk toplumunun binlerce yıllık yaşantısının bir ürünü, asırlar boyunca milli bir gelenek halinde süregelen bir kültür hazinesi olma özelliğini taşımaktadır.

Halk oyunları; bulunduğu **coğrafyanın iklimine, tabiat şartlarına, coğrafi konumuna ve sosyal hayatın yapısına göre** farklılıklar gösterir. Kişiden kişiye aktarma yolu ile öğrenilmekte ve toplumun diğer üyelerine aktarılmaktadır. Kültürel yayılma ile de farklı coğrafyalara ulaşmaktadır. Halk oyunları; insanların var olduğu günden bugüne geleneklerini, **dinini, törelerini, duygularını, düşüncelerini, içinde bulunduğu günlük yaşantısını ve etkisinde kaldığı olayları, tasvir etmek için** yaptığı birtakım ritmik hareketlerdir ve bir kültür mirası olarak kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır.

Halk oyunlarımız müzik eşliğinde oynanır, **türkülüdür** ve türkü ile söylenir. Türkü denilince de ilk aklıma şanlı ilimiz **Urfa** gelmiştir ve ben de **Şanlıurfa'nın geleneksel halk oyunlarını** siz okurlarımız ile paylaşmak istedim.

Şanlıurfalı olaylar karşısında çok duyarlıdır ve sözlerle ifade edemediğini **türkülere, hoyratlara, manilere** döker. Bazen de sevgisini, ayrılığını, yasını, sevincini, coşkusunu oyunlara dökmüştür. Böylece kelimelerle ifade edemediği duygularını el, ayak ve yüz ifadeleriyle yaptığı çeşitli figürlerle anlatmaya çalışmıştır.

Şanlıurfa il genelinde oynanan oyunları, halay ve karşılama diye iki başlık altında ele alabiliriz.

1. Halay Türünde Oynanan Oyunlar

• **Girani (Ağırlama):** Oyun ağırlamadır ve ritmi çok ağırdır. Oyuncular yan yana dizilerek oynarlar. Başta oynayan kişi oyundaki idareyi sağlar.

• **Düz (Düzzo):** Bu oyuna genelde köy düğünlerinde çok rağbet edilir. Köyde bu oyunu erkekle kadınlar birlikte oynar. Şehir düğünlerinde erkekler “*erkek düğününde*”, kadınlar ise “*kadın düğününde*” oynarlar. Bu oyunda bütün maharet ekip başındadır. Oyunun bir yerinde çıkıp kendine has figürler yapar.

• **Tek Ayak (Derik):** Bu oyunun çok güzel bir kız için yakılan türkünden çıktığı söylenmektedir. Kızın adı “*Züleyha*” takma adı ise “*Derik*”tir. Hangi düğüne gitse o düğün şenlenirmiş. Derik’i seyreden erkekler kızın güzelliğine ve oyununa hayran olurlarmış. Derik’in, düğünlerde oynadığı oyunlardan tek ayak ortaya çıkmıştır.

*Derik gilde bir kuş var
Kanadında nakış var
Toya derik gelmedi
Elbet binda bi iş var
Anay öle deriko
Babay öle deriko
Çoğ gözelsen deriko
Çoğ şırınsen deriko*

• **İki Ayak (Dinnig):** Oyun, ismini ayağın iki defa öne vurulmasından almıştır. Belli bir hikâyesi vardır. *Fakir bir çocuğun yakın bir akrabası evlenecektir. Çocuğun düğünde giyebileceği bir şeyi yoktur. Annesi oğlunun üzülmemesi için bir çift çorap örmeye karar verir, o kadar yoksuldur ki ikinci teki örmeye yün temin edemez. Çocuk düğüne tek çorabı giyerek gider. Çorapsız ayağın görünmemesi için çorap giydiği ayağını ön plana çıkarır. Böyle oynaması çevrenin hoşuna gider ve o günden beri bu oyunun iki ayak adıyla oynandığı söylenir.*

• **Üç Ayak:** Oyun ismini ayak figürlerinden alır. Yalnızca kızlar veya erkeklerin yanı sıra kızlı-erkekli karışık da oynanır.

• **Kimil:** Bilindiği üzere **buğday**, Anadolu insanının hem geçim kaynağı hem de temel besin maddesidir. **Buğday** üretimini ve kalitesini düşüren en önemli zararlılardan biri "Süne" adı verilen bir haşeredir. Urfa yöresinde süneye "**Kimil**" denilir. Bu haşere, buğdaylar başak bağladığı sırada tanelere dadanır. 10-11 mm uzunluğunda tıknaz gövdeli bir böcektir. Kışı yüksek yerlerde, yaylalarda yaprakların ve bitki kırıntılarının altında geçirir. İlkbaharda ovalara iner; yumurtalarını iki sıra halinde yaprakların alt yüzüne bırakır. Yumurtadan çıkan böcekler sütlü taneleri emerek beslenir. Urfa yöresine ait "**Kimil**" adlı türkünün hikâyesinin kahramanı, işte bu haşeredir. Rivayete göre Urfalı çiftçiler bir dönem bu haşereyle ilaç kullanarak bile başa çıkamamıştır. Bu durumla başa çıkamayan çiftçiler bu haşere-leri toplama yoluna başvurmuştur. Toplanan kimil, kilo ile zirai mücadele kurumlarına satılmıştır. İşte Kimil türküsü ve halk oyunu bu olayı anlatmak için yazılmış ve oynanmıştır.

Kimil oyunu; yay ve daire şeklinde sıralanan çok sayıda erkek ve kadın tarafından köy meydanında oynanır. Kimil oyununda oynayan ve seyreden gerçekten duygulanır ve çoğu zaman seyredenler oyuncularla birlikte ağlar. Kadınlar "zılgıt", erkekler "hala he" sesiyle duyguları daha da coştururlar. Oyun, her şeyden önce isteğe bağlı ve özgürce yapılan bir hareket olduğu için oyuncu duygularını en ince noktasına kadar ifade etme imkânı bulur. Oyuncu oyun oynarken, günlük yaşantının verdiği ağır stresten kurtulup adeta kendini bir kuş gibi hafif ve özgür hisseder. Kimil türküsünü besteleyen ve kimil oyunu koreografisini yapan ise o yörenin insanı olan ünlü bestekâr, rahmetli **Abdullah Balak'tır**.

*Urfalılar hep ağlar
Buğdasına bel bağlar
Şu kimil yürek dağlar
Havar kimil lo kimil
Ekinimiz kavruldu
Gökyüzüne savruldu
İslam değil gavurdu
Havar kimil lo kimil
Ekinimiz ekmişiz
Boşuna beklemişiz
Kimildan çok çekmişiz
Havar kimil lo kimil*

• **Terge (Tirge):** Bu oyuna yörede "Tirge Baraziyan" da denir. Genellikle Suruç ovasında halen oynanmaktadır.

• **Urfalıyam Ezelden (Ömer):** İsminden de anlaşılacağı gibi Ömer isimli bir oyuncudan alınmıştır. Bu zamana kadar bu oyunun gelme sebebi Ömer'in yakışıklı, yiğit, yetenekli, güzel oyun oynayıp, güzel hoyrat söylemesidir.

*Urfalıyam ezelden
Urfa bir yana düşer
Göynüm geçmez güzelden
Zülûf gerdana düşer
Göynümün gözü çıksın
Bu nasıl baş bağlamak
Sevmeseydim ezelden
Her gül bir yana düşer
Anam olasan Ömer
Anam olasan Ömer
Babam olasan Ömer
Babam olasan Ömer
Yetim kalasan Ömer
Yetim kalasan Ömer
Benim olasan Ömer
Benim kalasan Ömer*

• **Soseh:** Bu oyunun **bulgur** döğmeyle ilgili olduğu söylenmektedir. Ayakların yere vuruluşu ile çıkan seslerin tokmak ile dövme dövülürken çıkan sese ve ritme yakınlığı hemen hissedilir. Oyun sadece erkek, kız veya karışık da oynanabilir.

• **Gazale:** Köylü kızı elinde kovası ile süt sağmaya giderken komşu köyden davul sesi gelir. Kız davul sesine ayak uydurmak için ceylan gibi sağa sola sekerek oynamaya başlar. Böylece "Gazale" oyunu doğmuş olur. Gazale, **ceylan** demektir. Kızın ceylan gibi sekmesinden dolayı bu adı almıştır.

• **Dinge:** Adını **davul** sesinden almıştır. Avdan dönen baba oğluna annesini sormuş çocuk da babasına annem, dın dın'a gitti demiş ve çocuğun böyle söylemesi çevrede ilgi çekmiş. O an annesinin oynadığı oyuna "Dinge" demişler.

• **Lorke (Abrevey):** Birçok adı vardır. Her figürün değişmesiyle farklı bir ad alır. Çok yaygın bir oyundur. Vü-

cut dik olarak ayaklar üzerinde sıçırırsa "Dik", aynı tempoyla sağ ve sol ayak üzerinde sıçırırsa "Abrevey" adını alır.

- **Gemi:** Özellikle Fırat kenarındaki köylerde oynanır. Sal ile nehri geçiş, yük nakli ve bu işler yapılırken meydana gelmiş kazaları anlatır.
- **Cezayir:** Bir erkek oyunudur. Zurnanın çaldığı Cezayir havası oyuna bir çeşni verir. Sert ayak vuruşları ile oynanır. Trampa, Mozaka adlarını da alır.
- **Çeçen Kızı:** Çok hareketli bir oyundur. Az farkla "Selman" da denir.

2. Karşılama Türünden Oynanan Oyunlar

- **Dörtlü Değnek Oyunu:** Oyun, adından da anlaşıldığı gibi oynanan mekâna göre en **az dört kişi** ile oynanır. Oyunu yalnız erkekler

icra ederler. Oyunun tamamında **yiğitlik ve mertlik** teması öne çıkar. Fasil oyunu olduğundan her fasilda farklı figürler ve buna bağlı ezgilerin zenginliği görsel ve işitsel olarak sergilenir. Oyunun son faslında cenk teması vardır. Şanlıurfa'nın kurtuluşu sırasında Fransızları Urfa'dan atan kuvvetler (*Kuvay-i Milliye direnişçileri*) bunu kutlarlarken davul zurna eşliğinde sergilemiş oldukları figürlerin meydana getirdiği ve aslı kılıç-kalkan olan, daha sonra yaralanmalara sebebiyet verdiği için değnekle oynanan bir fasıl oyunudur.

- **Kılıç Kalkan Oyunu:** Değnek yerine kılıçların kullanıldığı oyundur.

- **Fasil Oyunu:** "Mahrama Oyunu" da denir. Değnek yerine iki elin yukarıya kaldırılarak **mahrama yani mendille** oynanan oyundur. Genelde kadınlar tarafından karşılıklı oynanan oyundur. Yaşlı erkekler de bu oyunu oynar.

- **Bıçak Oyunu:** Kasap oyunu da denir. Kasap bıçakları, müzik ritminde **çift bıçakla** gösteriş ve riskli figürler yaparak karşılıklı oynanan oyundur.

Şanlıurfa Halk Oyunlarında müzik aleti olarak ise en çok davul ve zurna kullanılır. Kaval ve arbana ile halay oyunlarının oynandığı da görülmektedir.

Şanlıurfa Halk Oyunları, tüm ülkemize mal olmuş kültürel oyunlarımızdandır. **İnsanları birbirine bağlayan, kenetleyen, yaklaştıran ve kaynaştıran** bir özelliğe sahiptir. Önemli bir kültürel mirasımızdır, yöre halkı ve ülkemizde bu mirasın kıymeti bilinmektedir ve yaşatılmaktadır.

Kaynaklar

1. <http://www.sanlıurfa.gov.tr>
2. Türk Tarım ve Orman Dergisi (Mart-Nisan 2020)
3. <https://aregem.ktb.gov.tr>

Hacı Bektâş-ı Velî

A sıl adı **Bektaş** olup, ölümünden sonra **Hacı Bektâş-ı Velî** diye şöhret bulmuştur. XIII. yüzyıl Selçuklu Anadolu'sunda, Babaî hareketinin lideri **Baba İlyâs-ı Horasânî'nin** çevresine, XIV. yüzyılda **Yeniçeri Ocağı'nın** kuruluşuna, XVI. yüzyılda kendi adını alacak olan **Bektaşîlik** tarikatının teşekkülünde adı geçen Hacı Bektâş-ı Velî'nin, devrinin kaynaklarına bakılırsa yaşadığı dönemde yaygın bir şöhrete sahip olmadığı söylenebilir. Öte yandan Yeniçeri Ocağı'nın ve Bektaşîliğin piri kabul edilmesi ve Alevî-Bektaşî kesimindeki konumu, yetersiz tarihî bilgilerle menkıbelerin yarattığı çift yönlü şahsiyetinin birbiriyile uyumsuzluğundan kaynaklanmakta olduğu var sayılmaktadır.

Menkıbevi Hacı Bektaş Rum abdallarının piridir; **Diyar-ı Rum'un** (Anadolu) **büyük evliyasındandır**. Tarihî şahsiyetini menkıbevileştirilen anlaşılması ve tahlili güç bu dönüşüm süreci, onu daha XIV. yüzyıldan itibaren zamanımızda da bütün gücüyle varlığını koruyan çok önemli bir kültün, Anadolu'daki Heterodoks Müslümanlığının merkez şahsiyeti yapmıştır. Mesele, Baba İlyas'ın sayısı oldukça fazla halifelerinin arasından yalnızca bu mütevazı Türkmen babasına nasip olması noktasında odaklanmaktadır. Ne Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ne Yunus Emre ne de Anadolu'da yaşamış başka hiçbir sûfî onun kadar güçlü bir kutsallaştırmanın konusu olmuştur. Bu bağlamda, bugünkü **Hacı Bektâş-ı Velî'nin tarihînin Hacı Bektâş-ı Velî'nin ölümüyle doğduğunu söylemek tarihi bir gerçeği ifade etmek olacaktır**. Dolayısıyla Hacı Bektâş-ı Velî'yi bu iki yorum (*yaşarken ve öldükten sonraki*) kimliğiyle ele almak zarureti vardır. Ancak yaşadığı dönem ve çevreden hiçbir yazılı kaynak veya belge bugüne intikal etmediğinden onun tarihî hüviyetini belirleyebilmek mitolojik şahsiyetini tahlil etmekten çok daha zordur. Dönemin resmî kronikleri, hatta sûfî kaynakları bile ondan bahsetmez.

Hacı Bektâş Velî'nin Yaşadığı Devir ve Doğumu

Asıl adı **Muhammed Bektaş** olan Hacı Bektâş-ı Velî 'nin yaşadığı dönem ve çevre iyi bilinmekle beraber, kaynaklarda doğumu hakkında farklı bilgilere rastlanmaktadır. Hacı Bektâş-ı Velî'den bahseden kaynakların en eskisi **Eflâki Dede'nin "Menâkıbu'l-Arifin"** adlı eseridir. Eflâki, "*Hacı Bektaş'ın Baba İshak'ın meşhur halifesi olduğunu*" söyler. Hacı Bektaş'tan bahseden diğer eski bir kaynak da **Aşıkpaşazade Tarihi'dir**. Bu eserde Hacı Bektaş'ın doğum ve vefat tarihleri hakkında herhangi bir açıklamaya rastlanmamaktadır. **Taşköprüzâde Ahmed** (Ö. 1553), "*Ey-şakâiku'n-Nu'mâniyyetî Devle'i'l Osmaniyye*" adlı eserinde O'nu I. **Murad (1362-1389) devri âlimleri** arasında zikreder. **Tezkireci**

Ali de, Künhü'l-Ahbâr'ında onun **Orhan Bey (1326-1362) zamanında** yaşadığını söyler. Hacı Bektaş'ın 63 yıl yaşadığı ve 1209'da doğup 1270'de vefat ettiği kayıtları mevcuttur. Genel olarak kaynaklarda verilen **doğum tarihlerinin 1209-1248 arası, vefat tarihlerinin de 1270-1337 arası** olduğu görülmektedir. Bu durum Hacı Bektaş Velî'nin **XIII. yüzyılın ikinci yarısında** yaşamış olduğunu kesinleştirmektedir.

Velâyetnâme'de Hacı Bektaş'ın **babasının "İbrahimü's-Sânî"**, **annesinin** ise Nişâbur şehri âlimlerinden Şeyh Ahmed'in kızı olduğu yazılıdır.

Vakfiyelerde ve diğer bazı kaynaklarda "*Hacı Bektaş*" olarak anılmasının daha sonraki Hac ile ilgili kerameti dolayısıyla söz konusu olduğu sanılmaktadır. **Tezkireci Ali Künhü'l-Ahbâr'ında** olduğu gibi daha sonra yazılı bazı kaynaklarda da Hacı Bektaş'ın sadece bir *lâkap* olduğu nakledilir.

Anadolu'ya Gelişi

Hacı Bektâş-ı Velî'nin "**Horasan Erenleri**" diye bilinen Kalenderiye akımına mensup sûfilerden biri, dolayısıyla Horasan Melametiyyek mektebinden olduğu bilinmektedir. O'nun **XIII. yüzyılda Cengiz istilâsı** sebebiyle Anadolu'ya vuku bulan derviş göçleri arasında aynı mektebe mensup Yesevî veya daha kuvvetli bir ihtimalle Haydarî dervişlerinden biri olarak Anadolu'ya gelmiş olmalıdır.

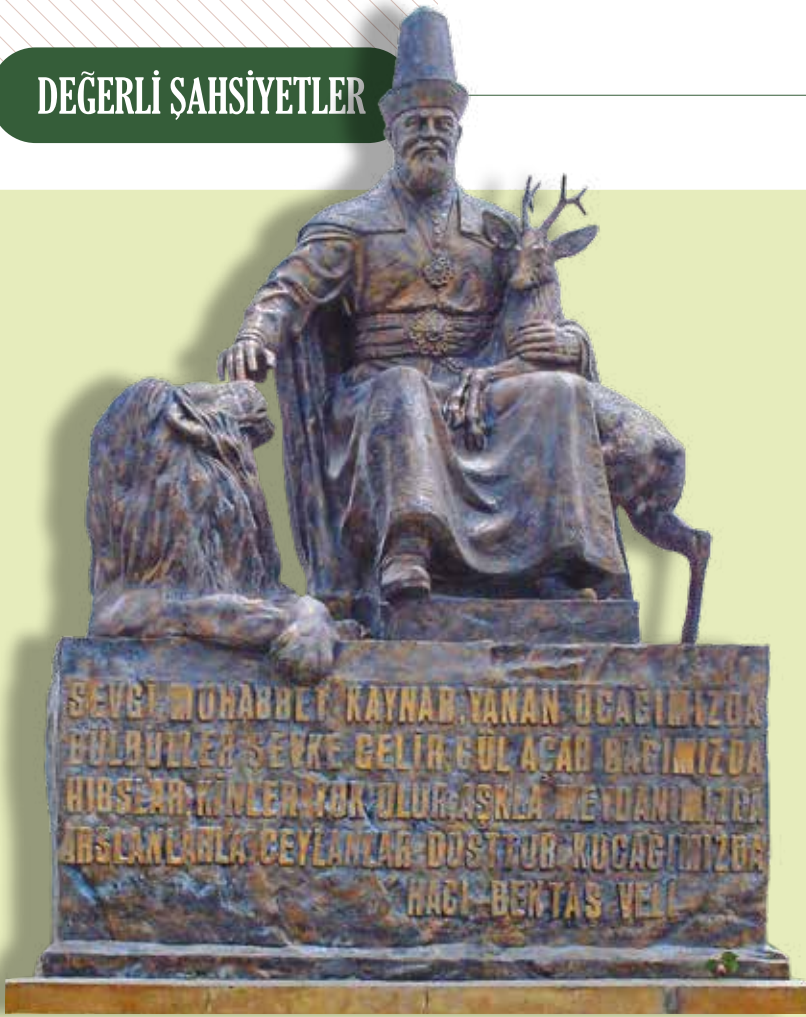
Aslen Horasanlı olan ve Nişâbur şehrinde doğduğu bilinen Hacı Bektâş-ı Velî, şeyhinin dergâhında üç yıl hizmet ettikten sonra şeyhinden emanetleri ve icazeti alır. Şeyhinin, "*Müjdeler olsun ki Kutb'ul aktâb-lık senindir, kırk yıl hükmün vardır. Şimdiye dek bizimdi, bundan sonra senindir. Biz bu yokluk yurdunda çok eğlenmeyiz, ahirete gideriz. Var, seni Rum'a saldık. Sulucakarahöyük'ü sana yurt verdik. Rum abdallarına seni baş yaptık*" demesiyle Hacı Bektaş, **Anadolu'ya gelmek için yola çıkar**. Velâyetnâme'deki bu kayıt, tarihî kaynaklarca da doğ-

ru lanmaktadır. Hacı Bektâş-ı Velî'nin büyük bir ihtimalle Yesevîlik ile Kalenderiliğin karışımından oluşan Haydarîlik tarikatının bir mensubu olarak Anadolu'ya geldiği daha sonra **Baba İlyâs-ı Horasânî** çevresine girerek Vefâlik tarikatına intisap ettiği ve hayatının sonuna kadar da böyle yaşadığı söylenebilir. Bu durumda adını taşımasına rağmen **Bektaşiliği kendisinin kurmadığı** muhakkaktır.

Eğitimi ve İrşat Faaliyetleri

Velâyetnâme'deki Hacı Bektâş-ı Velî'nin en belirgin niteliği on iki imam soyuna nispet edilmesi yani Peygamber soyuna mensup bir seyyid olmasıdır. Babası İbrâhîm-i Sâni, İmam Mûsâ el-Kâzım neslin-dendir ve Horasan hükümdarıdır. Dolayısıyla **Hacı Bektâş-ı Velî bir şehzadedir**. Küçükken önce ünlü sûfî Lokmân-ı Perende'nin, ardından onun tavsiyesiyle Ahmed Yesevî'nin yanında eğitilir. Daha o zamanlar birçok keramet göstererek herkesi hayretler içinde bırakır. **Ahmed Yesevî'nin "nefes evlâdı"** olan Kutbüddin Haydar'ı esir düştüğü Bedahşan ilindeki kâfirlerin elinden kurtarır. Daha sonra onun artık olgunlaştığını gören Ahmed Yesevî, kendisine halifelik sembolleri olan **cihâz-ı fakrî** (*taç, şamdan, seccade, sofra ve âlem*) teslim eder, beline **tahta kılıcını** kuşatır ve Diyar-ı Rum'u irşat etmekle görevlendirir. Önce **Mekke'ye** giderek hac görevini ifa eden Bektaş "*hacı*" unvanını alır. Dönüşte **Necf'i** ve **Kerbelâ'yı** ziyaret edip Anadolu'ya geçer. Buradaki Rum erenleri onun gelişinden haberdar olurlarsa da buna pek sevinmezler. Hacı Bektâş-ı Velî, Çepni Oymağına mensup konargöçer birkaç evin kışlığı durumundaki **Sulucakarahöyük'e** gelir ve **Kadıncık Ana'nın** evine misafir olur. Bu arada kerametleriyle de dikkat çeker.

Geçimini sağlamak için köyün sığırlarını güder. Bir müddet sonra bugünkü dergâhın yerinde ilk inzi-va mahalli olan Kızılca Halvet'i yapar. Hacı Bektâş-ı Velî, artık kendini kabul ettirmiş ve mürit edinmeye

başlamıştır. Üzü çabuk yayılır. Çevredeki veliler onu kıskanır ve çeşitli sınavlardan geçirirlerse de hepsini utandırır. Avucundaki yeşil ben göstererek Hz. Ali'nin mazharı olduğunu yani onun kendi bedeninde zuhur ettiğini ispat eder. Böylece Rum'un en büyük evliyası olduğu anlaşılır. Hacı Bektâş-ı Velî, **Seyyid Mahmûd-ı Hayrânî, Ahî Evran** gibi büyük Rum velileriyle yakınlık kurar. Çevredeki gayrimüslimlerle yakın ilişkiler içine girer. Tanıştığı Moğol otoritelerinden bir kısmının Müslüman olmasını sağlar. Birçok halife yetiştirir. Ölümünden az önce her birine icâzetnâmesini vererek Anadolu'nun her bir yöresine yollayarak hizmetin devamını sağlamıştır.

Vefatı

Hacı Bektâş-ı Velî'nin vefatı da doğumu gibi ihtilafıdır. Kaynakların çoğu onun 63 yıl yaşadığı H. 606 (1209)'da doğup, H.669 (1270) de vefat ettiğini kaydetmektedir. Müritlerinin doğum tarihleriyle uyuşması açısından 1270'den sonra verilen tarihlerin de göz önünde bulundurulması gerektiğini hatırlatarak, onun

kesin olarak **13. yüzyılın sonu ile 14. yüzyılın başına** rastlayan tarihlerde vefat ettiğini söyleyebiliriz.

Hayatının büyük bir kısmını **Suluca-karahöyük'te** geçirmiş ve ömrünü de burada tamamlamıştır. **Mezarı, Nevşehir iline bağlı Hacıbektaş ilçesinde** bulunmaktadır.

Hacı Bektâş-ı Velî'nin Öğretisi

Öğretisinin temellerini **Ahmed Yesevî** ocağından aldığı görülen Hacı Bektâş-ı Velî, hakkında yazılan kaynaklardan ve özellikle eserlerinden hareketle **İslâm kültürü içerisinde yer alan manevî bir önder, mutasavvıf ve fikir adamıdır**. Anadolu'daki faaliyetlerinde sade bir dil kullanarak halkla diyaloga giren, dua eden, niyazlarda bulunan Hacı Bektâş-ı Velî'nin, **öğretisi içerisinde ırk, dil, din ve mezhep ayrımı yoktur**.

O, *nefse esir olmak, kibir, yalancılık* gibi kötü huyların şeytan işi olduğunu ve bunların insanı yoldan çıkaracağını belirtmiştir. Kendisi tatlı dilli ve güler yüzlüdür. Bilmeliyiz ki bu

gün Anadolu insanı, her kim olursa olsun *"Tanrı misafiridir"* diyerek kapısını sonuna dek açıyorsa bundan Hacı Bektâş-ı Velî'nin insancıl yanından insanların hâlâ etkilendiklerini ve bunu yaşattıklarını çıkarabiliriz.

O, Suluca-karahöyük ve çevresi halklarına **herkese karşı dost olumasını, kimseye karşı kin güdülmemesini, gönüllerin tevâzu ile kazanılacağını, gönülünden hırsın, cimriliğin, hainliğin, düşmanlığın, kıskançlığın kaldırılmasını** öğüt vermiş, hoşgörü, Allah'ın bağışlayıcılığını insanlara göstermiş ve bunu öğretisinin temeli olarak uygulamıştır.

Olgun bir insan olmanın ilkelerini, tasavvuf kültüründe **"4 Kapı 40 Makam"** şeklinde geçen mertebelerle izah etmiştir. Ona göre kul, *Tanrı'ya kırk makamda erer, ulaşır ve dost olur*. Bu ilkeler aşama aşama insanı olgunluğa ulaştırır.

Hacı Bektâş-ı Velî'nin içinde yer aldığı düşünce sisteminin kaynağına bakıldığında ise, temelde **İslâm merkezli** bir yol takip ettiği görülmektedir. Yani O, öğretisinin örneklerini bulduğumuz eserlerinde İslâm'ın temel kaynaklarını sık sık kullanmış ve düşüncelerini ayet ve hadislerle desteklemiştir. Ayrıca Kur'an ahlâkı, bir başka deyişle Hz. Peygamber'in ilkelerini takip etmiştir. Nitekim Hacı Bektâş-ı Velî'nin, *"Makâlât", "Fatiha Tefsiri", "Besmele Tefsiri", "Kitâbü'l Fevâid ve "Kırk Hadis"* adlı eserleri de bu yönünü destekler niteliktedir.

Sonuç olarak genel anlamda, insanlığın ve dinsel anlamda da kulluğun derinliğinde yer alan Hacı Bektâş-ı Velî, XIII. yüzyılda Anadolu'da halk tasavvufu şekli altında ciddi dinî bir uyanış hareketi başlatmıştır. Nihayetinde Hacı Bektâş-ı Velî, Osmanlı İmparatorluğu'nda XVI. asırdan XIX. asıra kadar devam eden Sultan II. Mahmut tarafından Yeniçeri Ocağı ile birlikte kaldırılan fakat daha sonra Abdülaziz döneminde tekrar ortaya çıkan Bektâşi Tarikatı'nın piri olarak kabul edilir.

Eserleri

Kitabü'l-Fevâ'id: İstanbul Üniversitesindeki nüshada anlatım üçüncü şahıs ağzından verilmektedir. Abdül-bâki Gölpinarlı, bu eserin Hacı Bektâş Velî'ye ait olmayıp, Mesnevî, Nefehât gibi bazı tasavvufi eserlerden iktibaslarla oluşturulduğunu söyler. Eserin üniversitedeki yazması Türkçe'ye çevrilmiş ve basılmıştır. Eser, muhteva olarak Makâlât ile çok büyük benzerlikler göstermektedir.

Fatiha Suresi Tefsiri: Hacı Bektâş Velî'nin böyle bir eseri bulunduğunu ilk defa Fuad Köprülü haber vermiştir. Ancak O da Bahâ Sa'id Bey'in verdiği malumata dayanır. Mutasavvıfların bilhassa Fâtiha, Yâsin-i Şerif tefsiri gibi birtakım tefsirler yapmaları Hacı Bektâş'ın da böyle bir eseri bulunabileceğini muhtemel kılıyor.

Şathiyye: Hacı Bektâş Velî'nin iki sayfa kadar tutan bir şathiyyesi olduğunu yine Abdülbaki Gölpinarlı nakletmektedir. 1680 yılında Enverî mahlası Hurufî ve Nakşî bir müellif tarafından nazım ve nesir karışık olarak "Tuhfetü's-Salikin" adıyla şerh edilen bu eserin yeri bilinmiyor.

Hacı Bektâş'ın Nasihatleri: Hacı Bektâş Velî'ye ait nasihat ve vasiyetler. Bu nasihatların gerçekten Hacı Bektâş'a ait olup olmadığı konusunda kesin bir delil bulunmamaktadır.

Besmele Şerhi: Bir nüshası Manisa Kütüphanesi'nde bulunan bu eser Türkçe olarak kaleme alınmıştır. Eser, Hacı Bektâş-ı Velî Besmele Tefsiri adıyla neşredilmiştir. Hacı Bektâş-ı Velî bu eserinde besmelenin mana ve ruhunu yorumlar. Bunu yaparken de ayet, hadis ve birtakım kıssalardan deliller getirir.

"

Hacı Bektâş-ı Velî'nin içinde yer aldığı düşünce sisteminin kaynağına bakıldığında ise temelde İslâm merkezli bir yol takip ettiği görülmektedir. Yani o, öğretisinin örneklerini bulduğumuz eserlerinde İslâm'ın temel kaynaklarını sık sık kullanmış ve düşüncelerini ayet ve hadislerle desteklemiştir.

"

Kırk Hadis: Bu eserin Hz. Muhammed (sav)'in, "Ümmetimden kim kırk hadis hıfzederse, Allah onu âlimler ve fâkihler arasında diriltsin." hadisinden hareketle âlimler arasındaki kırk Hadis geleneği çerçevesinde kaleme alındığı düşünülmektedir.

Makâlât: Makâlât'ın aslı Arapça'dır. Velâyetnâme'de, "Said Emre'nin Makâlât'ı Türkçeye çevirdiği söylenir. Oldukça zengin bir nüsha özelliğine sahip olan eserin aynı zamanda manzum ve mensur türleri de bulunmaktadır. Makâlât'ın asıl önemli özelliği, Hacı Bektâş-ı Velî'nin şimdiye kadar tanıtıldığı gibi Şii-Batîni bir kişilikte olmayıp, aksine Şeriata bağlı bir mutasavvıf olduğunu açıkça göstermesidir.

Makâlât, dört kapı-kırk makam tertibi üzere kaleme alınmıştır. Bu tertip, Ahmed Yesevî'nin "Fakr-nâme"siyle hemen hemen aynıdır. Dört kapı (şeriat-tarikat-ma'rifet-hakikat) kırk makam anlayışı Türk mutasavvıflarının kabul ve takip ettikleri bir sülûk anlayışıdır. Makâlât, bu özelliğiyle, Fakr-nâme'nin bir şerhi gibidir. Bir Hacı Bektâş muakibi olan Yunus Emre de, şiirlerinde bu sülûk usulünü oldukça geniş olarak ele almıştır.

Türkistan'da Ahmed Yesevî ile başlayan tasavvuf hareketi, Anadolu'da Hacı Bektâş-ı Velî ve Yunus Emre ile hayat bulmuştur. Bu üç gönül adamı fikirleri itibarıyla birbirini takip eden ve bütünleyen bir zincirin halkalarıdır.

Hacı Bektâş-ı Velî'den Nasihatler

- *Bilim, gerçeğe giden yolları aydınlatan ışıktır.*
- *Âdem'in Âdemliği; akıl, hayâ ve ilim iledir.*
- *Ariflerin içinde, murdar nesne (kötülük) eğlenmez.*
- *Âlimlere ve kendini bilenlere alçak gönüllülük yaraşır.*
- *Kadınlarınızı okutunuz, kadınları okumayan millet yükselmez.*
- *Karşısındaki insanın iyi olmasını isteyen önce kendisi iyi olmalıdır.*
- *Bizi sevenlerin gönüllerinde biz oturur, dillerinde de biz konuşuruz.*
- *Her ne arar isen kendinde ara.*
- *İlim beşikte başlar mezarda biter.*
- *İnsanın kemali ahlâk güzelliğidir.*
- *Gel ha gel, insan ol da öyle gel.*
- *Adâlet her işte Hakk'ı bilmektir.*
- *Eline, diline, beline sahip ol.*

Kültürümüzde, tasavvufî nüanslar, bir ayrılık gerekçesi olmayıp, bilakis bir kültürel **zenginlik** olarak telakki edilmelidir. Geçmişten günümüz çalışmalarıyla, mücadeleleriyle, yaşantılarıyla, mesajlarıyla köprü olan **değerli şahsiyetler** çok iyi anlaşılmalı, anlatılmalı **kültürel zenginliklerimiz** canlı tutulmalıdır.

Kaynaklar

1. <https://islamansiklopedisi.org.tr>
2. <https://www.turkedebiyati.org>
3. <https://acikerisim.nevsehir.edu.tr>

Mü'min Temiz İnsandır

“Ey İnsanlar! Yeryüzündeki şeylerin temiz ve helal olanlarından yiyin.”

(Bakara/2 168,172)

İslam'da, **insan hayatının değeri** çok yüksektir. Bu yüzden İslam dini **canın korunmasını** öncelikli ve tedbirler almıştır. Çünkü dinin muhatabı ve uygulayıcısı insandır. Yaşamayı, hayatını sürdürebilmesi için de **sağlıklı olması ve onu koruması** istenmiştir. Hatta İslam inancında **can bir emanettir**. Belli bir süreliğine insanda hayat bulacak ve asıl yurduna gidinceye kadar her türlü zarardan esirgenecektir. Bir anlamda insanoğlu, verilen emaneti nasıl gözettiğinin hesabını vermek zorundadır. Ahiret inancı da bunu gerektirir.

Yüce dinimizde **temizlik ve temiz olmak** çok önemli bir değerdir. Kişi **bedeni ve uzuvlarıyla birlikte kalbi, duyguları ve ahlakıyla** da temiz olmalıdır. Temizlik, İslam ve Müslüman açısından özellik olmaktan ziyade, onun için ayırt edici temel vasıflardandır. Bu anlamda **temizlik Allah'ın emri, Peygamber Efendimiz'in sünneti ve tavsiyesi** olmaktadır.

Peygamber Efendimiz (sav) bir gün ashabına arınmışlıktan bahsediyordu. Namazla dirilmeyi, kendine gelmeyi, beden ve ruhen temizlenmeyi ve var oluşun tadına varmayı anlatıyordu.

“Bir düşünün bakalım.” dedi. “Evinizin önünde bir nehir olsa ve günde beş defa o suya girip çıksanız üzerinizde kir kalır mı?” Onun sözlerini pür dikkat dinleyenler için cevap çok kolaydı: “Hayır ya Rasulallah, onun kirinden hiç iz kalmaz.” Beklediği cevabı alan Hz. Peygamber,

maksadını hemen aktardı: “İşte beş vakit namaz da böyledir; Allah onunla hataları silip süpürür.”

Allah Rasulü, vermiş olduğu **namaz ve abdest** örneğiyle aslında **beden ve ruh temizliğine** işaret ederken bu iki yönlü temizlenme modeline müminleri özendiriyordu.

Beden bakımı ve temizliği insanın fıtratından gelen bir duygudur. Müminler de bu duyguyla hareket ederek temiz olmanın huzur ve mutluluğuna erişirler. **Müslüman bedenini bakımsız ve dağınık vaziyette bırakmamalı, bakımlı olmak adına da aşırılıklardan kaçmalıdır.** Resul-i Ekrem efendimize daha peygamberliğinin ilk yıllarında vahyedilmiş olan ilahi hitaba baktığımızda Allah'ı yüceltme, uyarı, temizlik ve sabır emredilmektedir: “Ey örtünüp bürünen (Peygamber!) Kalk (insanları) uyar, Rabbini yücelt, elbiseni temizle/nefsini arındır, şirkten/pisliklerden ve günahlardan uzak dur, iyiliği, verdiğini çok bularak başa kakma, Rabbinin rızasına ermek için sabret.”

Ayette peygamberin şahsında bütün müminlere Allah'ın yüceltilmesi, giysilerin temizlenmesi, nefsin kin, haset ve benzeri günahlardan, kötü duygu ve düşüncelerden arındırılması, Allah'ı ve buyruklarını inkâr ve O'na başka varlıkları ortak koşma gibi günahlardan uzak durulması, yapılan iyiliğin minnetle yapılmaması, Allah'ın rızasının elde edilebilmesi ve bütün bu görev-

lerin yapılabilmesi için sabırlı olunması emredilmektedir.

Resûl-i Ekrem (sav), ayrıntılarına varıncaya kadar **kişisel temizliğin nasıl yapılacağını ahabına öğretmiştir.** Bunların başında el ve ağız temizliği gelmektedir. *“Yemeğin bereketi, yemekten önce ve sonra (elleri ve ağız) yıkamaktır.”* buyurmuş, böylece yemeğin bedene faydalı olması açısından öncesinde ve sonrasında ellerin ve ağızın mutlaka yıkanması gerektiğine işaret etmiştir.

Günlük beden bakımıyla ilgili olarak Peygamber (sav)’in üzerinde ısrarla durduğu bir diğer husus **ağız ve diş temizliğidir.** Her abdestle birlikte dişleri fırçalamanın alışkanlık hâline getirilmesini öngören bir hadis-i şerif ise şöyledir: *“Eğer ümmetime -yahut insanlara- zorluk vermeyecek olsaydım her namaz vakti misvak kullanmayı onlara emrederdim.”*

Temiz ve bakımlı olmak, kişinin hem kendisi hem de çevresine olan saygısının gereğidir. *“Her yedi günde bir saçını ve bedenini yıkayarak banyo yapması, Allah’ın bütün Müslümanlar üzerindeki bir hakkıdır.”* buyuran Hz. Peygamber (sav)’in bu bağlamda yıkandıktan sonra güzel kokular sürünerek toplum içine çıkması, Efendimizin (sav) kendisine, ailesine ve yaşadığı çevreye saygısını gösteren sünnetlerindendir. Nitekim bağında bahçesinde çalışıp terleyenlerin cuma namazına gelmeleri üzerine kokularıyla cemaati rahatsız ettiklerini fark eden Resûlullah (sav), onlardan **yıkanmalarını ve güzel kokular sürünmelerini** istemiştir. Bu nebevî tavsiyeye uyarak insanların beğenisini kazananlar Allah’ın hoşnutluğunu da elde edeceklerdir. Zira Nebî (sav), *“Kim cuma günü yıkanır, en güzel elbisesini giyer, yanında varsa (güzel) koku sürünür, sonra da cumaya gelirse onun bu cuma ile geçmiş cuma arasındaki kusurları bağışlanır.”* buyurmuştur.

Sevgili Peygamberimizin, üzerinde titizlikle durduğu bir başka husus da **saç bakımıdır.** Son derece veciz bir üslûpla, *“Saçı olan, ona iyi baksın (özen gösterecektir).”* buyuran Allah’ın elçisi, mescitte itikâfta iken bile saç temizliğini ihmal etmemiştir. O, kendisine özen gösterdiği gibi çevresini de bu konuda hassas olmaya çağırmış hatta saç başı dağınık dolaşanlara sert ikazlarda bulunmuştur. Nitekim bir gün mescitte ashâbı ile otururken içeri girmek isteyen saç sakalı dağınık bir kişiye, *“Çık ve saçını başını düzeltip gel!”* diye uyarıda bulunmuş, adam kendini toparlayıp tekrar geldikten sonra şöyle buyurmuştur: *“Birinizin öyle şeytan gibi saç başı dağınık gelmesinden, böylesi daha iyi değil mi?”* Böylece kişinin saygınlığını zedeleyen ve toplumun göz zevkini bozan bir görüntü arz etmesinin ne kadar nahoş bir durum olduğunu “şeytan” benzetmesiyle sembolize etmiştir.

Beden, Allah’ın insana verdiği **değerli bir emanettir.** İnsanın biricik canına yoldaşlık eder, onun Yüce yaratıcıdan yadigar olan ruhunu taşır. *“Biz gerçekten insanı en güzel bir biçimde yarattık.”* buyuran Rabbimiz, insanın var edilişi sırasında meleklerine şöyle seslenmiştir: *“Ben kuru bir çamurdan, şekillendirilmiş balçıktan bir insan yaratacağım. Onu düzenleyip içine ruhumdan üflediğim zaman, onun önünde hemen saygı ile eğilin.”* Mümin, bedenine zarar verecek müdahalelerden kaçındığı gibi ona işkence sayılacak, onu takatsız düşürecek davranışlardan da uzak durur. Öyle ki Resûlullah **ibadetler uğruna dahi bedene aşırı yüklenilmemesi** yönünde sık sık uyarılarda bulunur.

Temizlik ve beden bakımı ile ilgili, Peygamber tavsiyelerinden öğrendiğimiz hakikat şudur: Müslüman, ne vücudunu bakımsız bırakıp dağınık ve pasaklı dolaşmalı ne de bakımlı olmak adına yaygın halk tabakaları sıkça karşılaşılan türden aşırılıklara gitmelidir. Bir birey olarak dışarıdan nasıl görüldüğümüz ve algılandığımız bizim için önemlidir. **Çevresi için rahatsız edici olmamak, söz ve tavırları kadar dış görünümüyle de huzur ve güven aşılamak Müslüman’ın vazgeçilmezidir.** Ama daha da önemlisi, vücudumuza gereken özeni göstererek beden ve ruh temizliğinde dengeyi kurabilmemiz ve bu noktada kendimizle barışık olmayı başarabilmemizdir. Kendisine kusursuz bir şekil veren Rabbinin gün gelip bedeninin hesabını soracağını bilerek emaneti koruyan mümin, kendisini vicdanen rahat hissedecektir. Saygı duyulacak nitelikte teslim alınan beden ve ruh, âhiret günü gerçek sahibine yine aynı güzellikte teslim edilmelidir. Güzel görünmek uğruna bedeni gıdasız bırakmaya ve Yaratıcı’nın takdir ettiği şeklini değiştirmeye kalkışmak Müslüman’a yakışmaz. Bu nedenle inanan insan, Peygamber Efendimizin şu uyarısını aklından çıkarmamalıdır: *“(Kıyamet gününde) hiçbir kul, ömrünü ne için tükettiği, ilmi ile ne yaptığı, malını nereden kazanıp nerede harcadığı ve bedenini ne uğruna yıprattığı sorulmadıkça bir yere kıpırdamayacaktır.”*

Mutlu Evlilik Nasıl İnşa Edilir?

"Evlendikten sonra çok değişti... Evlenmeden önce böyle değildi."

Çiftlerin birbirine karşı yaklaşımı **evlilikten sonra** değişebiliyor. Bireyler çoğunlukla evlilik öncesinde birbirlerine karşı sergiledikleri **ilgi ve özeni** evlendikten sonra göstermeye gerek duymuyor. Evlilik ilişkisinde, ilgi ve özenin kendiliğinden geleceği ya da bu tarz davranışların **gereksiz** olduğu düşüncesi hâkim oluyor. Bireyler evlilik sonrasında, çift olmaktan ziyade birilerinin çocuğu ya da ebeveyni olmanın daha kutsal ve önemli olduğunu düşünebiliyor. Bu düşünceyle beraber de **eş rolünü** yeterince beslemekten kaçınıyorlar. Eşlerin birbirini tanıma düzeyi, birbirlerine gösterdiği **ilgi ve birbirleri arasındaki paylaşım** dengesi, kurulan ilişkinin kalitesini ve yaşanan sorunun ciddiyetini oluşturuyor. Aslında çatışma her ilişkinin kaçınılmazıdır. Ancak çiftler arasında kalıcı problemi oluşturan önemli nokta çatışma yaşanması değil, **çatışmayı çözme** yöntemindeki işlevsizliktir. Bireyler eş rolünü yeterince sahiplenmediklerinde yaşanan çatışmalarda *'Beni anla, beni dinle!'* mesajlarını uygun olmayan yollarla iletmeye çalışıyor. Öfkeli bir şekilde çatışmayı başlatabiliyor. Başka bir yol olarak da eşler çözüme kavuşmayacak tartışmalara girmemek, eleştirilme ya da aşağılanma gibi davranışlara maruz kalmamak için eşlerinin söylediklerinin, ifadelerinin hiçbir anlamı yokmuş gibi davranabiliyor. Ancak tabii ki bu durum da kişinin sürekli tetikte olmasına ve günün sonunda aşırı tepkiler vermesine sebep olabiliyor.

Aşağıda **Dr. John Gottman'ın** araştırmaları sonucunda belirlediği, eşlerin iletişim ve kendilerini ifade yollarında uyguladığı işlevsiz davranışların listesini bulabilirsiniz.

- **Eleştiri:** Konuya ya da olaya yönelik bir ifadeye bulunmak yerine eşin kişiliğine yönelik ifadelerde bulunmak. *'Senin sorunun ne!'*, *'Nasıl bir insansın beni anlamıyorsun!'*
- **Aşağılama:** Eş ile ilgili uzun süreli olumsuz düşüncelerin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Eşini beğenmeyen ifadelerde bulunmak, göz devirmek, alaycı veya düşmanca bir tutum içerisinde bulunmak. *'Ne anlarsın ki!'*
- **Savunma:** Eşlerden birinin herhangi bir olay sonrasında rahatsızlık hissiyle birlikte savunmaya geçmesidir. *'Yine geç kaldık hâlbuki ben vaktinde hazırdım!'* Verilmek istenen mesaj ise; *'Problemlili olan ben değilim, sensin!'*
- **Duvar Örmek:** Eşlerden birinin yukarıda bahsedilen durumlardan dolayı bunalmış hissetmesi sonucunda umursamaz tutum içerisine girmesi olarak ifade edilebilir. Böyle anlarda eş herhangi bir tepki vermez, karşındaki kişi yokmuş gibi davranabilir. *'Umurumda değil.'*

Bahsedilen davranışlar herhangi bir olay sonucu çıkabileceği gibi sürekli bir hal de alabilir. Eşlerden her ikisinin de **anlaşılmak, değer görmek, sevildiğini hissetmek** amacıyla yaptığı davranışlar yukarıdaki ifadelerle gerçekleştiğinde olumsuz sonuçları beraberinde getiren bir kısır döngü halini alır. Eşlerin yapabileceği en önemli şey aralarındaki **arkadaşlığı, dostluğu yeniden kurmaya çalışmak ve bu bağı mümkün olduğunca güçlendirmektir.** Bu dostluğu gerekiyorsa ve iki eş de gönüllüyse sıfırdan kurmak bile çok kıymetlidir. Bu noktada durup *bizim neye ihtiyacımız var?* sorusunu yukarıdaki hatalı davranışları sergilemeden cevaplamak gerçekte var olan ihtiyacı ve çözüm önerilerini beraberinde getirecektir. Eşler arasındaki bağlılığı ve arkadaşlığı güçlendirebilmek için yapılabilecekleri aşağıda bulabilirsiniz.

Küçük Anları Önemli Deneyimler Haline Getirin

Görünüşte basit ve sıradan anları eşinize değerli hissettirecek biçimde kullanabilirsiniz. Siz bir şeylerle meşgulken eşiniz sizden bir şey istediğinde onu duymazdan gelmek ya da omuz silerek umursamamak yerine belki onun isteğini işiniz bitince yerine getirebileceğinizi söyleyebilirsiniz. Aslında çok basit bir anı eşinizi **aktif olarak dinleyerek**, onu onaylayıp duyulduğunu hissetmesini sağlayarak ve ona vakit ayırıp cevap vererek değerlendirmiş olursunuz. Böyle bir davranışa sizce eşiniz nasıl bir yanıt verir-di ve hangi duyguları hissedirdi?

Sevginizi ve Hayranlığınızı Güçlendirin

Eşlerin birbirine karşı duydukları olumlu duyguları güçlendirmeye çalışması çok önemlidir. Eşlerin birbirine sevgi ve hayranlığını arttırması birbirine karşı olumlu duyguların gelişmesine yardımcı olur. Eşinize sahip olduğunuz için **minnettar olduğunuz özelliklerinin** bir listesini yaparak eşinizle paylaşabilirsiniz!

Birbirinize Dönün ve Eşinize Gerçek İlgi Gösterin

Buradaki amaç eşlerin birbirine olumlu bir tutumla bağlı kalmasıdır. Eşinize gerçekten ilgi göstermek, anlayışınızı ona iletmek önemlidir. Boş zamanlarınızda eşinizle birlikte **eğlenceli şeyler yapıyor musunuz?** Burada illaki benzer etkinliklerden aynı derecede keyif almanız beklenmiyor. Film izlemeyi, sırf film izlemek için değil eşinizle film izlediğiniz ve keyifli vakit geçirdiğiniz için izlemeniz ve bu etkinlikten keyif almanız önemli yapıyor.

Küçük Fırsatları Değerlendirin

Bulaşıkları yıkamak, çamaşırları katlamak, yemek yapmak gibi günlük ve **basit deneyimler** eşinizle derin bir bağın oluşması için

yakalayabileceğiniz fırsatlar olabilir. Bu zaman dilimlerinde eşinizle gününüzün nasıl geçtiğini, günlük planlarınızı, hedeflerinizi konuşabilir ve birbirinizin nasıl hissettiğini öğrenebilirsiniz. **Eşinizle birlikte yapmak istediğiniz ritüeller veya aktiviteler neler?** Akşam yemeğini birlikte hazırlamak ya da akşam telefonları kapatıp birlikte çay içmek kulağa nasıl geliyor? Bu etkinlikler boyunca birbirinizle vakit geçirmeye fazlasıyla fırsat bulabilirsiniz.

Birbirinize Koşulsuz Arkadaş Olun

Gerçekten çok sevdiğiniz bir arkadaşınızı düşünün. Onu hatalarıyla, yanlışlarıyla, kırgınlıklarınızla kabul edersiniz ve **onunla yaşadığınız herhangi bir çatışmada, problemi olumlu bir şekilde çözmedi denersiniz değil mi?** Bunu eşinize karşı denemeye ne dersiniz? Eşiniz, hayat arkadaşınız olduğunda onu doğruları, yanlışlarıyla ve tüm farklılıklarıyla kabul etmek eşinizi tüm yönleriyle tanımanıza yardımcı olacaktır.

Eşinizin Tarafında Olun

Başkalarına karşı **'biz'** olabilmek,

sorunu ve çatışmayı birebirde yaşayıp çözmek, eşinizin kendisini önemsiz ve yalnız hissetmesini önleyici bir tutum içerisinde olmak ve **tüm dünyaya karşı eşinizin tarafını tutmak** koşulsuz arkadaşlığını en sağlıklı şekilde korur!

Eşler arasındaki ilişkiye bazen diğer ilişkilerden farklı olduğu inancıyla gerçek dışı, kültürel ya da ezberlenmiş bir anlam yüklenerek, çaba sarf etmenin gereksiz olduğu düşünülebilmektedir. Ancak eşler arasında yaşanan sorunlarda çözümün temelinde iletişim becerisi ve gerçekten arkadaş olabilmek yatıyor. Evliliğin sağlığını geliştirecek temel prensiplerin, aile üyeleri, arkadaşlar veya iş arkadaşları ile kurulan diğer ilişkilerdeki prensiplerden çok da farklı olmadığını bilmek kadar önemli olan bir diğer nokta da çözümün düşünüldüğü kadar zorlu olmadığıdır. Sevgi bağını güçlendirebilecek küçük bir adım bile hem size hem de eşinize çok iyi gelecektir.

Kaynaklar

1. Gottman, J.& Silver, N.(1999).The Seven Principles for Making Marriage Work
2. <https://www.gottman.com/blog/5-simple-ways-strengthen-friendship-marriage>

Velayet

Velayet, çocuğun reşit olana kadar üstün yararı düşünülerek anne baba ile soybağı ilişkisinin hukuksal sonucudur.

1900'lü yılların başında **çocuklar bir varlık olarak** görülürdü. Kadınların o dönemde mal mülk sahibi olmalarına izin verilmediğinden çocukları otomatik olarak babalarının yanına yerleştirirlerdi. Olası bir ihtimalle çocukların anneye verilmesi durumunda ise **babaları çocukları mali açıdan destekleme sorumluluğunu** artık üstlenmezlerdi. **Endüstri Devrimi'nden sonra** çocuğun bakımında annenin rolüne ilişkin farkındalığın (ayırımsamanın) artması "*hassas yıllar*" öğretisi ile sonuçlandı. Bu öğretilerde ise babaların bu hassas yıllarda çocuğun ihtiyaçlarına karşı yeterli derecede duyarlı olamadıkları varsayıldı ve velayet tartışmasında otomatik olarak anneler tercih edilmeye başladı.

Endüstri Devrimin'den sonra *hassas yıllar öğretisi* altında çocuğun üstün yararına göre hareket edilme-ye başlandıysa da toplumumuzda, akrabalarımızda, komşularımızda, internet ve televizyon ortamında şahit olduğumuz **boşanmalarda çocuğun velayetini almanın intikam, öç alma, cezalandırma** davranışlarına dönüşmesi, bizleri hassasiyetten gittikçe uzaklaştırmıştır.

TÜİK verilerine göre, 2016 yılında kesinleşen boşanma davaları sonucunda **106.460 çocuğun velayete verildiği** düşünülürse, iyi bir nesil yetiştirmede velayetin önemini rahatlıkla görebiliriz.

Toplumda iyi bir gelecek anlamında sağlam, sağlıklı, eğitilmiş, bilinçli, geleceğin ümidi nesiller yetiştirmek için velayet hususunda değerlendirme yapılırken ilk olarak ebeveynlere iş düşmektedir.

Ebeveynler, çocuğun/çocuklarının velayetini değerlendirirken aşağıda temel hususlara dikkat etmelidirler:

- Ebeveyn odaklı temel yaklaşım, ebeveynin çocukları ile kurdukları iletişimin yanı sıra kendileri ile olan güçlü ve zayıf yönlerine yönelik değerlendirmelerini içermelidir.
- Çocuğu/çocuklarını yetiştirme konusunda günlük edimlerdeki davranış ve becerileri vurgulayan işlevsel bir yaklaşım benimsenmelidir. Buradaki işlevsellikten kastım bireyin yetersiz alanlarının ortaya çıkarılmasından ziyade güçlü yanlarını keşfetmesine yönelik alanların belirlenmesidir.
- En az ebeveynlik standartlarını temel alan bir yaklaşım gözetilmesi gerekmektedir. Buradan çıkaracağımız mesaj, anne ve babanın çocuğun/çocuklarının güvenlik ve duygusal gereksinimleri karşılayacak yeterliliğe sahip olup olmadığının gözetilmesidir.
- Ebeveynlerin birbirlerine karşı söylemleri, boşanma sürecinde yer alan diğer aktörlerin (kardesler, yeni ebeveynler, dedeler, anneanne, babaanneler vs.) yapıcı olmayan, suçlayıcı, zarar verici işlevleri artıkça çocuğun/çocukların ebeveynlere yabancılaşması kaçınılmaz olabilmektedir.

“

Toplumumuzda, akrabalarımızda, komşularımızda, internet ve televizyon ortamında şahit olduğumuz boşanmalarda çocuğun velayetini almanın intikam, öç alma, cezalandırma davranışlarına dönüşmesi, bizleri hassasiyetten gittikçe uzaklaştırmıştır.

”

Velayet konusunda boşanma öncesinden başlayıp, uzun süre **ebeveynler arasındaki işlevsel olmayan tutumlar çocuğun/çocukların hayatlarının her anında çatışmalara maruz kalmasına** neden olmaktadır. Ebeveynler tarafından anne veya babaya yönelik olumsuz özellikler yüklendikten sonra çocuğa/çocuklarına velayet konusunda bir tercih yapmak zorunda bırakılması maalesef çocuğun yüksek/üstün yararı ilkesiyle bağdaşmıyor. Velayet sürecinde ailemizi, çocuğumuzu/çocuklarımızı, eşlerimizi en iyi tanıyan bizler olduğumuz için **ebeveynler arasındaki çatışmayı, çocukların da bir parçası haline getirmeden** çocuğumuzun toplumsal entegrasyonunu sağlam temellere oturtmada en önemli adımın bizlerin tutumları olduğu unutulmalıdır.

Son söz olarak;

Eşler evlilik yoluna adım atarken sağlıklı, huzurlu, mutlu hatta hastalıklarında ve zorluklarında yanlarında olacaklarına dair sözlerle bir ömür mutluluğa evet derler.

Sevdikleri akrabaları, arkadaşları, dostları çiftlerin hayatlarında iyiliklerin daim olmasını temenni ederler.

Boşanma lafını duyduğumuzda ise bu iyi dileklerin yerini *hakaretler, yapıcı olmayan yaklaşımlar, suçlamalar, intikam almalar, ceza çektirmeler* almaya başlar. Sormak istiyorum: Güzel şeylerde alışı tutarken, gülümserken, yan yana yürürken...

Küçük bir hatamızda, yanlışlığımızda neden yan yana olamıyoruz da sırt sırta oluyoruz?

Kaynaklar

1. Adli Psikolojik Değerlendirmenin Temelleri/Marc J. Ackerman, Doç. Dr. Hatice Demirbaş-Uzm. Psk. İsmail Altan Tülü, Nobel Yayını
2. Adli Psikolojide Gözlem- Görüşme ve Psikolojik Değerlendirme- Editörler. Doç. Dr. Emre Şenol-Durak, Doç. Dr. Mithat Durak

Her Sözcüğün Bir Hikâyesi Vardır

Merhaba Değerli Okurlar, Edebiyat sayfamızda Türkçe ve Türkçe'nin kullanımına dikkat çekmek adına makalelere yer vermeye devam ediyoruz. Bu sayıda sözcüklerin farklı dillerdeki ve Türkçe'deki kullanımlarından bahsedeceğiz. Örneğin; Betiğin Arapça'sı **kitaptır**. Yeri gelmişken söylemiş olalım, kitabın Türkçesi **betiktir**. Kitabın çoğulu **kutubdur** (kitaplar). Kitap yazana "**kâtip**" denir. "**Ketebe**" sözcüğü "**kâtip**" sözcüğünün çoğuludur. "**Kütüb**" kitap konulan yere denir. Yani bizim kütüphane dediğimiz yer Arapça'da kütüb ile ifade edilir. **Kütüphane** Arapça ve Farsça iki sözcüğün (*kütüb+hane*) birleşimidir; "**kütüphane**" demek "**kitap konulan ev**" demektir. "**Mektep**" okul sözcüğünün Arapça'sıdır. "**Mektup**", "yazılı olan kâğıt" anlamına gelir. Bunca örnekten sonra mutlaka sizin de dikkatinizi çekmiştir. Bu sözcüklerin hepsinin içinde sırasıyla **k,t,b** sessiz harfleri hiç sıraları değişmeden yer almışlardır. Değişen sadece sesli harflerdir.

Kitap, kâtip, kütüphane, mektep, mektup gibi sözcükler aynı kökten gelen ve dilimizde kullanılan **Arapça** sözcüklerdir. Görünen o ki kullanılmaya da devam edileceklerdir. Zira, biz **751 Talas Savaşı** ile birlikte İslam dinini ve Arap kültürünü daha yakından tanımaya başladık. İslamiyet, eski tek tanrılı dinimize ve öz kültürümüze benzer olması münasebetiyle ilgimizi çekti ve onu gönül rızasıyla, zamanla kabulleniverdik. Dikkatinizi çektiyse "*kabulleniverdik*" diyorum, "*kabullendik*" demiyorum zira sözcüksel ve kültürel alışverişler bilinç dahilinde olmaz. Bunlar toplumun hayatına otomatikman girer.

Toplum hayatına giren sözcük ve kültürel alışveriş fark edilirse önlem alınır; fark edilmezse **zaman içinde toplumun bir parçası** olur. Dilsel ve kültürel tehlikeler fiziksel savaşlardan daha sinsi ve daha etkilidir. **Akadlar'ı** bitiren savaş sahaları değildir, dillerinin ölümüdür.

1981 yılında ABD'nin bir eyaletinde **Peygamber Efendimiz**, "*Gelmiş geçmiş en büyük devrimci*" olarak seçildi. Çünkü fakirler, kadınlar ve çocuklar gibi ne kadar dezavantajlı gurup varsa hepsini birden ön plana çıkardı ve Cahiliye Dönemini bitirip **Arap Yarımadasında aydınlanmayı başlattı**. Bu da **Arapları bize ve kültürümüze yaklaştırdı** zira bizim yaşayışımız İslami bir yaşayıştı. Mesela; kadının konumu İslamiyetten önce de kutsaldı, İslamiyet de kadın için öyle diyordu. Bizde kadın çalışma hayatının içindeydi, İslamiyet bunda bir mahsur görmüyordu. Bizde kölelik kurumu yoktu, İslamiyet kölelerin azad edilmesini destekliyordu. Bizde yalan, hırsızlık yasak, edep ve adap örfü; Kur'an ayetleri bunları yazıyordu. Biz çalışmayı çok seviyorduk, İslam tembelliği lanetliyordu. Biz tek tanrılı bir dine inanıyorduk, İslamiyet'te de sadece tek olan Allah vardı. **İslamiyet bizi tarif ediyordu, biz İslamiyet'i yaşıyorduk**.

Türkler o dönemde göçebeydi. Orta Asya'dan Anadolu'ya olan yolculuğuna çoktan başlamıştı. Yolu üstünde karşılaştığı birçok devleti tek tek yıkmış, kendine envai çeşit devlet kurmuş **asker**

bir millettir. Bu millet de Arapların aydınlanma hareketinden olumlu etkilenmişti çünkü **Abbassiler** mevali anlayışını benimsemişti ve **Türklerle ayırıştırıcı bir politikayla yaklaşmadılar**. Onlar öyle davranmayınca Türkler de onlarla savaşma ve devletlerini yıkmaya gereği duymamışlardı. Araplar da çok iyi anlamışlardır ki Türkler'e karşı savaşta hiç şansları yoktu. Türkleri karşılarına almak için özel bir sebepleri de yoktu.

Türkler İslam Devleti'nin **askeri kadrosuna girmeye başlamış** ve ona zaferler kazandırmıştır. Çünkü Türkler atı evcilleştirmiştir, silah kullanmakta da üstüne yoktur. Sadece erkeği değil kadını da savaşabilen bir millettir. Savaştan kaçmaz, Uhud'daki okçular gibi mevziyi terk etmez. Ahlaki yapıları sebebiyle savaş sırasında gittikleri yerleri yağmalamaz, yerel halkın aile namusuna göz dikmez. Savaşta belli prensipleri var, zayıfı ve fakiri ezmez. Böyle bir milleti kim karşılarına almak ister ki?

Türkler o dönemde eskiye nisbeten yerleşik hayata geçmeye başlamış ve kütüphane ilgilerini çekmiştir. O dönemin alimlerinin kitaplarına ulaşmış, Arap alfabesini öğrenmişlerdir. Bu sırada **Türkler Araplar'dan yeni sözcük almış ve onlara da savaş sanatını öğretmişlerdir**. Türkler ve Araplar birbirlerini zenginleştire zenginleştire ilerlemişlerdir.

Tabii ki Türklerin kütüphane ile ilk münasebeti 751'den sonra değildir. **İlk Türk kütüphanesi Uygurlar Devleti (745-840) tarafından 30 bin el yazması eserle kuruldu**. Burada sorulması ve cevabından ders alınması gereken bir konu vardır. *Madem Türkler kütüphaneyi Araplar ile etkileşimden önce tanıdı peki, o 30 bin betikten meydana yelen yerin adı neydi? Biz neden bizim kurduğumuz yere de kütüphane diyoruz? Kendi kurduğumuz yeri neden Arapça bir ad ile anıyoruz?* Tamam, Uygurlar yerleşik hayata geçtiler, kütüphane kurdular ama okuma yazma bilen sayısı azdı. Tıpkı şimdiki gibi kimse kitap okumuyordu ki yerin adı üzerine düşünülüp üretilsin. O zaman hikâye anlatıcıları meşhurdur. Gerçi Uygurlar Maniheizm'e geçmişti, et yemiyordu, savaşmak yasaktı. Bilim destekleniyordu. Fakat sosyolojik değişimler çok keskin ve yıkıcı olaylar olmadığı sürece kolay kolay gerçekleşmez. Hele o dönemde iletişim olanağı o kadar zayıfken, linç kültürü yokken, herkes üretim ağının içindeyken değişimin olması kolay değildir.

Hiç kimse kendisi için önemli olmayan bir nesneye kendinden isim koymaz. Hayatı için önemli olanın ise birkaç farklı ismi bile olabilir. Hatta kendinde olanlar yetmez, başkasının koyduğu adı da alır. Örneğin; "*durum*" Türkçe bir sözcüktür. Yetmemiş benzer anlamdaki "*koşul*" sözcüğü de türetilmiştir. Yalnız, dikkatinizi çekerim birisi "*dur(mak)*" öteki "*koş(mak)*" kökünden. Çok önemli bir felsefedir bu. Yetmiş mi? Yetmemiş çünkü "*durum*" meselesi önemli bir meseledir. Gitmiş onunla aynı veya benzer anlama gelen Arapça kökenli "*hâl, vaziyet, mevki, keyfiyet*" sözcüklerini almışız. Özellikle 16. yüzyılda Fransızlarla karşılaşınca aynı anlamdaki "*pozisyon*" sözcüğü de girmiş hayatımıza.

Türkler yerleşik hayata geçip Arap alfabesini ve Arapça'yı öğrendikçe kitap okumaya başlamıştır. Gel gör ki Arapça meselesinin tehlikesini **Karahanlı Devleti** fark etmiş ve **Türkçe** konuşulmasına ağırlık vermiştir. Bu gibi süreçler toplumların bilinçlenmesini sağlar ve **millileşme** eğilimi başlar. Savaş dönemlerinde saçına, tipine bakıp eleştirdiğimiz gençler birden öyle bir kükrer ki herkes korkar. Çünkü **milli duyguların tutkal**

etkisi vardır; o yüzden her zaman desteklenmeli ve korunmalıdır. İşte **Karahanlılar** da tam olarak böyle bir bilinçlenme yaşadı. Popüler olan **Arap alfabesini değil Uygur alfabesini** kullanmışlardır. Arapça ve Farsça'nın önüne bent koymuş olan Karahanlılar ilk büyük Müslüman-Türk devletidir. Müslümanlığa evet ama Arapça'ya hayır demesini bilmişlerdir. "*Bir Türk gibi Müslüman olmak*" bilgeliği Karahanlıların bize armağanıdır.

O dönemdeki Türkçe meselesine verilen önemi **Kaşgarlı Mahmut'un** Araplara Türkçe öğretmek için bir sözlük hazırlamasından anlıyoruz. **Divan-ı Lügatit Türk** 11. yüzyılda yazılan bir eserdir. Bildiğiniz **ilk sözlüğümüzdür**. Bu bilgiden yola çıkarak anlıyoruz ki Türkler güçlü bir kültürle karşılaşmışlar ve dillerini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardır. O endişe ile Arapça dil ilkelerine göre bir sözlük hazırlamak şüphesiz ki onların da Türkçe öğrenmesini sağlamak amacını taşımaktadır.

15. yüzyılda ise ikinci bir tehlike baş gösterir; **Farsça**. **Ali Şir Nevaî**, Farsça'nın dilimiz üzerinde yarattığı etkiye daha fazla dayanamayıp Farslara Türkçe'yi öğretmek için **Muhakemet'ül Lügateyn'i** yazmıştır. Nevaî Türkçe'nin Arapça'dan daha üstün bir dil olduğuna inanmıştır.

Şairler **hece ölçüsünün** cahil ve köylü tabakasını temsil ettiği düşüncesinden hareketle heceden uzak duruyor; **aruz ölçüsüyle** sanatlı şiirler yazıyorlardı. Esasında Ali Şir Nevaî de aruz ile yazabilen çok dilli bir şairdir ama bir noktada durmasını bilmiştir. **Çağatay Edebiyatı'nın** oluşmasında üstün katkısı vardır. Çağatayca yerine Farsça ile yazanlara da çatmıştır. Farsça ve Arapça tamlamalar dili kaplamaya başlayınca Nevaî gidişata

kafa tutmuş ve onlara Türkçe'nin Farsça'dan üstün olduğunu göstermek ve Farslar'a Türkçe'yi öğretmek için sözlük yazmıştır.

Ahmed Vefik Paşa'nın Lehce-i Osmani'si ya da **Şemseddin Sami'nin Kamus-ı Türkî** adlı sözlükleri son dönem Osmanlı Edebiyatı'nın yüz akı niteliğindedir. Cumhuriyet Döneminde bu eserlerin bize devrettiği bilgiden hareketle biz sözlük hazırlayabilmişizdir. Onların emeği sermayemiz, Türkçe'ye katkıları onurumuz olmuştur.

Ülkemizde neredeyse her okulda **kütüphane** var artık. **Bilim merkezlerinin** sayıları her geçen gün artıyor. Ülkemizde kitap okuma oranı geçmişe oranla fena sayılmaz. Kitap okumayı sevmeyenler bile **kitap dinliyor**. Her gün yüzlerce kitap yazılıyor ve hepsini yakalamak mümkün bile değil. Hayatımıza giren bunca yazma eser direkt kitap olarak giriyor.

Prof. Dr. Mehmet Sungur'un son kitabı, "*Aşk, Evlilik, Sadakat-sizlik*" saygın kitapçılarda diyoruz. Dikkat ettiniz mi Arapça bir sözcük olan "**kitap**" sözcüğü "**-ci**" yapım ekini alarak "**kitap satılan yer**" anlamını almıştır. Peki, neden *kitap*, *kütüphane*, *kâtip*, *mektup* sözcüğünü almışız da "*kitap satılan yer*" anlamındaki sözcük her neyse onu almamışız? Gayet tabii onu da alabilirdik. Almamışız çünkü dünyada kitap alıp satma işi başladığında biz Araplar ile ilişkimizi kesmiştik. Biz o zamanlar kendimize dönmüştük. Bir ekle kavram ihtiyacımızı hallettik. Eğer kitap satım işi başladığında biz halen daha Araplarla ya da Farslarla iletişimde olsaydık belki de onların konuyla ilgili sözcüklerini alırdık.

Bir dilden başka bir dile sözcük geçmişse bunun arkasında mutlaka bir hikâye vardır. Hiçbir millet durup dururken bir sözcüğü almaz. Her millet de her sözcüğü almaz. Şu an **İngilizce'den Türkçe'ye geçen sözcükler ile İngilizce'den Arapça'ya geçen sözcükler aynı değildir**.

Geçenlerde sevdiğim bir Türk dizisinin oyuncularından birisinin adını merak ettim. İnternette dizinin tanıtım sayfasına girdim. Oyuncuların oynadığı rolün özelliklerini tanıtmışlardı. "*Domestik görüntü, popüler bir influencer, sosyal challenge*" gibi ifadeler gördüm. Bunların birisini betimlemek için kullanabileceğim sözcükler olduğunu söyleyemem. "**Domestik**" yerine "**evine bağlı**" sözcüğünü kullanırım. "**Influencer**" demem "**etkileyici**" derim. "**Challenge**" demem "**meydan okuyucu**" derim. Bu sözcüklere ihtiyaç duyan bir kesimin varlığı ülkemizde yeni bir insan tipinin oluşmaya başladığını gösterir. Biz isimleri dersimizi tek kelime ile anlatmak için takarız.

İngilizce'den Arapça'ya geçen sözcüklere baktığımızda ise kadın hakları, özgürlük temalı sözcüklerin son 30 yılda daha fazla geçmiş olduğunu görürüz. Çünkü Suudi Arabistan'da kadınlar araba sürme hakkını bile daha 5-6 yıldır edinebildiler.

Uzun lafın kısıası, **her ithal ve ihraç sözcüğünün arkasında derin sosyolojik meseleler vardır**. Dil, kültür ve sosyoloji birbirinden ayrı değildir. Biri harekete geçince diğeri de hemen peşinden yetişir ve ona eşlik eder. Yeni bir sözcük oluşumu dikkatinizi çekince hemen topluma göz gezdirin. Mutlaka bir değişiklik baş göstermeye başlamıştır.

The Road (Yol)

Film, Cormac McCarthy'nin 2006'da Pulitzer Ödülü kazanan aynı isimdeki romanından uyarlanmış olan 2009 yapımı post-apokaliptik bir dram filmi.

Edebiyat ve sinema zaman zaman birbirinden faydalanan iki sanat dalı olup, sinema uyarlamaları çoğu zaman hayal kırıklıkları yaratır. Sine-maseverler bu sebeple romandan beyaz perdeye uyarlanan filmlere temkinli yaklaşırlar. Fakat Cormac McCarthy'nin Pulitzer ödüllü romanından sinemaya aktarılmış Yol (*The Road*) filmi bu görüşü kıran ve hatta filmin romanından bağımsız, başlıca bir yapıt gibi yorumlanabilmesini sağlayan özelliklere sahip.

Filmin psikolojik çözümlemesi ile geneline hâkim olan soluk renk seyirciyi yapıta kolayca adapte ediyor. Bu unsurla seyirciye verilmek istenen kasvetli hava başarıyla yansıtılıyor. Bu psikolojik çözümleme filmde çift katmanlı olarak işleniyor: Nükleer savaş öncesi ve nükleer savaş sonrası dünya.

Film baba ve oğlun bu kurak ve harap olan dünyada kurtuluşu erebilmek için güneydeki sahil şeridine ulaşmak amacıyla çıktıkları yolculukla başlıyor. Bu yolculuk öncesi meydana gelenler ve annenin evi terk etmesi geriye dönüşlerle izleyiciye yansıtılıyor.

Filmimizin her iki katmanının içerdiği psikolojik çözümleme ve semboller anlatım derinliğini sağlıyor ve filmi, kıyamet senaryolarını birbirinden kopya ederek tekrar tekrar gözler önüne seren klişe filmlerden ayırıyor. Filmin ilk ve en önemli özelliği ise içerisinde yer alan karakterlerin hiçbirisinin adının geçmiyor olması ve zaten buna da gerek duyulmuyor. Filmin başarısındaki sır da burada yatıyor. Çünkü konu zaten karakterlerin başından geçen olaylar değil, anlatılan insanlığın ta kendisi: "Daha

fazla güç, daha fazla zenginlik isteği ve tamahkârlığın getirdiği hırs ve dünyanın bunun sonucunda tükenişi. Günümüz dünyasının durdurulamayan isteklerinin bizi götüreceği olası son. Bu kasvetli hava filmdeki puslu ve soluk renkli atmosferle sağlanıyor ve aslında günümüz insanına çanak tutuluyor."

Yaşadığı dünyayı hırslarıyla ve bitmek bilmeyen istekleriyle kirleten insanın trajik öyküsüdür Yol filmi. Baba ve oğlunun her şeye rağmen hayatta kalmak için mücadele verişleri ve bunu yaparken insanlık vasıflarını kaybetmemeye gayret edişleri de filmin önemli mesajları arasında yer alıyor. Nitekim bu yolculukta harap olmuş dünyada baba ve oğlunu, kendi türdeşlerine zarar vererek yaşamlarını sürdürmeye çalışan toplulukların oluşturduğu tehlikeler bekliyor. Şiddet dürtüsüyle hareket eden bu insanlar aslında insanoğlunun kendi elleriyle mahvettiği dünyasının içinde bulunduğu kaosu temsil ediyor. Tıpkı bir insanın hırslarıyla kirlettiği benliğinin yaşadığı içsel sıkıntılar ve çatışmalar gibi. Bu içsel sıkıntılar ve çatışmalardan dolayı yaşanan zihinsel bunalımların getirdiği dürtü kontrolü kaybı ve bunların diğer insanlarda yarattığı korku ve endişe filmde çok başarılı bir şekilde işlenmiş.

Yaşadığı ve beslendiği dünyasını kurak ve harap bir dünyaya çeviren insanoğlunun kendi elleriyle yarattığı cehennemde içine düştüğü açmazlar sonucu ruhsal tekamülünü kaybetmesi filmde başarılı bir şekilde yansıtılıyor. Buna karşın baba, oğluna daima iyi insanlar olduğunu telkin ediyor ve bir gece yaktıkları ateşin başında otururken oğluna bunu tekrar anımsatarak "Biz iyi insanlarız, çünkü ateşi taşıyoruz." diye ifade ediyor.

Ateş, tüm ezoterik öğretilerde ve dinlerde arınmanın sembolüdür ve kötülüğü yakıp yok eden ve insanı bu vasıflarından arındıran bir semboldür. Bu sebeple hayatında pek çok kötülük yapan ve günah işleyen kimselerin cehennemde ateşle cezalandırılmaları pek çok dinde

yer alır. Filmde de bu sembol hem yaşanan ızdırap hem de arınmanın sembolü olarak kullanılmıştır ve ayrıca hayatta kalabilme arzusunun da sembolüdür. Filmin son kısmında babanın ölümü üzerine çocuk yalnız kalır ve kumsalda yanına biri yaklaşır. Çocuk onu sorgularken ateşi taşıyıp taşımadığını sorar ki onun insani olmayan vasıflarından arınmış olup olmadığını bu yöntemle sorgular, tıpkı babasının öğrettiği gibi. Kainatın temelinde yatan ateşin babadan oğula bir miras olarak geçişidir ve yolun varlık sebebidir. Oğulun bu mirası nasıl kullandığı ise filmin muamması durumunda...

Babanın filmdeki tek mücadelesi eşinden kendisine yadigar olarak kalan oğlunu korumak ve onu güvenli olarak gördüğü, onlar için adeta kurtuluşu erişim sembolü olan, güney sahillerine ulaştırmaktır. Bu mücadelesi uğruna zaman zaman gaddarlaştığı görülür. Hayatta kalmak ve

AD

oğlunu korumak dürtüsüyle yollarına çıkan ihtiyarı yanlarına alıp yemeğini paylaşmak istememesi ve kendilerini soyan siyahıyı

yolda yakalayıp bütün kıyafetlerini alarak soğukta çıplak bir şekilde ölme terk etmesi bu ruhsal durumun yansımasıdır. Bu anlarda oğlu ona bunu yapmamasını ve onlara yardım etmeleri gerektiğini telkin eder. Zor şartlarda hayatta kalmaya çalışan bir insanın acımasız olduğu anlarda vicdanının onu rahatsız eden fısıltıları gibi.

Baba, oğluna olan sevgisi sebebiyle adeta onu hayatının tek gayesi haline getiriyor. Onun yaşaması ve güvenli bir şekilde güneye ulaşması babası için bir inanç meselesi haline geliyor. Baba için hayatta kalmak ve oğlunu korumak yegane amaç ve bu sebeple intihara kalkışmaya karşı çıkıyor. Eşinin intihar konusundaki ısrarları üzerine bunu reddediyor ve ne olursa olsun intiharın bir çözüm olmadığını düşünüyor. Yaşam mücadelesini bırakmak insan olmanın erdeminin sekteye uğraması ve ruhsal tekamüle, insan olmaya ve insan

olarak kalmaya engel. Yaşamda kalıp mücadele vererek erdeme ve gerçek kurtuluşa erebileceğinin farkında ve bu düşünce filmde güney sahilindeki iyi insanların olduğu yere ulaşma sembolüyle veriliyor ki oğlu için bunu başarıyor da kendisi göremese de. Ayrıca yolculukları boyunca takip edildikleri hissine kapılıyor ki nitekim bu hisleri yanlış değil, çünkü herkes tıpkı onlar gibi "Yol'da.

Dış dünyanın baba üzerinde yarattığı etkiler filmdeki diğer psikolojik çözümlemeleri ve sembolleri oluşturuyor. Verdiği mücadelenin fiziki ve ruhsal yıpranmaları sebebiyle babada meydana gelen çöküş farkındalığına sebep oluyor. Farkındalık, insanın dış dünyayı bilinçli olarak algılayıp kendi benliğinden ayırması ve bu yolla kendi varlığının bilinci- ne varması demektir. Dış dünyanın kasvetinin kendisinde yarattığı ruhsal bunalım babanın var olan durumun farkına varmasına sebep olur. Kendi ruhunda yarattığı yansımalarından yola çıkarak benliğinin farkına varır. Bu durum farkındalığına ulaşarak bir mücadele içerisine girmesinde tetikleyici güç olur. Fakat bu mücadelede zaman zaman tükendiği ve çıkmaza düştüğü de oluyor. Bu durumlarda kimi zaman rüyalarında görerek ve ruhsal açıdan bitkin düştüğü anlarda zihnine eşikle birlikte geçirdiği huzurlu, güvenli ve mutlu zaman dilimlerini getirerek kendini teskin ediyor. Bu da yaşadığı olayların kendisinde yarattığı anima arketipinden kaynaklanıyor.

Anima arketipi hayatta üstlendiğimiz dişi ya da eril kişiliğimizin bir parçasını oluşturur. Pek çok insan için anne karnından itibaren başlayan bir süreçtir. Bebek, anne karnındayken onunla bağ kurar. Bu süreçte dış dünyadan ve onun tehlikelerinden yalıtılmış sıcak, mutlu, güvenli ve huzurlu bir dünyadır birey için. Bu ortamın bireyde oluşturduğu mutluluk bireyin doğumdan sonra sürekli olarak bu anne karnındaki mutlu ortamı aramasına sebep olur. Bu sebeple insan hayatı boyunca tüm yaptıklarıyla bu mutlu ve güvenli hayatı elde etmeye çalışmakla uğraşır. Bu geriye ve ilk hale dönüş isteği insanın dış dünya ile çatışmasına

sebebi olur. Kişi iç benliğinde yarattığı dünya ile dış dünya arasındaki çatışmalardan dolayı mücadeleye girer. Bu mücadelede kaybettiği her an dış dünyaya karşı menfi tavır almaya başlar ve ona sırtını döner. Bu sebeple yaşadığı içsel sıkıntıları bastırmak, güvende ve mutlu olabilmek için anne karnındaki o sıcak ortamı arar. Bu kimi zaman kişiye duyulan aşkla veya onunla yaşanan güzel anlara duyulan özlemle belirir. Nitekim filmde baba, tükenmişlik ve dinlenme anlarında eşikle birlikte geçirdiği mutlu, güvenli ve huzurlu anları hatırlar. Anne, onun için ilk kadın figürüyse eşi de onun yerini dolduran ikinci kadın figürüdür. Filmdeki bu unsurlar da işte bu anima arketipine göndermelerdir. Eşi ve ona duyduğu aşk ve istek onun için güvenli bir sığınaktır. Bu anima arketipine bir diğer örnek ise baba ve oğlun yolda yer altı sığınağına rastlamalarıdır. Nitekim bu sığınakta pek çok yemek bulunmasının yanı sıra yeraltında olması sebebiyle karanlık ve görünmezlik unsurlarıyla aynı zamanda güvenli ve huzurlu bir ortamdır. Bu ortamda yaşadıkları bol yemekli, mutlu, güvenli ve uzun zamandır yakalayamadıkları huzurlu ortam bulur onları. Tıpkı dış dünyanın her türlü etkenlerinden yalıtılmış ve annenin yediği besinlerden faydalanan rahimdeki bebek gibi.

Yol filmi konusu, senaryosu, kurgusu, oyunculuğu, yönetmenliği, içerdiği psikolojik çözümlemeler ve sembolizasyonlarıyla genel bir insan prototipin işlendiği eşsiz bir yapıt. Ayrıca hırslarıyla dünyayı kirleten biz insanoğluna dünyamızın kıymetini bilmemiz konusunda görselliğiyle ayna tutan ve olay örgüsüyle insan doğasının anlatıldığı başarılı bir film. Hem sembolik içerikliğiyle derin bir felsefeyi kucaklayan hem de baba ve oğlun hayatta kalabilmek için verdikleri mücadele ve aralarındaki kuvvetli sevgi bağının neleri başarmaya yettiğini anlatan muhteşem bir sinema uyarlaması. "Yol'da insanın iç dünyasında bastırılmış karanlık yüzlerinin yansımaları da bulunmakta. Onda hepimizin benliğinden bir parça var. Çünkü hepimiz "Yol'dayız.

PIYANO

Müzik denilince akla gelen ilk enstrümanlardandır. Klasik müzikten popa, cazdan rock müziğe kadar pek çok tarzda kullanılır. Büyük bestecilerin en yakını, müziğe yeni başlayanların öncelikli tercihi olandır. Klavyesinde beyaz ve siyah tuşları olan, on parmakta on marifet gerektirir. Evet, piyanodan bahsediyoruz.

italyancada "hafif" anlamına gelen "piano" ismi Bartolomeo Cristofori'nin 1711'de icadına verdiği "piano e forte", yani "hafif ve kuvvetli" sözcüğünün kısaltmasından gelmektedir. Klasik bir piyanoda **52 beyaz ve 36 siyah tuş** olmak üzere 88 tuş bulunmaktadır. Klavyede bulunan **beyaz tuşlar ana notaları, siyah tuşlar ise diyez ve bemolle belirtilen ara notaları** vermektedir. Piyanoda 'do' sesi veren iki tuş arasındaki tuş takımına bir "oktav" ismi verilmekte olup, klasik **piyanolarda 7,5 oktav** bulunmaktadır.

Akustik ve telli bir müzik aleti olmasına rağmen tahta çekicin tellere vurmasından dolayı **vurmali bir çalgı** olarak da anılmaktadır piyano. Tuşlarına basıldığında içindeki **tahta çekiç tellere vurur ve sesi çıkarır**. Parmaklar çekildiğinde ise teller damper denilen titreşim azaltan parça vasıtasıyla susturulur. Bununla birlikte piyanonun alt bölümünde **ses titreşimini kontrol etmeye yardımcı olan pedallar** bulunmaktadır. Yani, tuşlardan parmaklar kaldırılrsa bile sesi uzatmak mümkündür.

Piyano pahalı bir enstrümandır ve taşınabilir bir enstrüman olmasına rağmen aynı anda birçok yerde bulunma özelliği ile **dünyanın en yaygın olarak kullanılan enstrümanlarından biridir**. Aynı zamanda kendi başına bir orkestra gibi kullanılabilen piyano, etki alanı en geniş enstrümanlar sıralamasında da ilk sıralarda bulunmaktadır.¹

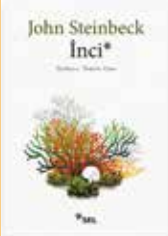
Bir tutkudur piyano. İnsanoğlunun duygularını yansıtan bir müzik aletidir. Dokunaklı bir çalgıdır. Tuşları ruha vurur. Çıkardığı tınılarsa bütün bariyerleri aşar, toplulukları bir araya getirir ve mutluluk yaratan bir lisan olur. Tüm dünya insanları olarak, müziğin birleştirici evrensel lisanını konuştuğumuz, onun barışçıl doğasında bir araya geldiğimiz günlere kavuşmak dileğiyle...Bol müzikli günler dilerim.

Dinleme önerisi

İNCİ

John STEINBECK // Sel Yayıncılık, 2012

John Steinbeck, İnci adlı eserinde bir Meksika halk hikâyesinden esinlenerek yazdığı, Kino adlı bir inci avcısının fakir ama huzurlu yaşantısını konu alıyor. Saz bir kulübede eşi ve bebeği ile yaşam mücadelesi veren Kino, umudunu asla kaybetmeyen çalışkan bir baba olarak ailesine daha iyi şartlar sunmak için çabalayan dürüst bir adamdır. Ancak bir gün küçük oğulları Coyotito'yu bir akrebin sokması sonrasında Kino, hayatın acımasız yüzünü, insanların ne kadar duyarsız olabileceğini görür. Küçük oğlunu sokan akrebi hiddetle öldüren Kino, onu tedavi ettirmek

için kasabanın doktoruna götürür. Ancak kasabanın doktoru gözünü maddi hırslar bürümüş, vicdan yoksunu bir adamdır ve Kino'nun hiç parası olmadığını fark ettiğinde küçük Coyotito ile ilgilenmez. Çaresizce evine dönen Kino, oğlunun tedavi masraflarını karşılayabilmek için her zaman yaptığı gibi inci avına çıkar. Ancak çıktığı bu av, İnci adlı eserde küçük Coyotito ve aile için büyük bir fırsat yaratırken, diğer yandan insanoğlunun açgözlü ve karanlık yanını ortaya çıkaran olaylara sebep olur.

John Steinbeck, İnci adlı eserinde hırs ve aç gözlülüğün ne denli büyük felaketlerle sonuçlanabileceğini ve aniden gelen büyük zenginliklerin mutluluğu ve huzuru ne kadar hızlı bir şekilde bozabileceğini gösteriyor. Dram yüklü olay örgüsünü çarpıcı bir gerçeklikle aktaran John Steinbeck, aynı zamanda yoksullar ve hayat mücadelesi veren insanlar için şartların ne kadar zorlayıcı ve acımasız olduğunu da başarılı bir şekilde okuyucularla paylaşıyor. Bu yönüyle İnci John Steinbeck kaleminden çıkan son derece cesur ve etkileyici bir eser.

KALP AĞRISI

Halide Edip ADIVAR // Can Yayınları, 2010

Kalp Ağrısı, edebiyatımızın unutulmaz yazarı Halide Edip Adıvar'ın en tanınmış, en duygusal romanlarından biri. Halide Edip, çoğu romanında yaptığı gibi değişik anlatım teknikleri kullanarak yazmış Kalp Ağrısı'nı. Zeyno'nun güncesini, mektuplarını okurken kendinizi soluk kesici bir aşk öyküsünün içinde buluyorsunuz.

"El ele ve göz göze duruyoruz. Yüzü sapsarı, gözleri iki altın ışık gibi dudakları durmadan titriyor; eli, içinde sıkıdığı elimin bir parçası, devamı kadar benim!

Birdenbire bizi bulacaklar, geri çevirecekler gibi ovaya doğru el ele uzaklaşıyoruz. Hiç konuşmıyoruz, yanımdakinin titrediğini, kalbinin yine bir motor gibi attığını duyuyorum; fakat eli gibi bütün vücudu da vücudumun devamı kadar benim; belki bu titreme bu heyecan benim kalbimdedir. Çünkü iki kalpli bir tek vücut mu, yoksa iki vücutlu bir tek kalp mi olduğumuzu bilmiyorum."

İslam dünyası için kan, acı ve göz yaşının yaşandığı bir yüzyıldı. Orta Asya steplerinden çıkıp Ortadoğu'ya ve Uzak doğuya yayılan **Moğol İmparatorluğu** en büyük darbeyi İslam coğrafyasına vurmuştu. Moğolların efsanevi hükümdarı **Cengiz Han**, geçip gittiği topraklarda bırakın insanı canlı hiçbir şey bırakmıyordu. İşte Cengiz Han'ın karşısında ona direnen hatta ordusuna ilk yenilgisini tattıran büyük Türk ve İslam komutanı **Celaleddin Harezmsah**, babası Alâeddin Muhammed'in Moğollara yenilip, esir düşüp kısa bir süre sonra hayata gözlerini yummasıyla tahta çıkacaktı.

Asıl adı **Mengüberti** olan **Celaleddin Harezmsah**, babasının vefatı üzerine hükümdarlığını ilan etti. Ancak bu durum kardeşleri tarafından kabul edilmedi, kendisi güç toplamak ve taraftar bulmak için **Gazne** bölgesine çekildi. Bu esnada kardeşleri Moğol saldırısı sonucu hayatını kaybetti. Gazne bölgesinde güçlenen **Celaleddin Harezmsah Moğol komutanlarını bozguna uğrattı**. Bunu haber alan Cengiz, güvendiği komutanlarından biri olan **Kutugu Noyan'ı** Celaleddin Harezmsah üzerine yolladı. Yapılan savaşta Moğollar ağır bir yenilgiye uğradı. Büyük bir ganimet ele geçirildi ama **ganimet paylaşımı** sırasında sorunlar baş gösterdi. Bu durumu ajanları tarafından öğrenen **Cengiz Han**, yenilginin acısını çıkarmak amacıyla ordunun başında bizzat sefere çıktı. İnanılmaz kalabalık olan Moğol ordusunun geldiğini öğrenen Celaleddin Harezmsah civar devletlerden yardım istedi. Ne yazık ki kendisine istenilen destek verilmedi. Kendisi ordusunu **Hindistan** üzerine yürüttü. Celaleddin Harezmsah'ın amacı Sind nehrini geçip Hindistan'da Moğol tehlikesinden uzaklaşıp güçlenerek geri dönmekti ama karşıda da dünya savaş tarihinin en büyük komutanlarından olan **Cengiz Han** vardı. İnanılmaz bir hızla ordusunu ilerleten Cengiz Han, Sind nehri civarında Celaleddin Harezmsah ve ordusuna yetişti ve onları abluka altına aldı. Harezmsah Ordusu sayıca Moğolların çok ama çok altında idi. **Celaleddin Harezmsah** o aslan yüreğiyle savaştan kaçmadı. Süvarilerini harp nizamına sokup,

Celaleddin Harezmsah

Tarihin ağır aksak işleyen dönemlerinden biriydi 13. yüzyıl...

Moğol ordusunun kalbine hücum etti. Moğol ordusunun merkezi savaş meydanında darmadağın olmuştu. Zafer çok yakındaydı ama harp taktiklerinde usta olan Cengiz Han son sözünü henüz söylememişti. Geride beklettiği on bin kişilik ordusuna hücum emri verdi. Zaten sayıca az olan ve inanılmaz bir kahramanlıkla savaşan **Harezmsah ordusu maalesef yenilgiye uğramıştı**. Celaleddin Harezmsah'ın annesi ve ailesi Moğollara esir düşmektense ölmeyi tercih ederek kendilerini nehrin soğuk sularını bıraktı. Çünkü Moğolların acımasızlığı ve şiddetini o dönemde yaşayan herkes çok iyi bilmekteydi. Kendisine teslim olanları bile kılıçtan geçiren Moğollar tarihe acımasızlıklarıyla yazılmışlardı. Yoğun ok atışından sıyrılan **Celaleddin Harezmsah** çok küçük bir birlikle nehrin öteki tarafına geçmeyi başardı ve Moğol tehlikesinden uzaklaştı.

Hindistan'a geçen Celaleddin Harezmsah burada irili ufaklı birçok çatışmaya girdi ve kendi varlığını burada kabul ettirdi. Hindistan'da ittifaklar kurarak güç topladı. Hindistan'da 3 yıl boyunca kaldı ve geçen zamanın ardından İslam topraklarına geri dönerek, İslam dünyasının baş düşmanı Moğolların karşısına yine büyük bir azimle dikildi.

Hindistan yıllarının ardından Celaleddin Harezmsah, 1225 yıllarında İran topraklarına geldi. Burada yine birçok savaşa katıldı. İttifaklar kurdu ve gücüne güç katarak **Harezmsah Devletini** tekrardan güçlü bir hale getirdi. Celaleddin Harezmsah, gerçekten büyük bir savaşçı ve teşkilatçı bir sultan idi. Etrafında büyük bir ordu topluyor ve fetihler yapıyordu. Kısa zamanda **tüm İran topraklarını** kendi ülkesine kattı. Bu toprakları

“

Celaleddin Harezmsah'ın aslında en büyük amacı Moğol tehlikesini bertaraf etmektir. Bunun için mücadele ediyor, diğer Müslüman hükümdarlarla işbirliği yapmak ve Moğol tehlikesine karşı tek bilek olmak istiyordu.

”

kimi zaman çatışma ile kimi zaman uyguladığı siyaset ile yani ittifaklar yaparak savaşmadan alıyordu. Bu durum Celaleddin Harezmsah'ın siyasi dehasını ortaya koymaktaydı.

Celaleddin Harezmsah'ın aslında **en büyük amacı** Moğol tehlikesini bertaraf etmektir. Bunun için mücadele ediyor, diğer **Müslüman hükümdarlarla işbirliği yapmak** istiyor ve Moğol tehlikesine karşı tek bilek olmak istiyordu. Ancak onun bu düşünceleri diğer hükümdarlar tarafından tam anlaşılamamıştı. Moğolları yenmek ve onları bölgeden atmanın artık tek yolu kalmıştı. Celaleddin Harezmsah artık son planını uygulamaya karar vermişti. **Bu da büyük bir ordu kurmak ve Moğolların karşısına bu şekilde çıkmaktır.** Savaşı kazanmak için büyük maddi imkân lazımdı. Bu sebeple Celaleddin Harezmsah zengin olan **Gürcü Krallığına** büyük seferler düzenledi. Yapılan her savaşta Gürcü Krallığını ağır yenilgiye uğrattı. Ve oradan büyük maddi gelir sağladı. Celaleddin Harezmsah'ın bir amacı da Türk kuvvetlerini bir çatı altında toplamaktır. Bunun için fetihlere devam etti ve son olarak **Ahlat'ı fethetti.** Bu durum iki büyük devleti karşı karşıya getirecekti.

Anadolu Selçuklu hükümdarı **Alâeddin Keykubad** Moğol tehlikesine karşı daha çekingen davranıyor ve Harezmsahların Moğollarla mücadele edeceğine inanmıyordu. Ahlat'ın fethi iki hükümdarı karşı karşıya getiriyordu. Türk hükümdarlarına göre semada iki güneş olamayacağı gibi yeryüzünde de iki hükümdar olamazdı. İşte bu söz yine gerçek olacak iki büyük sultan harp meydanında son sözlerini söyleyecekti.

“

Celaleddin Harezmsah yaşantısı boyunca halkına adil davranmış ve birçok hayırda bulunmuştur. Girdiği her savaşta cesaretini ve gözü karalığını konuşturmuş, yenilgilerinde dahi düşman ordularına büyük zararlar vermiştir.

”

1230 yılında Yassıçemen savaşında Anadolu Selçuklu ordusu Harezmsah ordusundan kat ve kat üstündü. Yapılan savaş Selçuklu ordusu kazandı. Celaleddin Harezmsah yenilgi üzerine **Azerbaycan** topraklarına gitti. Maalesef ki ordusu yoktu. Moğolların Celaleddin Harezmsah'a büyük düşmanlığı devam ediyordu. Çünkü Moğolları o zamanda tek yenen ve tehlike yaratan devlet oydu ve Moğollara göre ortadan kaldırılması lazımdı. İnanılmaz takip Azerbaycan topraklarından başlayarak **Diyarbakır'a** kadar sürdü. Moğol kuşatmasını yaran ancak etrafında kimse kalmayan ve yaralanan Celaleddin Harezmsah bir eşkiya saldırısı sonucu şehit oldu. (1231)

Kısa olan ömrüne büyük zaferler sığdıran Celaleddin Harezmsah teşkilatçı yapısı, gözü karalığı ve harp meydanlarında aslanlar gibi çarpışmasıyla tarihimize altın harflerle yazıldı. **Kendisinin çok büyük hayalleri vardı ve en büyük hayali İslam dünyasındaki Moğol tehlikesini kaldırmaktır. Bunun için mücadele etti ve bu uğurda çarpışırken şehitlik mertebesine yürüdü.** Celaleddin Harezmsah yaşantısı boyunca halkına adil davranmış ve birçok hayırda bulunmuştur. Girdiği her savaşta cesaretini ve gözü karalığını konuşturmuş yenilgilerinde dahi düşman ordularına büyük zararlar vermiştir.

Siyasi olarak biraz **destek görmüş olsaydı**, Moğol tehlikesini çok önceden bertaraf edebileceği tarihçiler tarafından belirtilmiştir. **Cesareti ve inanılmaz savaşçı yönüyle** Moğollara ve Hristiyan Gürcülere yaptığı seferler nedeniyle sadece Türk tarihimizde değil, tüm İslam tarihinde ismi hayırla anılan bir komutan haline gelmişti.

Tarihimizin arka sokaklarında kalmış bugün belki de birçoğumuzun unuttuğu büyük kahramanlar ve olaylar vardır. Asıl olan tarihimize, bu kahramanlarınıza bakıp yarınımızı şekillendirmektir. Unutulmamalıdır ki hiçbir şey geçmişten bağımsız değildir ve gerçek zafer unutanların değil hatırlayanlarındır.

ferzin

Esir olduktan sonra Rusya'ya sevk edilen, esir kampından bir yolunu bulup kaçarak Sivastopol'e gelen, otuz küsur yaşlarında, esmer tenli, uzun boylu, şakaklarına hafif ak düşmüş sivil giyimli bir Türk subayı idi Şeref Bey. Ferzin'i teselli etmek için kendi başına gelenleri

anlatmaya başladı: "Enver Paşa'nın yanlış kararı ile Sarıkamış Cephesi'nde birçok askerimiz telef oldu. Yaşanan açlık, dondurucu soğuk ve bozgunun etkisi vardı üzerimizde. Allahuekber Dağlarını geçmeye mecbur kalan askerlerimiz; fırtına ve tipiye yakalandılar ve çok büyük

zayıtlar verdik. Sarıkamış'ta cehennem ateşi içinde ve şarapneller altında her saniye ölümle burun buruna gelmek ne beni ne askerlerimi yıldırmamıştı. Ne var ki, tutsaklık hatır ve hayalimden bile geçmemişti. Böyle bir bela yıldırımına çarpılmak beynimi, kişiliğimi ve varlığımı

paramparça etmişti, tutsaklık ölümünden çok betferdi.

Sarıkamış'tan bindirildiğimiz trenle iki gün yolculuk yaptıktan sonra Tiflis istasyonuna geldik. Burada esirleri yazıyorlar, gidecekleri yere göre ayırıyorlar ve genel temizlik yapıyorlardı. 4-5 tren dolusu Türk vardı. Ancak içlerinde asker elbiseli kimseler pek azdı. Ruslar harbin başlangıcında girdikleri topraklarımızdan çekilirken ihtiyarlara varıncaya kadar bütün erkekleri toplamış Rusya'ya göndermişlerdi. İleri harekâta geçtiğimiz zaman, rastladığımız köylerde kadınlar başımıza üşüşüyorlar, erkeklerinin Ruslar tarafından götürüldüklerini ağlayarak anlatıyorlardı.

Rus gazetelerinin yüz binlere çıkardığı Türk esirlerinin birçoğu işte bu sivil ve silahsız halktan ibaretti. Rusların bunu niçin yaptıklarına şaşıyordum. Bu insanlar Sibiry'a sürülmüş ve pek çoğu oralarda ölüp kalmışlardı. Rusların, Türkiye ve İran'a karşı en büyük harekât ve ikmal merkezi olan Tiflis, adeta sivil esirleri de asker yapan bir pota gibiydi.

Tiflis ve Bakü halkı, garlara ilk parti gelen esirlerin kötü olan genel durumunu görünce dehşete kapıldılar. Birincisi, kış mevsimi olmasına rağmen çok hafif giyimliydi. Giysileri birbirlerinden farklıydı; çünkü Türk ordusunun herkese verebilecek üniforması yoktu. Sınıra yakın bölgelerden orduya katılan acemilerin üzerlerinde kendi giysileri vardı ve bu giysiler dağlardaki zorlu operasyonlarda yırtılıp, sökülmuşlerdi. İkincisi askerler çok yorgun, aç ve tükenmiş görünüyorlardı. Çoğu zaman trenin durduğu her şehirde, esir gibi teşhir edilmek için dolaştırılıyorlardı.

Bit istilasına uğramış hasta esirlerin durumu tahammül edilemeyecek haldeydi. Has-

tanedeki hastabakıcılar Türk esirlerin kirli ve yırtık elbiselerini yakarken ateşten, yanmakta olan parazit böceklerden sanki barut tozu atılmış gibi öylesine güçlü çıtırtı sesleri çıkıyordu ki anlatamam...

Esir düşen yaralı Türkleri tamamen kapalı kafes vagonlarda uzun süren yolculuğun sonunda getiriyorlardı. İçeride kafesler dolusu insanların kimisi ateşli silahla, kimileri süngü, kılıç yaralarıyla çoğu pansumansız, uzuvları donmuş, aç, ıstırap içinde insanlar tek bir kitle gibi sıkıştırılmış; küçücük pencerelelere uzatılmış eller... Ve böylece trenlerle naklediliyorlardı. Zayıf, takatsiz, ateş gibi gözleriyle tüm barakayı dolduruyorlardı.

Türk hastaların arasında birçok aksakalları uzamış yaşlılar da bulunuyordu. Bunlar Rusya sınırındaki bölgelerden, sivil halktan, Rus ordusuna karşı silah ile çıkmış olanlardı. Onların hepsi sessizce yatmaktaydı, inlemeden sabırlı, sakin...

Esirlerin ilk uğrak yeri olan Azerbaycan'da Bakü şehrinin Hazar Denizi'ne uzanan Zih Burnu'nun karşısında 900 dekarlık bir alana sahip olan Nargin Adası, Rus hükümeti tarafından Birinci Dünya Savaşına kadar ağır suçlular için hapisshane olarak kullanılıyordu. Hiçbir su kaynağı ve bitki örtüsüne sahip olmayan adanın en meşhur yönü, hemen sahiline çıkılınca görülen yüzlerce yılanı idi. Bu yönü dikkate alınarak Nargin'e "Yılan Adası" da deniliyordu. Esaretlerini burada her türlü zorluk ve mahrumiyet içinde geçiren Türk esirlerinin adaya taktığı isim ise "Cehennem Adası" idi. Doğal bir hapisshane görünümünde olan ada, 1915 yılının baharında Prens Oldenburg'un inisiyatifi ile harp esirleri için bir kamp durumuna getirilmişti. Bölgenin ikliminin Türkiye iklimine yakın olması sebebiyle, buradaki kampın

özellikle Türk esirleri için uygun bir kamp olması düşünülmüştü. Bu meyanda, her biri iki katlı olmak üzere 40 tahta baraka inşa edilen Nargin Kampı'nda her koğuşta 125 esir yerleştirmek suretiyle toplam 10.000 esir iskân edilmesi tasarlanmıştı.

Kampın barakaları tahtadan yapılmış olup, döşemesizdi. Duvarlar ise her türlü dış tesire açık, örtüsüz ve kirecsizdi. Bu sebeple şiddetli rüzgâr bu barakaları kısa sürede örselemiş, pencerelerde kırılan camların yerine kâğıt parçaları ve paçavralar sokuşturulmuştu. İklim şartlarına uygun çatılar yapılmadığı için yağmur ve şiddetli fırtınalar esnasında yağmur suları ve aşırı miktarda kum açık yerlerden içeri girerek koğuşların her tarafına nüfuz ediyordu.

Geceleri petrol lambaları ile aydınlatılan kampın müstakil bir yemekhanesi ve çamaşırvhanesi yoktu. Bu sebeple esir subaylar yemeklerini yattıkları yerde pişirmek ve yemek zorunda kalıyorlardı. Bundan dolayı kamp her türlü haşerat ve farelerin istilasına uğramıştı. Bu durumlarda periyodik olarak yapılması gereken dezenfeksiyon işlemi yapılmadığından kamp sıhhi şartlardan son derece uzaktı. Pek kuvvetsiz ve ölüme yakın olan esirlerin üzerinde milyarlarca sinek vardı.

Rusların cephelerde yediği ağır darbeler sebebiyle cephelerin çökmesi, Rus Çarlık İdaresinde Bolşeviklerin yarattığı merkezi sarsıntıların devamında gelen ihtilal sonucunda, esirler Rusya'nın birçok yerinde ve bilhassa Sibiry'a'da kendi başlarına kaldılar. Bu sebeple başta Sarıkamış olmak üzere çeşitli cephelerde esir düşüp Sibiry'a'ya sevk edilen Türk subay ve erleri Kafkasya'ya doğru yola koyuldu. Sibiry'a'dan Kafkasya'ya doğru trenlerle bir esir akımı başladı.

Osmanlı'da Bir Padişah Divanı Divan-ı Hümayun

Değerli Okurlar, önceki sayımızda Divan-ı Hümayun'un anlamından, sistemin özelliklerinden bahsetmiştik. Haziran sayımızda Divan-ı Hümayun ile ilgili diğer bilgilerle yazımıza devam ediyoruz.

Osmanlı'da Divan-ı Hümayun'da Görülen İşler

Divan toplantılarında gündemi **reisülküttab** hazırlardı. Öncelikle siyasi ve idari konular tartışılırdı. Padişahın onayına ihtiyaç duyulmayan meselelerde ise hemen karara varılır oluşturulan müsveddeler temize çekilmek için **nişancıya** teslim edilirdi. Nişancı, padişahın tuğrasının bulunmuş olduğu müsveddeleri bizzat hazırlar ya da emrindeki görevlilere hazırlatırdı. Böylece **Divan-ı Hümayun padişah adına karar veren bir kurul olduğuna ortaya koymaktadır**. Padişaha danışılması gereken hususları "**arza çıkmak**" olan uygulama ile padişahın görüşü alınır öyle karara bağlanırdı. **Ferman** kabul edilen bu hükümler Divan-ı Hümayun sicilleri ve "**Mühimme Defterleri**"ne kaydedilirdi.

Divan-ı Hümayun, **adli karar alma** yetkisi olan en önemli özelliği ile ön plana çıkmaktadır. Devlet içerisinde toplumsal **konumu, yaşı, dini, dili ve cinsiyeti fark etmeksizin** herkes yazılı olarak ya da bizzat şikâyetini bu divana iletme hakkına sahiptir.

“

Devlet yönetim sisteminin en elzem müesseseleri arasında ilk sırada Divan-ı Hümayun'un geldiğini görmekteyiz. Bu devlet yönetim sisteminin aktarılması atalarımız olan, Türk-İslam Devletlerinden bu yana bir silsile halinde birbirini takip ettiğini görmekteyiz.

”

Divana iletilen bütün bu **şikâyetler** dikkate alınmak ve bir karara bağlanmak zorundaydı. Bir nevi **temyiz mahkemesi** özelliği barındıran Divan-ı Hümayun şikâyetleri incelerdi. Eğer şikâyetler **şer'i konularda** ise yeniden gözden geçirilmek için **kadırlara havale** edilirdi. **Örfi konulardaki** şikâyetler ise **veziriazam, nişancı** ve diğer vezirler tarafından değerlendirilip yeniden karara bağlanırdı.

Osmanlı'da Divan Çeşitleri

Osmanlı Devleti'nde Divan-ı Hümayun dışında başka divanlar da bulunmaktadır. Bunlar **merkezde bulunan divanlar ve eyalet divanları** olmak üzere ikiye ayrılır. Merkezdeki divanların başında "**Divan-ı Asafi**" veya "**İkinci Divan-ı**" olarak veziriazamın divanı gelmektedir. Bu divanın ne zaman ortaya çıktığı bilinmemekle beraber, 15. yüzyıl sonları ve 16. yüzyılın başlarında kurumsallaştığı tespit edilmiştir. **Veziriazam**, bu divanı önceleri konağında, 1654 yılından sonra Paşakapısı olarak isimlendirilen yerde, **Serdar-ı Ekrem** unvanıyla sefere çıktığında ise kendi bulunduğu karargâhında toplardı. Salı ve perşembe haricinde haftanın dört günü ikinci ezanından sonra **nevbet** çalınır, farz namazı kılındıktan sonra toplantı başlardı. Bu divanda görüşülen konuların padişaha arzı gerekmeyen ya da Divan-ı Hümayun'a geldiğinde burada görüşülmesine gerek duyulmayıp ikinci divanına havale edilen meseleler değerlendirilirdi. İkinci divanın da görüşülen konulara karar verilir bazı nihai durumlar varsa **Divan-ı Hümayuna** bırakılırdı. Karar sonunda ise bu divanda kayıt amaçlı "**rûs defterleri**" tutulmaktaydı.

Diğer divan çeşidi olan "**Cuma Divanı**" ya da "**Huzur Mürâfaası**" olarak bilinen bu divan ise cuma günleri sabah namazının ardından veziriazamın konağında toplanırdı. Cuma günü Divana **Veziriazam** başkanlık ederdi. Bu divanda şer'i meseleler görüşülür ve bu divana **Rumeli ve Anadolu kazaskerleri** teşrif ederlerdi.

Bir başka divan türü olan "**Çarşamba Divanı**" her çarşamba İstanbul, Galata, Eyüp ve Üsküdar **kadırları** Veziriazamı ziyaret ederlerdi. Veziriazam gelen kadılar ile beraber **divanhaneye** geçer ve davaları dinlerdi. Burada davalar fazla olursa kadırlara da davalar dinletilmekteydi. Kararlar verildikten sonra kadırlara yemekleri yedirilir ve uğurlanırdı.

Osmanlı Devleti'nde Divan-ı Hümayun Üyeleri

Osmanlı Devleti'nde Divan-ı Hümayun müessesinin üyelerine bakacak olursak ilk sırada 16. yüzyıla kadar toplantıya başkanlık eden **padişah** gelmekteydi. Daha sonra hükümdarın başkanlığı bırakması sonucu bu görev veziriazama geçmiştir. Nitekim padişahlar 16. yüzyıldan sonra divana başkanlık etmemiş olsalar dahi divan üyeleri her zaman padişahın otoritesini üzerlerinde hissetmişlerdir.

Üyeler arasında **ikinci sırada Vezir-i Azam** (*Sadr-ı Azam*) gelmekteydi. Daha sonra **Kubbealtı Vezirleri**, **Kazaskeriler**, **Nişancı**, **Defterdar**, **Yeniçeri Ağası**, **Reissülküttap**, **Kaptan-ı Derya** (*Kaptan Paşa*), **Şeyhülislam**lık gelmektedir.

Divan-ı Hümayun'un Kaldırılması

Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde Divan-ı Hümayun devlet işlerinde son derece sorumlu iken, 17. yüzyılın sonlarına doğru önemi azalmaya başlamıştır. Buna en iyi örnek olarak divan toplantılarının azalmasını gösterebiliriz. Osmanlı Devleti'nde **Yeniçeri Ocağının kaldırılmasının ardından**, Sultan II. Mahmut merkez örgütünü yeniden düzenlemiştir. Daha sonra **kabine usulü** oluşturulmuştur. Bu durum ise Osmanlı Devletinde hem Divan-ı Hümayun'un hem de Veziriazam Divanı'nın sonunu getirmiştir. Lakin görünürde kalması nedeni ile hiçbir siyasal, idari ve hukuki fonksiyonu olmadan Divan-ı Hümayun, devletin yıkılışına kadar varlığını korumuştur.

Sonuç

Klasik dönemden modern döneme aktarılan ve devlet yönetim sisteminin en elzem müesseseleri arasında ilk sırada **Divan-ı Hümayun'un** geldiğini görmekteyiz. Bu devlet yönetim sisteminin aktarılması atalarımız

olan, Türk-İslam Devletlerinden bu yana bir silsile halinde birbirini takip ettiğini görmekteyiz.

Yaptığımız çalışmalar doğrultusunda ve kaynaklardan elde edilen bilgiler ışığında Divan-ı Hümayun sisteminin teşkilatlı bir şekilde kurulumu İslam çerçevesinde **Halife Hz. Ömer'e** dayandığı bilinmektedir. Nitekim bu dönemde bir müessesenin kurulması, elde edilen gelir ve giderlerin takibi ve ortaya çıkan ihtiyaç açığını kapatmak amacıyla gerek duyulmuştur. **Emeviler, Abbasiler, Selçuklular** ve **Osman Devleti** gibi Müslüman devletlerde bu müessese son derece geliştirilmiştir. Böylelikle divan kurumlarıyla birlikte İslam devletleri, merkezi ve daha bürokratik bir saltanata dönüşmüştür.

Divan-ı Hümayun müessesesi **Orhan Bey zamanında kurulmuş ve Fatih Sultan Mehmed zamanında geliştirilmiştir**. Böylece Osmanlı Devleti 16. yüzyıl dolaylarında Divan-ı Hümayun sisteminin kurumsallaştırılması ve devletin önemli idare işlerinin

eksiksiz bir şekilde sürdürülmesiyle döneminin en revaçta olan devletleri arasında yerini almıştır. **Divan-ı Hümayun'un II. Mahmud döneminde kabine sisteminin getirilmesi ile işlevselliği azaltılmış** ama devlet yıkılana kadar varlığını devam ettirmiştir.

Bu müessesenin tarihi süreç içerisinde ve **demokrasi çerçevesinde bir takım değişikliğe uğrayarak günümüze kadar aktarıldığını** görmekteyiz. Çalışmalarımız doğrultusunda yapmış olduğumuz çıkarımlara göre devletleri ayakta tutmaya yarayan en önemli unsurun idari sistemin sağlamlığı olduğu düşünülmektedir.

Kaynaklar

1. Aydoğan Yolyapan, "Osmanlı Devletinde Askeri Yargının Gelişimi", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S.10, s.145
2. Ahmet Mumcu, "Divan-ı Hümayun", *DİA*, C. 9, TDV Yayınları, İstanbul 1994, s.430-432
3. Mustafa Fayda, "Atâ", *DİA*, C. 4, TDV Yayınları, İstanbul 1991, s.33-34
4. Ahışhalı, Recep, "Divan-ı Hümayun Teşkilatı", *Osmanlı VI. Teşkilât*, (edt. Kemal Çiçek, Cem Oğuz), Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999, s.24

Yaşam Sınıfı

Sevgili Okurlar...

Kelime kökeni Latince olan “akvaryum”, su anlamına gelen “aqua” ve bina anlamına gelen “rium” kelime-lerinin birleşmesinden oluşmuştur.

9. yüzyıl civarında balıkları taze tutmak ve besin amacı dışına çıkmayan akvaryum, dünyada yaklaşık **40 milyon kişinin hobisi** haline gelmiştir. Ülkemizde 200 binden fazla hayvanseverin ilgilendiği, bu sayıdan daha fazla akvaryum olduğu tahmin edilmektedir.

Neden Akvaryum?

Temel amaç rehabilitasyon. İnsanoğlunun dünya üzerindeki egemenliğinin su içine yansması. **Üretme, besleme, büyütme ve uğraş** isteği... En önemlisi de canlı sevgisi.

Ceza İnfaz Kurumunda Akvaryum Balıkları Üretim Kursu

Ceza infaz kurumu koşullarında akvaryum balıkları üretim kursu açıldı. Ben de İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun Aliağa Tüpraş Halk Eğitim Merkezine bağlı kurs öğretmeniyim.

Gerçekten kendimi şanslı hissediyorum. Umarım kurslarımızın katılımcıları da öyle hissediyordur. Kursumuzda; çeşitli boyutlarda 28 adet akvaryum bulunmaktadır. Yaklaşık toplam su hacmi 4,5 ton m³ civarında olup, köpek balıklarından Japon balıklarına kadar 40’a yakın türde 2000’den balığımız vardır.

Tam bir yaşam sınıfı...

Bu sınıfın içinde en önemli türlerden biri olan **cichlidae** (çiklet) balığı özel bir yer tutmaktadır. Yavrularını ağızda kuluçkalayanlar sınıfından olan bu tür yavrilama esnasında çocuklar için mucizevi doğa için olağan bir doğum gerçekleştirir.

Olgunluğa ulaşmış dişi çiklet balığının yutak kısmında en az 25-30 canlı yavru bulunmaktadır. Bu yavruların dişinin ağzından hayata yüzgeç atmaları ceza infaz kurumundaki öğrencilerim için gerçekten görünesi bir olaydır.

Çocuk ceza infaz kurumu bünyesindeki öğrencilerimizle balıklarımızın günlük bakımlarını yapıyoruz. Öğrencilerimizle ilk amacımız; **canlı sevgisi, canlı büyütme öğretisi, bir canlının doğup, büyüme ve üremesini zaman içerisindeki gelişimini kendi çabalarımızla görmek.**

Bu öğretici ve değerli kurs süreci sonucunda yapılan değerlendirme ve yazılı sınavlarda başarılı olan öğrencilerimize mesleki yeterlilik sertifikası veriyoruz. Bu belge sayesinde ceza infaz kurumu sonrasında iş yaşamlarında mesleki bölümlerde iş istihdamından faydalanıp kendi iş yeri sahibi olabilme imkânlarının yolunu açmaya çalışıyoruz.

Öğrencilerimizin kursa ilk girdiklerinde gözlerinin ışıltısını görmek paha biçilemez. İlk saniyeden itibaren tam motivasyon ve hayretle bakıyorlar küçük arkadaşlarına. Çoğu öğrencimin sempati duyduğu balığı oluyor. En büyük ilgiyi de köpekbalkları topluyor.

KARE BULMACA

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											

SOLDAN SAĞA

1. Batman'a bağlı, Dicle Nehrinin ayırdığı tarihi ilçe
2. İnternet ortamında kişileri temsil eden küçük boyutlu resimlere verilen ad - Kalıcılık
3. Nil Nehri'nin beslediği ülke - Alfabenin son harfi - Bir çoğul eki
4. Kırmızı - Baş
5. Göz - Kötü
6. İspanya'da bir tatil beldesi - Eski dilde su
7. Doktor - Klorun simgesi
8. Devletin ileri gelenleri - Kahverengiyle kızıl arası renk, tütün rengi
9. Yetiştirici, bir mal imal eden kişi - Yayla atılır
10. Ülkemizde bir nehir - "Duyamak istiyorum" isimli şarkıyla ünlenen, 90'lar pop grubu
11. Petrol kökenli, Rusça'da petrol anlamına gelen bir yağ - Ekin demetlerini toplamaya yarayan alet

YUKARIDAN AŞAĞI

1. Üretim yapılması için gerekli meta - En kısa süre
2. Birçok katılımcıyla yapılan, kovalayarak yapılan vahşi hayvan yakalama işi (Sürekle ...) - Dünya
3. İran ve çevresinde hüküm sürmüş ikinci Pers İmparatorluğu - Cennet ile cehennem arasındaki yer
4. Kullanılmayan, bir köşede kalmış olan - İzolasyon malzemesi olarak kullanılan doğal bir mineral
5. Bereket simgesi bir meyve - Köpek
6. Kriptunun sembolü - Dilek, dileyiş
7. Avrupa Standartlar Komitesi
8. İterbiyum elementinin sembolü - Sayım, kontrol
9. Gökyüzü - Bir nota - İsim
10. Bağışlama anlamına gelen bir erkek ismi - Bir ilimiz
11. İsviçre'de bir nehir - Yeşil bir mineral

SUDOKU

8						3	2
3			6	4	9		
			9		8		
	8			7			
7	5					2	9
			5			6	
		1		5			
		2	3	8			1
9	3						5

A

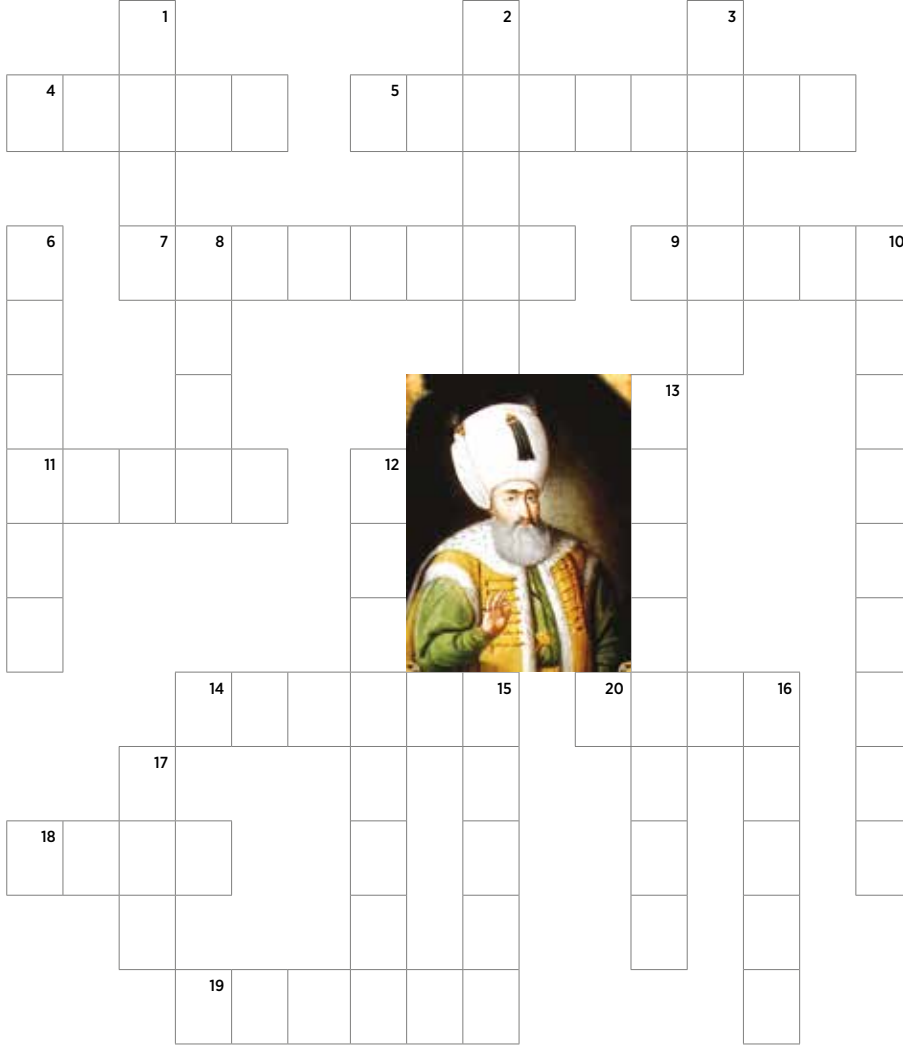
			9	6		1		
		8						2
						6	7	
9					8	5	4	
4				9				6
	5	3	6					1
	7	6						
1						4		
		2		8	7			

B

		5		4	8			
	6							
9		7		2		1		
		4	6			5	8	
2				9				4
	1	3			4	2		
		8		7		3		9
							2	
			2	8		4		

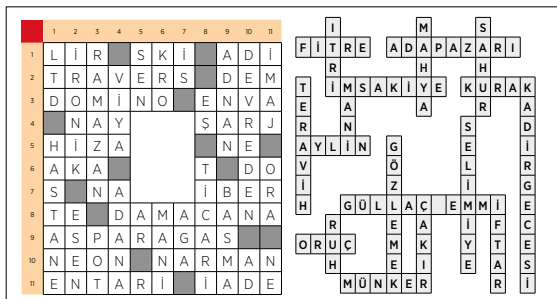
C

SARMAL BULMACA

1. Anadolu Aslanı
2. Yıllık
3. Dilek, arzu
4. Yıkık, harabe
5. Bir tür kayısı
6. Çotanak
7. Osmanlı İmparatorluğunun Kanuni unvanlı 10. padişahı
8. Yaratılan ortaya konulan yapıt
9. Dostluluğu ve bağlılığı içten olmak
10. Karadeniz Bölgesinde bir ilimiz
11. Güzel kokulu, yaprakları baharat olarak kullanılan bir ağaç
12. Değer, saygınlık, onur
13. Matematik
14. Cenaze yıkama işiyle meşgul olan kimse
15. Güçlü ışık kaynağı
16. Peygamber
17. Verimli, geniş düzlükler
18. Bir renk
19. Büyük tartı
20. Bozukluk, eksiklik, elverişsizlik

Mayıs Ayı Çözümleri

8	9	1	7	3	2	5	6	4
4	6	3	5	9	8	1	2	7
2	5	7	6	4	1	9	8	3
9	8	4	2	7	6	3	1	5
1	7	6	8	5	3	2	4	9
3	2	5	4	1	9	8	7	6
6	3	9	1	2	4	7	5	8
5	1	8	9	6	7	4	3	2
7	4	2	3	8	5	6	9	1

A

2	8	6	3	9	7	1	4	5
7	4	5	1	2	6	8	9	3
3	1	9	8	5	4	2	6	7
4	3	2	7	1	8	9	5	6
6	9	8	2	3	5	4	7	1
5	7	1	4	6	9	3	2	8
9	5	3	6	8	2	7	1	4
8	2	4	5	7	1	6	3	9
1	6	7	9	4	3	5	8	2

B

5	1	8	6	7	3	9	4	2
3	9	6	2	4	1	7	8	5
4	7	2	9	5	8	6	3	1
2	8	1	4	9	6	5	7	3
9	4	7	3	2	5	1	6	8
6	5	3	8	1	7	2	9	4
8	3	5	7	6	2	4	1	9
7	2	4	1	3	9	8	5	6
1	6	9	5	8	4	3	2	7

C

Orman yangını, çölleşme, kuraklık ve arazi bozulumu her yıl küresel ekonomiye 15 trilyon dolar zarar veriyor

Çölleşme tehdidinin yol açtığı sorunlar ve buna karşı yürütülen mücadeleye yönelik Birleşmiş Milletler (BM) kararıyla 1994'ten bu yana her yıl 17 Haziran, "Dünya Çölleşme ve Kuraklıkla Mücadele Günü" olarak kutlanıyor

Küresel kuraklığın 2045'e kadar yaklaşık 135 milyon insanı evlerinden edeceği öngörülüyor

Her yıl 12 milyon hektar ekilebilir arazi kuraklık ve çölleşme nedeniyle kaybediliyor

Her yıl çölleşme sonucu oluşan arazi bozulumu dünya çapında ekonomilere 490 milyar dolar zarar veriyor

Afrika, 2030'a kadar ekilebilir alanlarının üçte ikisini kaybedebilir

Güneydoğu Asya'da 2015 ve 2018 kuraklıkları 325 milyon insanı etkiledi

Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi (UNCCD)

14-15 Ekim 1994'te imzalandı, Aralık 1996'da yürürlüğe girdi

Türkiye 1998'de UNCCD'ye taraf oldu

Sözleşmeye 2018 itibarıyla 197 ülke taraf oldu

Sözleşmenin amacı

Çölleşmenin küresel ölçekte ne durumda olduğunu ortaya koymak

Ülkeleri çölleşme ile mücadele konusunda çalışmaya teşvik etmek

Çölleşmeden etkilenen ülkelerde sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına katkıda bulunmak

